HAJDÚHADHÁZ VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

Projekt azonosító: ÉAOP-6.2.1/K-13-2014-0002

1. sz. módosítása

2022. március

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

HAJDÚHADHÁZ VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA 2015

Készült: Belügyminisztérium megbízásából
Projekt azonosító: ÉAOP-6.2.1/K-13-2014-0002

Készítette: ITS Konzorcium

TRENECON COWI Tanácsadó és Tervező Kft.
(konzorciumvezető)

MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda Kft
(konzorcium tagja)

KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK:

Projektvezető	**Róka László**
Megyei koordinátor	**Hovorka János**
Felelős tervező	**Barabás Eszter**
Településtervező	Tapolczai Tiborné Tarján Mária (*TT/1 01-2184)*
Településtervezési zöldfelületi és tájrendezési szakági szakértő	Krajnyák Nóra (*TK 01-5241*)
Településtervezési közlekedési szakági szakértő	Perjés Tamás (*13-3215, 13-64972*) Siposs Árpád (*01-9429*) Ajtay Szilárd
Energiaközmű szakági szakértő	Dima András (*01-2130*)
Társadalompolitikai szakértő	Markó András
Gazdaságfejlesztési szakértő	Kocsis Nóra
Antiszegregációs szakértő	Adorján Emese
Partnerségi szakértő	Barabás Eszter
Környezetvédelmi szakértő	Csőke Sándor
Műemlékvédelmi szakértő	Nagy Tibor (*É 15-0085*)

TOVÁBBI KÖZREMŰKÖDÖK:

Hajdúhadház Város Önkormányzata

Hajdúhadház Város Önkormányzata	Nagyházi Barnabás, Suhaj Enikő

HAJDÚHADHÁZ VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK

1. számú módosítása

2022

Készült: Hajdúhadház Város Önkormányzatának megbízásából

Készítette: Hajdúsági-Nyírségi Pályázatkezelő Nonprofit Kft.

KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK:

Terület- és településfejlesztési szakértő	**Körtvélyessy Kornél**

Tartalomjegyzék

1 BEVEZETÉS 8

1.1 Az 1. számú kiegészítés indoklása 8

2 HELYZETELEMZÉS ÖSSZEFOGLALÁSA 10

2.1 A városi szintű helyzetelemzés összefoglalása 10

2.2 A városrészi szintű helyzetelemzés összefoglalása 14

3 KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI 19

3.1 Jövőkép 19

3.2 A stratégiai fejlesztési célok meghatározása 20
3.2.1 Városi szintű középtávú tematikus célok 21
3.2.2 Városrészi szintű területi célok 24

3.3 A tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása 26

4 A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK 29

4.1 Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és lehatárolás indoklása 29

4.2 Az egyes akcióterületeken megvalósítandó fejlesztések összefoglaló bemutatása 30
4.2.1 Városközpont akcióterület 31
4.2.2 „Keleti” és „Déli” szociális városrehabilitációs AT 32
4.2.3 Turisztikai AT 33

4.3 Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések 33
4.3.1 Kulcsprojektek 34
4.3.2 Hálózatos projektek 34
4.3.3 Egyéb projektek 36

4.4 A tervezett fejlesztések illeszkedése a stratégiai céljaihoz 37

4.5 A fejlesztések ütemezése 38

4.6 A fejlesztések összehangolt, vázlatos pénzügyi terve 39

5 ANTISZEGREGÁCIÓS PROGRAM 44

5.1 A település szegregátumainak és szegregáció által veszélyeztetett területeinek bemutatása 44
5.1.1 A szegregátumok összehasonlító elemzése 45
5.1.2 A szegregátumok területenkénti helyzetelemzése 47

5.2 Az elmúlt években megvalósított, a szegregátumokat érintő beavatkozások..... 51

5.3 Antiszegregációs intézkedési terv 53
5.3.1 A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések 53
5.3.2 A tervezett fejlesztések szegregációs hatásainak kivédésére hozott intézkedések ... 55
5.3.3 A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések..... 56

6 A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI..... 57

6.1 Külső összefüggések..... 57
6.1.1 Illeszkedés EU 2020 tematikus célkitűzéseihez 57
6.1.2 Illeszkedés az országos és megyei területfejlesztési tervdokumentumokhoz..... 58
6.1.3 Egyéb helyi fejlesztési és rendezési dokumentumokkal való kapcsolat 60

6.2 Belső összefüggések..... 64
6.2.1 A célok és a helyzetértékelésben bemutatott problémák kapcsolata..... 64
6.2.2 A célok logikai összefüggései..... 66
6.2.3 A stratégia megvalósíthatósága 66
6.2.4 A célok megvalósítása érdekében tervezett tevékenységek egymásra gyakorolt hatása 67

7 A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI . 68

8 A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE..... 70

8.1 A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek..... 70
8.1.1 Kiszámítható és transzparens szabályozási környezet 70
8.1.2 Tudatos ingatlan- és kapacitásgazdálkodás..... 70
8.1.3 Tervalku..... 71
8.1.4 Hatékony és következetes városmarketing tevékenység, pozitív arculat és identitás erősítése..... 71
8.1.5 Foglalkoztatáspolitikai eszközök..... 72
8.1.6 Gazdaságfejlesztés a helyi vállalkozói szféra bevonásával és erősítésével..... 72

8.2 Az ITS megvalósításának szervezeti keretei 72

8.3 A településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok 73

8.4 A partnerség biztosítása az ITS készítése és megvalósítása során..... 74

8.5 Monitoring rendszer kialakítása..... 75
8.5.1 Az ITS intézkedéseihez kapcsolódó output és eredményindikátorok meghatározása75
8.5.2 A monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása 80

Táblázatjegyzék

1. TÁBLÁZAT: HAJDÚHADHÁZ SWOT-ELEMZÉSE 11
2. TÁBLÁZAT: HAJDÚHADHÁZ VÁROSRÉSZEINEK LEHATÁROLÁSA 14
3. TÁBLÁZAT: A VÁROSRÉSZEK NÉPESSÉGÉNEK TÁRSADALMI, SZOCIÁLIS JELLEMZŐI A 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS ALAPJÁN (%) 17
4. TÁBLÁZAT: A VÁROSRÉSZEK LAKÁSÁLLOMÁNYÁNAK JELLEMZŐI A 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS ALAPJÁN (%) 17
5. TÁBLÁZAT: A KÖZÉPTÁVÚ VÁROSI CÉLOK ÉS A PROJEKTTÍPUSOK KAPCSOLATA 37
6. TÁBLÁZAT: A TERVEZETT FEJLESZTÉSEK INDIKATÍV ÜTEMEZÉSE 2015-2020 38
7. TÁBLÁZAT: HAJDÚ-BIHAR MEGYE TOP FORRÁSKERETE TERHÉRE TERVEZETT INTÉZKEDÉSENKÉNTI FORRÁSALLOKÁCIÓ 40
8. TÁBLÁZAT: A TERVEZETT FEJLESZTÉSEK VÁZLATOS PÉNZÜGYI TERVE 42
9. TÁBLÁZAT: A SZEGREGÁTUMOK LAKOSSÁGÁNAK TÁRSADALMI, SZOCIÁLIS JELLEMZŐI A 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS ALAPJÁN (%) 46
10. TÁBLÁZAT: LAKHATÁSI MUTATÓK HAJDÚHADHÁZ SZEGREGÁTUMAIBAN (2011) 47
11. TÁBLÁZAT: A LAKÓNÉPESSÉG ÉS A LAKÁSOK SZÁMÁNAK MEGOSZLÁSA A SZEGREGÁTUMOK ÉS A SZEGREGÁTUMOKON KÍVÜLI TERÜLETEK KÖZÖTT, 2011 47
12. TÁBLÁZAT: AZ ITS TEMATIKUS CÉLJAINAK ILLESZKEDÉSE AZ EU TEMATIKUS CÉLKITŰZÉSEIHEZ 57
13. TÁBLÁZAT: AZ ITS TEMATIKUS CÉLJAINAK ILLESZKEDÉSE AZ OFTK SPECIFIKUS CÉLJAIHOZ ... 58
14. TÁBLÁZAT: AZ ITS TEMATIKUS CÉLJAINAK ILLESZKEDÉSE A MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ STRATÉGIAI CÉLJAIHOZ 59
15. TÁBLÁZAT: AZ ITS ÉS A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÖSSZHANGJA 60
16. TÁBLÁZAT: A GAZDASÁGI PROGRAM ÉS AZ ITS JÖVŐKÉPÉNEK ELÉRÉSÉT BIZTOSÍTÓ FEJLESZTÉSI ÉS ÁTFOGÓ CÉLOK KAPCSOLÓDÁSA 61
17. TÁBLÁZAT: AZ ITS KAPCSOLÓDÁSA A KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMHOZ 62
18. TÁBLÁZAT: A CÉLOK ÉS A HELYZETÉRTÉKELÉSBEN BEAZONOSÍTOTT PROBLÉMÁK, ADOTTSÁGOK KAPCSOLATA 64
19. TÁBLÁZAT: A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI 68
20. TÁBLÁZAT: TEMATIKUS CÉLOK EREDMÉNYINDIKÁTORAI 76
21. TÁBLÁZAT: TERÜLETI (VÁROSRÉSZI) CÉLOK EREDMÉNYINDIKÁTORAI 76
22. TÁBLÁZAT: A TERVEZETT FEJLESZTÉSEK OUTPUT INDIKÁTORAI 77

Ábrajegyzék

1. ÁBRA: A LAKÓNÉPESSÉG SZÁMÁNAK MEGOSZLÁSA VÁROSRÉSZENKÉNT, 2011 16
2. ÁBRA: A LAKÁSOK SZÁMÁNAK MEGOSZLÁSA VÁROSRÉSZENKÉNT, 2011 16
3. ÁBRA: A LAKÓNÉPESSÉG KORCSOPORTOS ÖSSZETÉTELE VÁROSRÉSZENKÉNT, 2011 16
4. ÁBRA: HAJDÚHADHÁZ VÁROSRÉSZEINEK FUNKCIÓI 18
5. ÁBRA: HAJDÚHADHÁZ VÁROSFEJLESZTÉSI CÉLRENDSZERE 27
6. ÁBRA: A TEMATIKUS ÉS A TERÜLETI CÉLOK KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK 28
7. ÁBRA: A MONITORING FOLYAMATÁNAK ÖSSZEFOGLALÁSA 80

Térképjegyzék

1. TÉRKÉP: HAJDÚHADHÁZ VÁROSRÉSZEI 15
2. TÉRKÉP: HAJDÚHADHÁZ TERVEZETT AKCIÓTERÜLETEI 30
3. TÉRKÉP: VÁROSKÖZPONT AKCIÓTERÜLETEI 31
4. TÉRKÉP: KELETI SZOCIÁLIS VÁROSREHABILITÁCIÓS AKCIÓTERÜLET 32
5. TÉRKÉP: DÉLI SZOCIÁLIS VÁROSREHABILITÁCIÓS AKCIÓTERÜLET 32
6. TÉRKÉP: HAJDÚHADHÁZ SZEGREGÁTUMAI A 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁSI ADATOK ALAPJÁN 44

1 Bevezetés

A 2014-2020-as európai uniós tervezési időszakra való felkészülésben fontos szerepe van a megfelelő módon előkészített, megalapozott területi terveknek. Ennek érdekében a Belügyminisztérium nyílt közbeszerzési eljárást hirdetett a járásszékhelyek

- integrált településfejlesztési stratégiájának (ITS),
- (ahol szükséges) településfejlesztési koncepciójának,
- valamint az ezek kiindulási alapjaként szolgáló ún. megalapozó vizsgálatnak a kidolgozására.

A folyamat részeként Hajdúhadház város vonatkozásában is elkészülnek a fenti dokumentumok. A stratégiai tervezés tétje jelentős: egyrészt a most kijelölendő irányok (milyen városban szeretnénk élni) hosszú távra meghatározzák a település fejlődését, jövőjét; másrészt jelentős mértékben függ a tervezés sikerétől, hogy a 2014-2020-as EU-s tervezési időszakban rendelkezésre álló forrásokból milyen mértékben tud részesülni a város, illetve azokat mely területeken és mennyire hatékonyan tudja felhasználni.

Jelen dokumentum **Hajdúhadház Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája**, amely a 2010-ben készült és 2013-ban aktualizált Integrált Városfejlesztési Stratégia (IVS) átdolgozása. Az ITS **kijelöli a** középtávon (4-10 év) elérendő fejlesztési **célokat, a megvalósítást szolgáló beavatkozások körét és a megvalósítás eszközeit** – elsősorban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP), másodsorban az ágazati operatív programok forrásainak felhasználásához, illetve egyéb fejlesztési források mozgósításához.

Az ITS az alábbi rendeletek, módszertani útmutatók figyelembevételével került kidolgozásra:

- 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről,
- Útmutató a kis- és középvárosok számára az Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014-2020 elkészítéséhez (Belügyminisztérium, 2014. 12. 11.),
- Városfejlesztési Kézikönyv (Második, javított kiadás, NFGM, 2009. január 28.).

Az integrált településfejlesztési stratégia elkészítését egy részletes **megalapozó vizsgálat** (helyzetfeltárás, helyzetelemzés, helyzetértékelés) előzte meg, amely - számszerűsített adatokra, tényekre, tendenciákra támaszkodva - bemutatja a város gazdasági és társadalmi folyamatait, legfőbb erősségeit, adottságait, valamint gyengeségeit, problémáit. Ezekre reagálnak az ITS keretében megfogalmazott célkitűzések és azonosított beavatkozások.

Az integrált településfejlesztési stratégia partnerségi **egyeztetése és elfogadása** a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet alapján történt.

1.1 Az 1. számú kiegészítés indoklása

Hajdúhadház Város Önkormányzata 2020.09.28-án támogatási kérelmeket nyújtott be a TOP-4.3.1-16-HB1 - Leromlott városi területek rehabilitációja, ill. TOP-5.2.1-15-HB1 -: A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok" című Felhívások keretében. A felhívás keretében megvalósuló projektek helyszínei azonosítható módon, akcióterületként kell szerepeltetni az Integrált Településfejlesztési Stratégiájában (továbbiakban: ITS). Hajdúhadház által benyújtott támogatási kérelemben szereplő akcióterület (Déli-szociális városrehabilitációs AT) területe azonban nem teljesen egyezik meg az eredeti ITS-ben szereplő

azonos nevű akcióterület területével, emiatt szükség van a projekt helyszínéül szolgáló Déli-szociális városrehabilitációs AT akcióterület határait kibővíteni, hogy a projekt minden megvalósítási helyszín tekintetében megfeleljen az akcióterület határain belül kerüljön kijelölésre.

Az Önkormányzat az akcióterületek kijelölését a „Településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint az egyes településrendezési sajátos jogintézményekről" szóló 314/2012 Korm. rendelet alapján jelölte ki, amelynek a bővítése az ITS módosításával történik.

Az ITS módosítása az ITS Stratégiai részének alább felsorolt fejezetek módosítására terjed ki a TOP-4.3.1-16 ill. TOP-5.2.1-15 azonosítószámú Felhívásra benyújtott pályázatok felhívásnak való megfelelés biztosítása érdekében, és nem terjed ki a koncepció, illetve a településrendezési eszközök módosítására.

- 4.1. Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és lehatárolás indoklása
- 4.2. Az egyes akcióterületeken megvalósítandó fejlesztések összefoglaló bemutatása
- 4.6. A fejlesztések összehangolt, vázlatos pénzügyi terve

2 Helyzetelemzés összefoglalása

2.1 A városi szintű helyzetelemzés összefoglalása

Hajdúhadház népességének száma az évezred eleje óta kis mértékben csökkent, aminek elsődleges oka a - főként a fiatalokat és a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezőket érintő - szelektív migráció. Az elvándorlás olyan mértékű, hogy azt a természetes szaporodás csak részben ellensúlyozni. A szelektív migráció sok esetben már a középiskola kiválasztásánál elkezdődik, ezért fontos a munkaadók igényeihez és elvárásaihoz illeszkedő képzési rendszer kialakítása, amiben az önkormányzat ösztönző és koordinátori szerepet tud ellátni.

A város népességmegtartó ereje a helyi identitás és kohézió erősítésével is javítható, aminek egyik kulcseleme a lakosság jelentős részét kitevő hátrányos helyzetű ember felzárkóztatása. A kedvezőtlen társadalmi és szociális mutatókkal jellemezhető lakosok elsősorban a város belterületének keleti és déli részein található szegregátumokban élnek. A társadalmi-gazdasági problémák közül elsősorban a munkanélküliség jelenségét kell kiemelni. A kedvezőtlen foglalkoztatottsági mutatók részben a pénzügyi-gazdasági válság következményei, részben a „történelmi hagyaték", a rendszerváltás után kialakult új gazdasági, társadalmi állapotok eredménye. A nagyarányú munkanélküliséget a város és az itt működő vállalkozások versenyképességének további növelésével, új munkahelyeket teremtő beruházások megvalósításával lehet leginkább ellensúlyozni, amiben nagy szerepet játszhat a város elhelyezkedéséből (Hajdúhadház Debrecen és Nyíregyháza között fekszik) származó előnyök intenzívebb kihasználása.

A népességmegtartó-erő tekintetében kiemelten kell kezelni a lakosság életkörülményeinek javítását is. Az utóbbi években számos olyan beruházás valósult meg (pl. városközpont rehabilitáció; kerékpárút-hálózat fejlesztése; szennyvízberuházás, szociális városrehabilitáció), amely a helyiek komfortérzetét javítja, több területen további fejlesztések szükségesek (pl. zöldfelületi ellátottság, egységes településkép, települési környezet infrastrukturális fejlesztése). A jövőben kiemelt figyelmet kell fordítani a városi környezet komplex fejlesztésére, egyéb esetben a települési környezet leromlik, ami a gazdaságilag aktív lakosság további elvándorlásához vezethet.

Hajdúhadház a települést körülvevő városok elszívó ereje ellenére is be tudja tölteni járásközponti funkcióját a közigazgatás, a (köz)szolgáltatás, az egészségügyi alapellátás, az oktatás és a szociális alapellátás területén egyaránt. Ehhez az elmúlt évek beruházásai nyomán többnyire adottak az infrastrukturális feltételek, csak néhány intézmény esetében van szükség általános felújításra. Ennek ellenére az üzemeltetési költségek jelentős anyagi terhet rónak az önkormányzatra, melynek csökkentése érdekében a saját tulajdonú épületek energetikai korszerűsítését el kell végezni. Ellenkező esetben - az épületek állagának romlásával - ezen kiadások növekedése várható, ami az önkormányzat költségevetését negatívan befolyásolhatja.

A város gazdasági teljesítménye jóval alulmarad a város méretéből adódó gazdasági potenciálnak. Hajdúhadház Hajdú-Bihar megyében, a Debrecen és Nyíregyháza között elhelyezkedő ipari-logisztikai tengelyben helyezkedik el, ugyanakkor gazdasági teljesítménye nem számottevő. Hajdúhadházon a mezőgazdaság és az ipar szerepe kiemelkedőnek tekinthető a foglalkoztatás szempontjából. . A város jelentős területű, ugyanakkor kihasználatlan ipari területekkel rendelkezik. A cégek letelepítése érdekében az alapinfrastruktúrát az ipari területeken bővíteni szükséges, illetve a befektetés-ösztönzési tevékenységet meg kell erősíteni.

Hajdúhadházon a turisztikai szektor szinte teljesen hiányzik. A térségi, egyes esetekben megyei jelentőségű turisztikai vonzerők, programok ellenére az idegenforgalomhoz kapcsolódó egyéb szolgáltatások, azok kiszolgáló infrastruktúrája szinte teljesen hiányosnak tekinthető a városban

és a környékén is. A turizmus adottságai a településen jóval túlmutatnak az ágazat gazdaságban betöltött szerepénél.

A város közlekedés-földrajzi helyzete az elmúlt években a 354-es főút megépítésével tovább javult (az út közvetlen kapcsolatot teremt az M35-ös autópályán keresztül az ország nyugati részével), ugyanakkor a kedvező földrajzi helyzet ellenére a város nem tudta idáig hasznosítani elhelyezkedéséből adódó előnyeit.

1. táblázat: Hajdúhadház SWOT-elemzése

	Erősségek	Gyengeségek
Gazdaság	■ Azt elmúlt években javult a város közlekedés-földrajzi elhelyezkedése (M3 autópálya, 354-es út). ■ A település a régióközponthoz (Debrecen) közel fekszik, közlekedési adottságai kedvezőek. ■ A településen rendelkezésre állnak a gazdaság fejlesztésére alkalmas zöldmezős területek. ■ Nagy számban áll rendelkezésre képezhető és átképezhető (szabad), relatíve alacsony bérköltségű munkaerő ■ A településen jelentősek a mezőgazdasági hagyományok. ■ A tercier szektorban működő vállalkozások száma emelkedik	■ A város az ország keleti, perifériikus, részén fekszik. ■ A településen a vállalkozások szerkezete kedvezőtlen. ■ A kis- és középvállalkozások tőkehiányosak, innovációs potenciáljuk alacsony. ■ Iparfejlesztéshez hiányos a település ipari infrastruktúrája. ■ Elaprózott vállalkozási szerkezet, mikro- és kisvállalkozások dominanciája jellemző ■ A mezőgazdasági termőterületek többsége alacsony minőségű. ■ A településen a művelés alatt álló földterület folyamatosan csökken ■ A városban az idegenforgalmi, turisztikai szektor teljesen hiányzik.
Társadalom	■ A település lakosságszáma folyamatosan emelkedik, a fiatal korosztály aránya az országos átlagot meghaladja. ■ Magas a legalább 8 általános iskolát végzett lakosság részaránya. ■ A lakosság iskolai végzettsége folyamatosan javul ■ Az elmúlt években a munkaerő-piaci mutatók javuló tendenciát mutatnak ■ Erős a lokálpatriotizmus, a helyi identitástudat ■ A települést a történelmi hagyományok ápolása jellemzi, a település kulturális élete megfelelő színvonalú (rendezvények, kiállítások). ■ A civil szervezetek több területen is aktívak	■ Magas a gazdaságilag inaktív lakosok aránya ■ Kiemelkedően magas a munkanélküliségi ráta, alacsony a foglalkoztatottság ■ Magas a településen a szociális ellátásokat igénybevevők száma ■ Magas az alacsony képzettségű munkanélküliek száma, a hátrányos helyzetű lakosság aránya folyamatos növekszik. ■ A lakosság iskolázottsága alacsony színvonalú ■ A képzett, fiatal korosztály elvándorlása jellemző. ■ A lakosság foglalkoztathatósági lehetőségei rosszak.

	Erősségek	Gyengeségek
Környezet és közlekedés	■ Kedvezőek az adottságok egyes megújuló energiaforrások hasznosítására ■ Magas az erdősültség ■ Gazdag a térség növény- és állatvilága, a településen két Natura 2000 terület található ■ A város környezeti állapota megfelelő (pl. víz- és levegőminőség, zajterhelés) ■ A közműellátottság aránya a víz, a szennyvíz, a villany és a gáz tekintetében egyaránt magas ■ A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya magas ■ A belterületi utak többsége szilárd burkolattal ellátott	■ A településkép nem egységes ■ Hajdúhadházon jelentős a szegregált, leromlott területek száma. ■ A településen áthaladó forgalom terheli a város belterületi úthálózatát ■ A város központi területein a parkolás feltételei nem megoldottak ■ A településen az alacsony komfortfokozatú lakások aránya magas ■ A belterületi utak egy része nem megfelelő minőségű, a külterületi utak többsége burkolat nélküli ■ A település kerékpáros úthálózata hiányos ■ A települési infrastruktúra elemei jelentős fejlesztésre szorulnak (ivóvíz, szennyvíz, felszíni vízelvezetés, szilárd burkolatú út, járda, kerékpárút hálózat).
Közszolgáltatások	■ A legtöbb szolgáltatás esetében a szükséges infrastruktúra megfelelő. ■ A közszolgáltatások széles köre elérhető a településen, kiépült és jól működő az intézményhálózat. ■ A településen megfelelő színvonalú oktatási szolgáltatások állnak a lakosság rendelkezésére. ■ A településen kiterjedt a szociális szolgáltatások köre. ■ Az egészségügyi alapellátás teljes körűen biztosított, infrastrukturális feltételei megfelelőek. ■ Aktív kulturális, közösségi és sportélet jellemző a városban.	■ Egyes közintézmények infrastrukturális állapota nem megfelelő, egyes épületek energetikailag korszerűtlenek. ■ Az önkormányzat befolyása egyes közszolgáltatások esetében a megváltozott fenntartói viszonyok miatt korlátozott (pl. köznevelés). ■ A településen hiányoznak az egészségügyi alapellátáson túli szakellátási formák.

	Lehetőségek	Veszélyek
Gazdaság	■ Az M3 autópálya közelsége, a város elhelyezkedése (Debrecen-Nyíregyháza gazdasági tengely) növeli a térbeli helyzetből adódó előnyöket, javítja a város tőkevonzó képességét. ■ Befektetői érdeklődés növekedése a város iránt. ■ Hazai és uniós pénzügyi források rendelkezésre állása a szükséges fejlesztések elvégzésére.	■ Csökkenő befektetői érdeklődés Magyarország és Kelet-Közép-Európa országai iránt. ■ Élesedő verseny a térség városai között az uniós és a hazai fejlesztési forrásokért. ■ Erősödnek a város hazai és nemzetközi versenytársai a gazdaság minden területén ■ A vállalkozási feltételek kedvezőtlenebbé válnak

	Lehetőségek	Veszélyek
	■ Az önkormányzati és a vállalkozó szféra közötti együttműködés erősödik ■ A gazdasági együttműködések (integrátor szervezetek, új típusú szövetkezetek) szerepe felértékelődik ■ Erősödik a város logisztikai szerepköre ■ K+F tevékenységek jelennek meg a primer, szekunder szektorokban ■ A településen a foglalkoztatásra alkalmas, bevonható inaktív népesség aránya magas. ■ Elterjednek az alternatív mezőgazdasági tevékenységek ■ A helyi és bio mezőgazdasági termékek iránti kereslet növekedni fog ■ Önkormányzati tulajdonú szociális szövetkezet helyi gazdaságban betöltött szerepe növekszik A társadalmi vállalkozások, szociális gazdaságok szerepe erősödik ■ A város és térségének turisztikai szerepköre erősödik	■ Tovább növekednek a különbségek Hajdúhadház és a térség fejlettebb városai között
■ Társadalom	■ A kvalifikált, fiatalabb nemzedék helyben tartása településfejlesztési húzóerő lehet ■ Betelepülő fiatal családok érdeklődése nő a város iránt ■ A helyi oktatás színvonala erősödik, a piaci igényeknek megfelelő középfokú képzések, átképzések szervezése ■ A lakosság átlagos iskolázottsági szintje tovább javul. ■ Az információs technológiák terjedésének felgyorsulása ■ A település civil szervezetei megerősödnek, a város fejlődésének proaktív résztvevőivé válnak ■ Közösségi házak létesítése, meglévő kulturális központ fejlesztése	■ Megfelelő minőségű munkahelyek hiányában a szelektív elvándorlás tovább erősödik ■ Az inaktívak és a hátrányos helyzetű csoportok aránya további növekszik ■ Társadalmi szegregációs folyamatok felerősödnek ■ A foglalkoztatási problémák kezelésének elmulasztásával a településen szociális válság alakul ki, kiéleződnek a konfliktusok a helyi társadalmon belül. ■ A közeli két megyeszékhely lakosság és munkaerő elszívó hatása erősödik ■ A lakosság egészségügyi állapotának romlása ■ Az alacsony státuszú és iskolázottságú lakosság arányának növekedése
Környezet és közlekedés	■ Növekedik az alternatív erőforrásból származó energia előállítása és felhasználása iránti igény ■ A város arculatához illeszkedő fejlesztések, építkezések valósulnak meg a településen.	■ Az ország energiafüggősége fokozódik ■ Közműhálózat elöregedése ■ Állami tulajdonban lévő utak és a vasút fejlesztésének elmaradása ■ A további közlekedési fejlesztések elhúzódása miatt a település elérési mutatói nem javulnak

	Lehetőségek	Veszélyek
	■ Sportlétesítmények fejlesztése, sportlehetőségek biztosítása a helyi lakosság számára ■ A közlekedési infrastruktúrák fejlesztésének köszönhetően javul a közlekedésbiztonság és környezeti állapot ■ A környezetbarát közlekedési módok egyre inkább elterjednek	■ A település belső területein növekszik a teher- és személygépkocsi-forgalom ■ A természeti-környezeti értékek (élővizek, növény- és vadállomány) károsodnak az ökológiai szemlélet hiányában ■ Környezetterhelő ipari létesítmények településnek be a városba ■ Épületek degradációja, ingatlanok értékének csökkenése
Közszolgáltatások	■ A város központi, közigazgatási, közszolgáltatási és közösségszervező szerepének erősödése a térségben. ■ A járásközpontok jogköre bővülhet, fejlesztési forrásai növekedhetnek ■ A közszolgáltatások racionalizálása, fejlesztése	■ Az önkormányzatok feladat- és hatásköre kedvezőtlenül alakulhat ■ Az önkormányzatok állami forrásai/ támogatásai csökkennek ■ Tőkehiány, önerő hiánya miatt elmarad a közszolgáltatások fejlesztése ■ Az önkormányzati bevételek csökkenése miatt a rendelkezésre álló fejlesztési forrásokat a működésre kell fordítani ■ A város nem tudja teljes mértékben kiaknázni a járásközponti szerepköréből adódó lehetőségeket ■ Az egészségügyi ellátórendszer helyzetének romlása

2.2 A városrészi szintű helyzetelemzés összefoglalása

Hajdúhadház településrészeinek kijelölése megegyezik a korábbi (2013-ban készült) IVS-ben meghatározott városrészekkel. A városrészek lehatárolásánál több szempont került figyelembe vételre. Alapvetően az egyes területek funkcionális szerepkörének vizsgálatát követően olyan homogénnek mondható városrészek kerültek meghatározásra, amelyek funkcionálisan, történeti hátterük tekintetében és a jövőbeli fejlődési lehetőségek alapján is összetartozó területrészekből épülnek fel. A városrészek hézag- és átfedés-mentesen fedik le a város területét. Mindezek alapján 3 városrész került kijelölésre Hajdúhadházon:

1. Városközpont
2. A városközponton kívüli belterületek
3. Külterületek

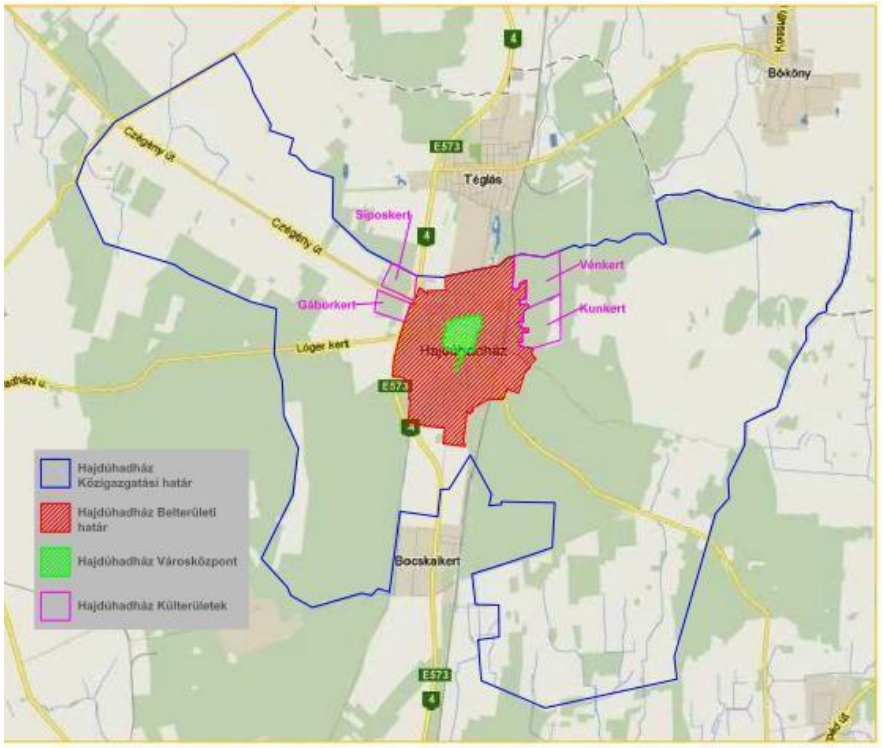
2. táblázat: Hajdúhadház városrészeinek lehatárolása

Városrész	Lehatárolás
Városközpont	Vörösmarty utca (Tompa - Jókai között) - Arany János utca (Jókai - Dr Földi János utca között) - Rákóczi utca (Dr Földi János utca - Dobó utca között) - Dobó utca (Rákóczi - Hunyadi között) - Honvéd utca (Hunyadi - Petőfi között) - Petőfi utca (Honvéd - Béke között) - Béke utca páros oldal Petőfitől (12. számtól - 44 számig) - Béke utca páratlan oldal Vértanúk útjától Zrínyi utcáig - Kazinczy utca (Béke

	33-tól - Zrínyi utcáig) - Zrínyi utca (Kazinczytól - Bercsényi utcáig) - Bercsényi utca (Lázártól - Kossuth utcáig) - Tompa utca (Kossuth utcától - Vörösmarty utcáig) által határolt terület
Városközponton kívüli belterületek	Hajdúhadház belterületének a városközpontban lehatárolt utcákon kívül eső része (Fényestelep egyéb belterület is)
Külterületek	Egyéb külterületek

Forrás: Hajdúhadház Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája, 2013

1. térkép: Hajdúhadház városrészei

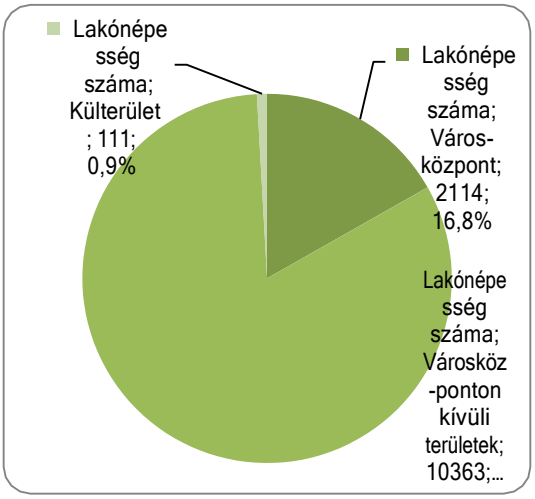

Forrás: Hajdúhadház Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája, 2013

A városrészi szintű gazdasági, társadalmi és településszerkezeti helyzetelemzés egyrészt a KSH 2011. évi népszámlálási adataira, másrészt önkormányzati adatokra, információkra épült.

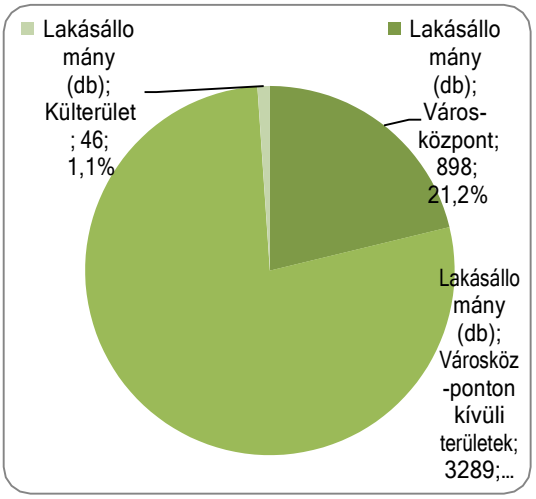
Hajdúhadház 12 588 fős lakónépességének közel 16,8%-a a Városközpontban, 82,3%-a a Városközponton kívüli területeken él. A lakások arányának megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a lakónépesség megoszlásához képest a lakások nagyobb aránya található a Városközpontban (21,2%). Az egy lakásra jutó lakónépesség száma a Városközpont városrészben a legalacsonyabb, itt átlagosan 2,35 fő él egy lakásban, a 2,98 fős városi átlaggal szemben. A Városközponton kívüli területeken átlagosan 3,15 fő él egy lakásban, a külterületeken 2,41 fő.

1. ábra: A lakónépesség számának megoszlása városrészenként, 2011

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

2. ábra: A lakások számának megoszlása városrészenként, 2011

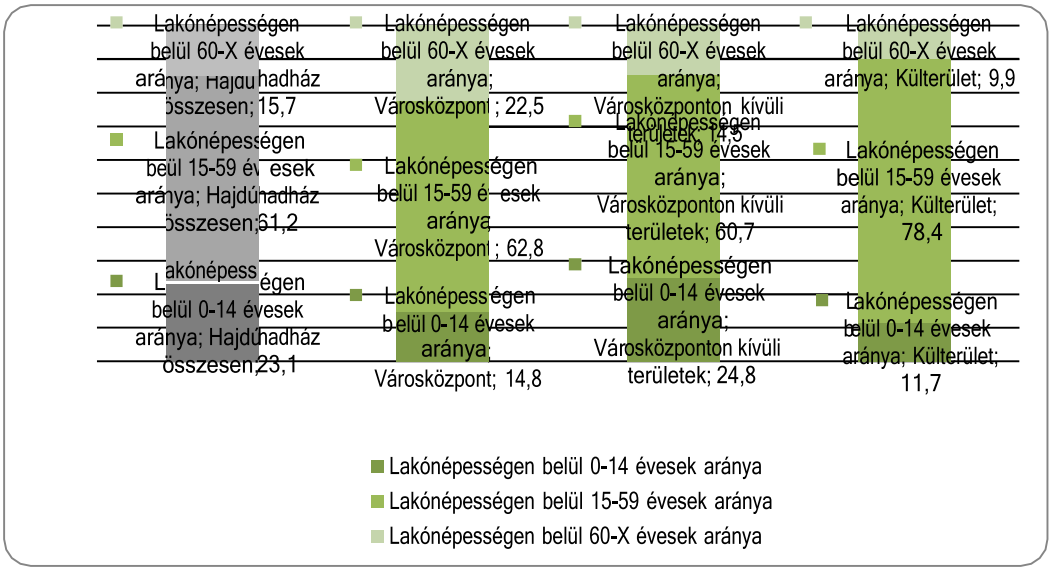

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A városrészek lakosságának korcsoportos megoszlása alapján több jellegzetesség is kirajzolódik:

- a fiatalok (0-14 évesek) aránya a Városközponton kívüli területeken a legmagasabb,
- az aktív korúak (15-59 évesek) aránya a Városközpontban meghaladja a városi átlagot, ugyanakkor a külterületeken élő alacsony számú lakosság körében a legmagasabb,
- a 60 éven felüliek aránya a Városközpontban a legmagasabb.

3. ábra: A lakónépesség korcsoportos összetétele városrészenként, 2011

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A városrészek egyes társadalmi, szociális mutatói között jelentős különbségek rajzolódnak ki: kedvező irányba a Városközpont (és egyes esetekben a külterületek) értékei emelkednek ki, míg

a Városközponton kívüli területeket minden téren a városi átlagnál kedvezőtlenebb mutatók jellemzik.

3. táblázat: A városrészek népességének társadalmi, szociális jellemzői a 2011. évi népszámlálás alapján (%)

Mutató megnevezése	Hajdúhadház összesen	Városközpont	Városközponton kívüli belterületek	Külterület
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	38,5	21,5	41,8	48,3
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában	5,5	9,1	4,5	5,9
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	57,8	46,9	60,3	46,0
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munka-jövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	28,8	14,2	31,7	36,8
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	39,9	49,5	37,6	52,7
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	49,2	45,9	50,0	61,2
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	52,9	42,6	56,4	16,7
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességen belül	63,5	58,4	64,8	40,5
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	27,9	18,1	30,3	27,3
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	14,4	9,1	15,5	18,2

Jelmagyarázat: A városi átlaghoz képest nagy eltérés kedvezőtlen irányban; A városi átlaghoz képest nagy eltérés kedvező irányban

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok

A városrészek lakásállományán belül magas az alacsony komfortfokozatú lakások aránya, a városban átlagosan minden ötödik lakás ebbe a kategóriába sorolható. A város lakásállományának egyötöde található a Városközpontban. Ebben a városrészben a városi átlagnál kedvezőbb a lakások komfortfokozata, alacsonyabb a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül. A városrészek között itt a legalacsonyabb az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül. A Városközponton kívüli területek lakásállományt a városi átlagnál is kedvezőtlenebb mutatók jellemzik. A lakások komfortfokozata a külterületeken a legkedvezőtlenebb, itt a lakások több mint 70%-a alacsony komfortfokozatú.

4. táblázat: A városrészek lakásállományának jellemzői a 2011. évi népszámlálás alapján (%)

Mutató megnevezése	Hajdúhadház összesen	Városközpont	Városközponton kívüli belterületek	Külterület
Lakónépesség	12588	2114	10363	111
Lakásállomány (db)	4217	898	3289	46
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	21,3	12,9	23,3	71,7

Mutató megnevezése	Hajdúhadház összesen	Városközpont	Városközponton kívüli belterületek	Külterület
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	19,3	9,5	21,6	72,5
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	9,5	5,4	10,3	62,5

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok

4. ábra: Hajdúhadház városrészeinek funkciói

Városrészek / Funkciók	Városközpont	Városközponton kívüli belterületek	Külterületek
Ipari, logisztikai		■	
Kereskedelmi	■	■	
Zöldfelületi, környezeti	▫		■
Turisztikai, rekreációs	■		■
Közlekedési, távközlési	■	■	▫
Közösségi	■		
Közigazgatási	■		
Humán szolgáltatási	■	▫	
Lakó	■	■	
Városközponti	■		

■ domináns funkció
▫ kiegészítő funkció

3 Középtávú célok és azok összefüggései

Az európai parlament és a tanács 1303/2013/EU rendelete alapján az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésre vonatkozó uniós stratégiához, illetve az egyes alapok Szerződéseken alapuló célkitűzéseihez, többek között a gazdasági, társadalmi és területi kohézióhoz történő hozzájárulás érdekében az Európai Strukturális és Beruházási alapoknak a rendeletben meghatározott 11 tematikus célkitűzés megvalósulását kell támogatnia.

Az európai uniós támogatások várhatóan továbbra is kiemelt szerepet játszanak majd Hajdúhadház fejlődésében, ezért az ITS kidolgozásának fontos eleme a város célrendszerének illeszkedése a magasabb rendű célkitűzésekhez. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia elérendő céljait tehát jelentősen befolyásolják a magasabb rendű, Európai Uniós, országos és megyei célkitűzések.

- egyrészt az Európa 2020 stratégiából levezethető fejlesztési irányok: a kohéziós politika 11 tematikus célja és az egyes támogatási alapok (ERFA, ESZA, Kohéziós Alap) ezen célokhoz illeszkedő ún. beruházási prioritásai;
- másrészt Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Koncepciója, Stratégiai Programja és Operatív Programja.

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia célhierarchiája továbbá teljes mértékben épít a város meglévő stratégiai dokumentumaira és ágazati programjaira, amelyek közül a legfontosabbak az alábbiak:

- Hajdúhadház Város Önkormányzatának Gazdasági Programja és Településfejlesztési Akcióterve 2007-2013 (Érvényben 2015 tavaszáig.),
- Hajdúhadház Integrált Városfejlesztési Stratégiája, 2010
- Hajdúhadház Integrált Városfejlesztési Stratégiája, 2013

A **város jelenleg is egy szakmailag megalapozott és társadalmilag elfogadott célrendszerrel rendelkezik**, ezért **az ITS**-nek nem célja egy teljesen új stratégia létrehozása, hanem sokkal inkább a meglévő stratégiai dokumentumok egységbe foglalása, amely során a jelenlegi állapotnak és a jövőben várható folyamatoknak megfelelően formáljuk, pontosítjuk a korábbi célkitűzéseket.

Mivel a stratégiai tervezés során Településfejlesztési Koncepció nem készül, ezért jelen fejezetben bemutatásra, aktualizálásra kerülnek az alkalmazandó településfejlesztési elvek és a város jövőképe is.

3.1 Jövőkép

Hajdúhadház belső adottságait és a külső környezet által befolyásolt lehetőségeit figyelembe vevő hosszú távú jövőkép egyértelműen kijelöli, hogy a város milyen településsé szeretne válni 2030-ra, milyen területeken szeretne jelentős fejlődést elérni. A jövőkép megvalósulásához tudatos és következetes fejlesztési folyamatra, egymásra épülő, egymást erősítő célok kijelölésére és a célok elérését biztosító beavatkozások megvalósítására van szükség. A város hosszú távú jövőképe, amely 15 éves időtávlatban került meghatározásra az alábbi:

Jövőkép – Hajdúhadház 2030-ban

Hajdúhadház Hajdú-Bihar megye egyik erősödő gazdasági alapokon álló, kultúráját és hagyományait ápoló, szolidáris kisvárosa. A település megfelelő feltételeket biztosít a jelenleg is működő, valamint az új, jövőben betelepülni kívánó vállalkozásoknak, biztosítva ezáltal a térség lakosságának foglalkoztatását. Gazdaságának fejlődése a fenntarthatóság elvét követve, a természeti és épített értékek megőrzése és fejlesztése mellett valósul meg. A város lakói és a településre látogató vendégek számára megfelelő színvonalú szolgáltatásokat nyújt. A település lakosságának életminősége folyamatosan javul, a társadalmi különbségek csökkennek.

Hajdúhadház Kelet-Magyarország egyik stabil fejlődési pályán lévő kisvárosa, ahol

- a kulturális hagyományokra építve
- a kiegyensúlyozott gazdasági növekedés
- a lakosság életminőségének folyamatos javulásával párosul,
- figyelembe véve a fenntarthatóság szempontjait.

A felvázolt jövőkép megvalósulását a következő, hosszú távra megfogalmazott átfogó célok szolgálják:

- **Gazdagodó város:** a helyi gazdaság fejlesztése a gazdasági aktivitás növelése és az értékteremtő foglalkoztatás bővítése érdekében.
- **Szolgáltató és szolidáris város:** a lakosság életszínvonalának, életfeltételeinek javítása megfelelő szolgáltatások biztosításával és a társadalmi befogadás erősítésével.
- **Környezettudatos város:** környezetbarát, fenntartható és energiahatékony működés városi, vállalkozói és lakossági szinten a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás céljából.

A három átfogó cél a város legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti kihívásokra adott válaszait jelöli ki. A „Gazdagodó város” átfogó cél Hajdúhadház gazdaságfejlesztési céljait kapcsolja össze a város foglalkoztatási, munkaerőpiaci és a munkahelyteremtéssel kapcsolatos kérdéseivel. A „Szolgáltató és szolidáris város” átfogó cél a város társadalmi, szociális kérdéseire és a tartós leszakadással veszélyeztetett társadalmi csoportok problémáira fogalmazza meg a legfontosabb fejlesztési stratégiákat. A „Környezettudatos város” átfogó cél azt a fejlesztési irányt jelöli ki, amely a gazdasági és társadalmi fejlődés feltételeinek javítása közben is kiemelt figyelmet fordít a környezeti állapot megóvására.

3.2 A stratégiai fejlesztési célok meghatározása

Jelen fejezet célja a **középtávú stratégiai célok** részletes meghatározása. A város stratégiai céljainak kijelölése során a célok jellegét tekintve kétféle célt határozhatunk meg, amelyek a következők:

- **Városi szintű tematikus célok** tematikus jelleggel megfogalmazott, de nem szükségszerűen egy-egy ágazatra korlátozódó érvényességű célok, melyek a város egészére vonatkoznak. A középtávú városi célok integrált jellegű célok, olyanok, melyek eléréséhez több tematikus/ágazati jellegű tevékenység koordinált végrehajtása szükséges.

E célok kialakításánál fontos szempont volt, hogy az ITS nem kizárólag Hajdúhadház város önkormányzata, hanem a város egészének tervezési alapdokumentuma. Ebből kifolyólag tartalmazza azokat a célokat is, amelyek megvalósításáért a városi önkormányzat csak közvetve vagy részben felelős, hiszen azokat állami, magán, non-profit szereplők valósítják majd meg.

- **Városrészi szintű területi célok** területi jelleggel megfogalmazott célok. A célok Hajdúhadház 3 városrészére fogalmaznak meg fejlesztési irányokat. E célok a Településfejlesztési Koncepcióban nem szerepeltek, így azok meghatározása jelen fejezet részét képezi.

3.2.1 Városi szintű középtávú tematikus célok

Az átfogó cél megvalósulásához az alábbi középtávú célok járulnak hozzá, amelyek tematikus bontásban kerülnek meghatározásra:

1. tematikus cél: A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása (T1)
2. tematikus cél: A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése (T2)
3. tematikus cél: A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése (T3)
4. tematikus cél: A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése (T4)

T1 – A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása

Hajdúhadház gazdaságának dinamizálása és diverzifikálása érdekében szükséges, hogy a helyi vállalkozások munkahelymegtartó ereje rövid távon megerősödjön, versenyképessége pedig hosszabb távon javuljon. Ez az alapja a foglalkoztatási szint növelésének, valamint ez biztosítja a lakosság gazdasági aktivitásának emelését, a megfelelő életszínvonal kialakítását. A település gazdasági potenciáljának növelése a Hajdúhadházi járás és a megye szempontjából is kiemelkedően fontos. Ennek érdekében az önkormányzatnak intenzív befektetés-ösztönzést kell folytatnia, javítania kell az újonnan betelepülő vállalkozások fogadásának feltételeit. Ilyen beavatkozások lehetnek pl.: az ipari területek alapinfrastruktúrával való ellátása, megközelíthetőségének javítása, a munkaerő-piaci igényekre reagáló képzési, szakképzési környezet kialakítása.

A település gazdaságában a helyi kis- és középvállalkozók is jelentős szerepet játszanak, amelyek jelentős része a városközpontban tömörül. Az önkormányzatnak biztosítani kell számukra a megfelelő vállalkozói környezetet, többek között magas színvonalú infrastruktúra kialakításával, tanácsadással, együttműködések ösztönzésével.

A gazdasági potenciál szoros kapcsolatban áll a helyi munkaerőpiac keresletével és kínálatával.Az oktatás, valamint az át- és továbbképzések rendszerének fejlesztése nélkül nem érhető el ahelyi gazdaság munkaerő-szükségletének kielégítése, a munkanélküliség visszaszorítása, a külső befektetők letelepítése, a kis- és középvállalkozói szektor megerősítése.

A belső erőforrásokra épülő, élőmunka-igényes idegenforgalom nagymértékben hozzájárul a város versenyképességéhez, a városi gazdaság dinamizálásához és diverzifikálásához. Multiplikátor hatása a munkaerőpiacon, valamint a város és lakóinak bevételeiben egyaránt megmutatkozik. Hajdúhadházon a turisztikai és rekreációs piaci jelenlét növeléséhez elsősorban a város idegenforgalmi vonzerejének növelése, a kiszolgáló infrastruktúra és szolgáltatások (szállás- és

vendéglátóhelyek) összehangolt fejlesztése szükséges. A tematikus célt kiszolgáló fejlesztési területek:

- Helyi kis- és középvállalkozók munkahely-megtartó képességének erősítése
- Üzleti infrastruktúra fejlesztése és bővítése, vállalkozás-inkubációs eszközök kialakítása
- Aktív befektetés-ösztönzési tevékenység és városmarketing
- A gazdaságilag aktív lakosság piaci igényeknek megfelelő képzése, átképzése, álláskeresők elhelyezkedési esélyeinek növelése
- A város turisztikai potenciáljának növelése, a turizmus feltételrendszerének kialakítása

T2 – A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése

A település népességmegtartó erejének növeléséhez nagymértékben hozzájárul az egységes és esztétikus településkép kialakítása, valamint az életminőség környezeti feltételeinek javítása. A város térszerkezetével és épületállományával kapcsolatos fejlesztések kiemelt célja a rendezett, esztétikus városkép megteremtése. A kiegyensúlyozott településszerkezet érdekében a város minden része olyan fejlesztéseket igényel, amellyel megőrizhető a város hagyományos karaktere.

A város kiegyensúlyozott területi fejlődése érdekében fontos, hogy az egymást zavaró funkciók (pl. iparterület és lakóövezet) térben lehetőleg elkülönüljenek egymástól. Ennek érdekében a városszéli iparterületek további fejlesztéseit elsősorban a meglévő iparterületekhez kapcsolódóan célszerű megvalósítani, a lakóterületek esetében pedig az intenzívebb, de túlzsúfoltságot nem eredményező hasznosításra kell hangsúlyt fektetni. A városi fejlesztéseket a jelenlegi térszerkezet megtartásával, a beépített és beépítésre nem szánt területek arányának megtartásával kell megvalósítani.

A települési környezet fejlesztésének további célja az épületállomány megújítása, valamint a települési infrastruktúra korszerűsítése, hiányzó elemeinek kiépítése. .Az épített környezetet érintő beruházások esetében a város hatásköre elsődlegesen a saját tulajdonában lévő ingatlanok rekonstrukciójára terjed ki. A cél az, hogy a felújítások hozzájáruljanak az adott épület funkcióinak megerősítéséhez (esetlegesen az épület funkcióváltásához), bővítéséhez, költséghatékony üzemeltetéséhez - megfelelő infrastrukturális alapot biztosítva a közszolgáltatások magas színvonalú ellátásához.

A lakosság komfortérzetét növeli a közlekedési és közmű-infrastruktúra karbantartása, továbbfejlesztése is. A továbbiakban nagy figyelmet kell fordítani a még hiányos területek fejlesztésére, illetve a leromlott műszaki állapotú infrastruktúra megújítására egyaránt. A közlekedési feltételek javításában a legjelentősebb a külső közlekedési kapcsolatok fejlesztése, amely Hajdúhadház esetében a szomszédos településekkel való közlekedési kapcsolatok fejlesztését jelenti.

A belső városi közlekedés fejlesztése az útminőség javítására és a környezetbarát közlekedési megoldások elterjesztésére irányul. A belvárosban kiemelt figyelmet kell fordítani a parkolási kapacitások bővítésére, különösen a nagy forgalmú intézmények és kereskedelmi egységek esetében. A környezetterhelés csökkentése miatt a város kiemelt feladatként kezeli a bel- és külterületi kerékpárút-hálózat bővítését és folyamatos karbantartását.

Az élhető települési környezet kialakításának egyik lényeges eleme a városi identitást meghatározó karakteres városképi elemek, a városi közterek és zöldterületek fejlesztése. A város

rekreációs, szabadidős felületeinek fejlesztése a település népességmegtartó erejének növeléséhez is hozzájárul. A tematikus célt kiszolgáló fejlesztési területek:

- A Városközpont rehabilitációja
- Rekreációs területek, közösségi terek kialakítása, a városi zöldfelületi rendszer fejlesztése
- A közszolgáltatásokhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése
- A város belső- és külső közlekedési rendszerének fenntartható fejlesztése
- Közműhálózat infrastrukturális fejlesztése

T3 – A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése

A település népességmegtartó erejének növeléséhez a települési környezet és infrastruktúra fejlesztések mellett nagymértékben hozzájárulnak a település (köz)szolgáltatásainak fejlesztése is. A fejlesztések megvalósítása egyrészt a szolgáltatások biztosítását, másrész a meglévő szolgáltatások színvonalának növelését jelentik.

Hajdúhadház közszolgáltatásai többségében jól kiépítettek, a városban a legfontosabb alapszolgáltatások elérhetőek. Ugyanakkor a város egyik kiemelt célja, hogy a térség egyik szolgáltató központjává váljon, ezért a település szolgáltatásainak további fejlesztése a város jövőbeli feladatainak lényeges eleme lesz.

A tematikus célt kiszolgáló fejlesztési területek:

- A Városközpont szolgáltató szerepének megerősítése
- A városi közszolgáltatások fejlesztése, új szolgáltatások kialakítása
- A városi közszolgáltatások hatékonyságának növelése
- IKT használata a városi szolgáltatások korszerűsítésében

T4 – A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése

A vonzó, élhető település kialakításának az infrastrukturális fejlesztések mellett feltétele a közösségfejlesztést, a helyi identitást erősítő társadalmi projektek, beruházások megvalósítása is. A városi közösségfejlesztés fontos eleme a közösségi terek, szabadidős, rekreációs zöldfelületek infrastrukturális kiépítése, valamint a területek funkciókkal, programokkal való megtöltése.

Hajdúhadház közösségfejlesztésének egyik meghatározó eleme a városi sportélet fejlesztése, erősítése. A város az elkövetkező időszakban is nagy hangsúlyt kíván fordítani a sportolási lehetőségek fejlesztésére.

A közösségfejlesztés kiemelt szerepet kap a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok többségi társadalomba történő integrálása során. A hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeinek javítását és életminőségének emelését célozza meg az Antiszegregációs Program (5. fejezet), ami jóllehet elsősorban az érintett szegregátumokra vonatkozik, de természetesen ezek az intézkedések kiterjeszthetők és kiterjesztendők a város más részein élő hátrányos helyzetű lakosokra is.

A tematikus célt kiszolgáló fejlesztési területek:

- A város közösségi tereinek fejlesztése
- Helyi identitást erősítő programok, rendezvények szervezése
- A városi sportélet erősítése
- Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációját segítő programok megvalósítása

3.2.2 Városrészi szintű területi célok

A legtöbb esetben 2-3 éves időtávra szóló városrészi szintű területi célok meghatározása az egyes városrészek átfogó helyzetfeltárása, valamint az azokra épülő SWOT-elemzések alapján történt meg. A városrészi területi fejlesztési célok a település integrált akcióterületi fejlesztéseihez nyújtanak igazodási pontot. Közvetve választ adnak olyan kérdésekre, mint a településrész funkcionális fejlesztési iránya, a területhasználat jellege, a városrész lakókörnyezetének, illetvegazdasági környezetének fejlődési irányai. A folyamat során kirajzolódtak azok a funkciók, amelyek esetében további fejlesztésekre, esetlegesen visszafejlesztésekre van szükség, így megvalósítható a város kiegyensúlyozott területi, gazdasági és társadalmi fejlődése.

A városrészi célok a következők:

1. városrészi cél: A Városközpont központi funkcióinak erősítése, a városi közszolgáltatások fenntartható fejlesztése (V1)

2. városrészi cél: A Városközpont vonzerejének fejlesztése, a városközpont zöldfelületeinek növelése, azok funkcionális fejlesztése (V2)

3. városrészi cél: A Városközponton kívüli belterületek városrész ipari területeinek fejlesztése (V3)

4. városrészi cél: A Városközponton kívüli belterületek városrész települési környezetének javítása a jobb életminőség biztosítása érdekében (V4)

5. városrészi cél: A Városközponton kívüli belterületek városrész szegregált társadalmi csoportjainak közösségfejlesztése (V5)

6 városrészi cél: A Külterületek megközelíthetőségének és infrastrukturális ellátottságának fejlesztése (V6)

7 városrészi cél: A Külterületek ökoturisztikai szolgáltatásainak fejlesztése, a városrész természet közeli területeinek fejlesztése (V7)

V1 – A Városközpont központi funkcióinak erősítése, a városi közszolgáltatások fenntartható fejlesztése

A városrész Hajdúhadház központi területe, fejlesztésének fókuszában ebből adódóan olyan funkciók fejlesztése áll, amelyek a település teljes lakossága számára relevánsak, és a város járásközponti szerepéből adódóan elvárhatóak. A fejlesztések célja Hajdúhadház Városközpont központi funkcióinak erősítése, a városi szolgáltatások fejlesztése által Hajdúhadház térségi szerepkörének növelése. A fejlesztések megvalósulásával, az egyes szolgáltatások gyors és kényelmes elérhetőségének biztosításával a város a modern kisvárosi életformának megfelelő helyszínéül szolgálhat, valamint közszolgáltatási, kereskedelmi, kulturális és turisztikai szempontból funkcionálisan megerősödik. A megvalósuló beruházások eredményeképpen nő a város népességmegtartó képessége, turisztikai vonzereje és gazdasági potenciálja.

V2 – A Városközpont vonzerejének fejlesztése, a városközpont zöldfelületeinek növelése, azok funkcionális fejlesztése

A város vonzerejének fejlesztéséhez elengedhetetlen a Városközpont egységes arculatának kialakítása, valamint a városi zöldfelületek arányának növelése, a növényállomány esztétikai színvonalának növelése. A városkép arculatának fejlesztése során ki kell hangsúlyozni a város nevezetes, jellegzetes épületeit, a város történelmi szerkezetét, a csillagerőd palánkrendszerét pedig zöldfelületi fejlesztésekkel kell kiemelni. Továbbá a városi zöldfelületek növelése a városi életminőség javításának egyik meghatározó eleme.

V3 – A Városközponton kívüli belterületek városrész ipari területeinek fejlesztése

A városrész területi célja a város gazdasági szerepének erősítése a városrész iparterületeinek fejlesztésén keresztül. A beavatkozások ebben a városrészben a befektetés-ösztönzésre, az ipari területek infrastrukturális fejlesztésére, a területek megközelíthetőségének biztosítására koncentrálnak. A kiegyensúlyozott és versenyképes területhasználat biztosítására, valamint az elérhető üzleti szolgáltatások bővítésére és minőségének emelésére irányulnak. Mindezt intenzív befektetés-ösztönzési tevékenységgel kell kiegészíteni. Az ipari, gazdasági szerep erősítése nem történhet meg megfelelően képzett munkaerő hiányában, tehát közvetetten a képzés területe is jelentős hatást gyakorol (nemcsak) az ipari területek fejlődési potenciáljának alakulására. Ehhez hasonlóan a foglalkoztatási programok (pl. paktum) sem csak az városrészhez kapcsolódnak, de ugyanúgy hozzájárulhatnak az itt működő vállalkozások versenyképességéhez és új vállalkozások betelepüléséhez.

V4 – A Városközponton kívüli belterületek városrész települési környezetének javítása a jobb életminőség biztosítása érdekében

A városrészben lakik Hajdúhadház lakosságának több mint 80%-a. A városrészi területi cél éppen ezért a városrész települési-, lakókörnyezetének fejlesztésére helyezi a hangsúlyt. A cél a városrész által nyújtott életminőség folyamatos emelése egyfelől a települési infrastruktúra fejlesztésével, másfelől a helyi lakosok számára nyújtott szolgáltatások körének bővítésével (pl. közparkok, játszóterek kialakítása), minőségének emelésével, illetve a szolgáltatások elérhetőségének biztosításával (elsősorban a kereskedelmi funkciók erősödése prognosztizálható). Mindennek köszönhetően javul a települési környezet állapota, továbbá a lakosság elégedettségének emelkedésével stabilizálódhat a városrész népességének száma.

V5 – A Városközponton kívüli belterületek városrész szegregált társadalmi csoportjainak közösségfejlesztése

A városrészben található a város összes szegregátuma, ezért a városrész kiemelt fejlesztési célja, hogy a szegregált területek társadalmi csoportjai folyamatosan integrálódjanak a többségi társadalomba. A városrészben megvalósuló fizikai infrastrukturális fejlesztések megvalósulása mellett a lakosság társadalmi integrációjához szükséges a hátrányos helyzetűek - különösen a gyerekek -egyenlő esélyeinek megteremtése. Mindez a képzési és munkaerő-piaci programokba történő integrációval, szociális szolgáltatások és közérdekű információk hozzáférhetőségének

javításával, valamint az általános közigazgatási, közszolgáltatási rendszerekhez való hozzáférés biztosításával segíthető elő. A fejlesztések megvalósításának hatékony formája lehet a városban szociális városrehabilitációs programok végrehajtása.

V6 – A Külterületek megközelíthetőségének és infrastrukturális ellátottságának fejlesztése

A Külterületi városrész megközelíthetőségét és infrastrukturális ellátottságának fejlesztését szolgáló intézkedés a külterületi lakosság életkörülményeinek javítása szempontjából a város egyik kiemelt célja. Az elsődleges fejlesztési cél mellett a külterületeken megvalósuló közlekedésfejlesztések közvetve a város belterületeinek elérhetőségét is kényelmesebbé, környezetbarátabbá és biztonságosabbá teszik.

V7 – A Külterületek ökoturisztikai szolgáltatásainak fejlesztése, a városrész természet közeli területeinek fejlesztése

A városrészre megfogalmazott cél a város gazdaságának diverzifikálását, valamint a Külterületi városrész (különösen a város Liget-legelő, valamint Fényestelepet övező területeinek) koordinált fejlesztését szolgálja a térség turisztikai arculatának erősítése által. A városrész a természeti adottságai miatt (Natura 2000 terület, a városrész erdősültsége kimagasló) rekreációs fejlesztésekre alkalmas terület, így a fejlesztés megvalósulása által a városrész jobban kapcsolódhat a helyi lakosság hétköznapi életébe.

3.3 A tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása

A megvalósítandó városrészi célkitűzések hozzájárulnak a város középtávú tematikus céljainak teljesüléséhez. A területi és tematikus célok együttesen segítik elő a településfejlesztési koncepcióban felvázolt átfogó célok és a tervezett jövőkép elérését.

A következő táblázat összefoglalóan mutatja be a tematikus és területi célok közötti összefüggéseket.

5. ábra: Hajdúhadház városfejlesztési célrendszere

Jövőkép	Hajdúhadház Hajdú-Bihar megye egyik erősödő gazdasági alapokon álló, kultúráját és hagyományait ápoló, szolidáris kisvárosa. A település megfelelő feltételeket biztosít a jelenleg is működő, valamint az új, jövőben betelepülni kívánó vállalkozásoknak, biztosítva ezáltal a térség lakosságának foglalkoztatását. Gazdaságának fejlődése a fenntarthatóság elvét követve, a természeti és épített értékek megőrzése és fejlesztése mellett valósul meg. A város lakói és a településre látogató vendégek számára megfelelő színvonalú szolgáltatásokat nyújt. A település lakosságának életminősége folyamatosan javul, a társadalmi különbségek csökkennek.			
Átfogó cél	**Gazdagodó város:** a helyi gazdaság fejlesztése a gazdasági aktivitás növelése és az értékteremtő foglalkoztatás bővítése érdekében	**Szolgáltató és szolidáris város:** a lakosság életszínvonalának, életfeltételeinek javítása megfelelő szolgáltatások biztosításával és a társadalmi befogadás erősítésével	**Környezettudatos város:** környezetbarát, fenntartható és energiahatékony működés városi, vállalkozói és lakossági szinten a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás céljából.	
Tematikus célok	T1. A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása	T2. A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése	T3. A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése	T4. A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése
Városrészi célok	V1. A Városközpont központi funkcióinak erősítése, a városi közszolgáltatások fenntartható fejlesztése	V2. A Városközpont vonzerejének fejlesztése, a városközpont zöldfelületeinek növelése, azok funkcionális fejlesztése	V3. A Városközponton kívüli belterületek városrész ipari területeinek fejlesztése	V4. A Városközponton kívüli belterületek városrész települési környezetének javítása a jobb életminőség biztosítása érdekében
	V5. A Városközponton kívüli belterületek városrész szegregált társadalmi csoportjainak közösségfejlesztése	V6. A Külterületek megközelíthetőségének és infrastrukturális ellátottságának fejlesztése	V7. A Külterületek ökoturisztikai szolgáltatásainak fejlesztése, a városrész természet közeli területeinek fejlesztése	

6. ábra: A tematikus és a területi célok közötti összefüggések

	T1. A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása	T2. A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése	T3. A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése	T4. A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése
V1. A Városközpont központi funkcióinak erősítése, a városi közszolgáltatások fenntartható fejlesztése				
V2. A Városközpont vonzerejének fejlesztése, a városközpont zöldfelületeinek növelése, azok funkcionális fejlesztése				
V3. A Városközponton kívüli belterületek városrész ipari területeinek fejlesztése				
V4. A Városközponton kívüli belterületek városrész települési környezetének javítása a jobb életminőség biztosítása érdekében				
V5. A Városközponton kívüli belterületek városrész szegregált társadalmi csoportjainak közösségfejlesztése				
V6. A Külterületek megközelíthetőségének és infrastrukturális ellátottságának fejlesztése				
V7. A Külterületek ökoturisztikai szolgáltatásainak fejlesztése, a városrész természet közeli területeinek fejlesztése				

	Erős koherencia
	Közepes koherencia
	Gyenge koherencia

4 A megvalósítást szolgáló beavatkozások

4.1 Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és lehatárolás indoklása

Hajdúhadház Város Önkormányzata városfejlesztési tevékenységei során arra törekszik, hogy az EU által finanszírozott városrehabilitációs programokon kívül is az elérhető legtöbb támogatási forrást mozgósítani tudja a város kiegyensúlyozott fejlődése érdekében. Az önkormányzat a városi és városrészi célok teljesítéséhez kapcsolódó projektek maradéktalan végrehajtására törekszik, ami által csökkenthetők a városon belüli területi különbségek.

Azon beavatkozásokat, amelyek egy földrajzilag jól körülhatárolható területen helyezkednek el, a források hatékony felhasználása, valamint az egymás hatását erősítő projektek miatt célszerű területileg integráltan végrehajtani, azokra közös tervet készíteni. Az így kijelölt akcióterületek (AT) **a városfejlesztés központi területei**ként szolgálnak. Az akcióterületek kijelölése azonban nem jelenti azt, hogy mindössze ezekben a városrészekben történnek átfogó fejlesztések, hiszen **az önkormányzat egyéb projektjei, valamint a magánszféra beruházásai a jövőben is érinteni fogják a város egészét**.

A fejlesztési akcióterületek lehatárolása során az alábbi **alapelvek** voltak irányadók:

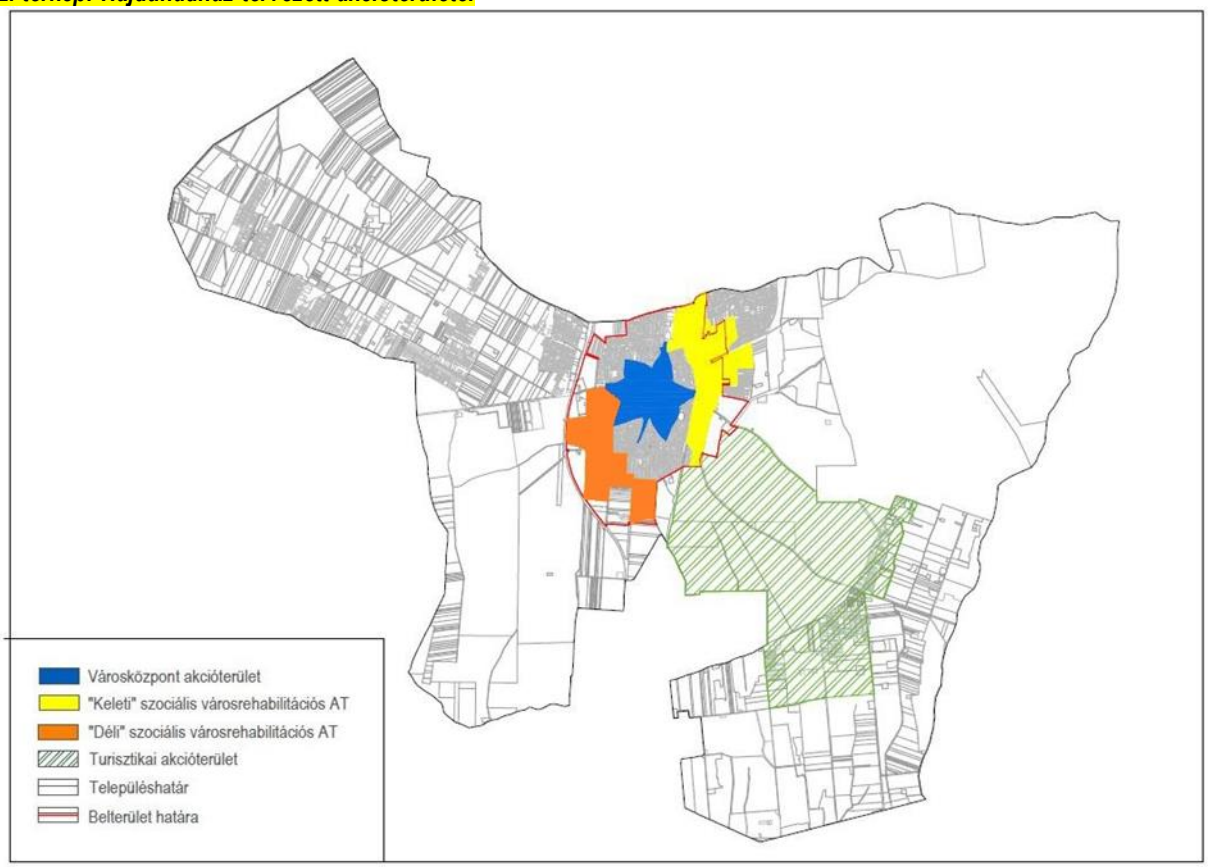
- az akcióterületek kiterjedése ne legyen eltúlzott, csak azok az utcák kerüljenek bele, amelyek a fejleszteni kívánt épületek, intézmények és közterek, valamint a lehetséges magánberuházások miatt valóban indokoltak;
- az akcióterületek megjelenésükben minél homogénebbek, térbelileg pedig koncentráltak legyenek;
- funkcionális szempontból az akcióterületek egy egységet alkossanak, a funkcióváltásra és -bővítésre megfelelő helyszínt kínáljanak;
- a kijelölt akcióterületen a lehető legnagyobb addicionális hatást lehessen elérni a magántőke mobilizálásával;
- a szociális és „funkcióbővítő” jellegű akcióterületek teljesítsék azokat a feltételeket, amelyeket a korábbi hasonló pályázati konstrukciók előírtak akár a szociális mutatók, akár az ellátandó funkciók tekintetében.

A fenti alapelveknek megfelelően Hajdúhadházon 3 olyan terület határolható le indikatív jelleggel, ahol komplex beavatkozások megvalósítását tervezi az önkormányzat:

1. A **Városközpont akcióterület**en - a TOP érintett prioritásához illeszkedve - a **népességmegtartás és a gazdaságélénkítés** tekinthető átfogó célnak. Az akcióterület lehatárolásának indoka egyrészt abból adódik, hogy ebben a városrészben koncentrálódik Hajdúhadház (köz)szolgáltatási funkciói, így a belvárosi területek komplex fejlesztése az egész település gazdasági-társadalmi fejlődését elősegíti. Az akcióterületi lehatárolás továbbá azért indokolt, mivel a városrészben számos olyan fejlesztési elképzelés azonosítható, amelyeket - a pozitív hatások elérése érdekében - integráltan célszerű megvalósítani. A Városközpont akcióterület területi kiterjesztése a város történelmileg meghatározott központi területére a Városközpontot érintő gazdaság- és turisztikai fejlesztések integrált megvalósítása miatt szükséges.

2. A **szociális városrehabilitációs akcióterület**ként a város **két jól beazonosítható, szegregációval erősen érintett lakóterület** jelölt ki. Az akcióterületek a város hátrányos helyzetű lakosait tömörítik, amely megmutatkozik az akcióterület kedvezőtlen képzettségi, munkaerő-piaci és lakhatási mutatóiban. A koncentráltan megjelenő problémák kezelése nemcsak a kijelölt területek lakosságának érdeke, hanem az egész település felzárkózását és gazdasági versenyképességét is befolyásolja.
3. **Turisztikai akcióterület:** a város gazdaságának diverzifikálása szempontjából a város kiemelt feladatként kezeli a térség turisztikai adottságainak fejlesztését. A cél elérése érdekében a város a külterületen megvalósuló turisztikai fejlesztések koordinálását akcióterületi projektként kívánja megvalósítani. Az akcióterület a város dél-keleti külterületeit, a város és Fényestelep közötti területeket érinti.

2. térkép: Hajdúhadház tervezett akcióterületei

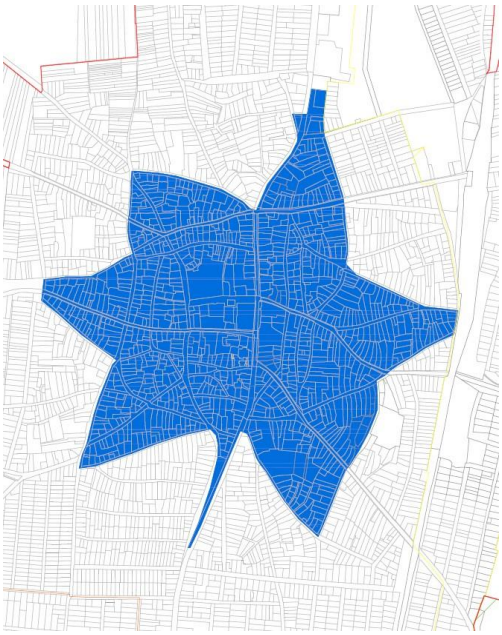

Forrás: saját szerkesztés

4.2 Az egyes akcióterületeken megvalósítandó fejlesztések összefoglaló bemutatása

Az akcióterületi beavatkozások egyes elemei egyben kulcsprojektek vagy egyéb projektek, az átfedések erősítik a tervezett fejlesztések közötti kapcsolódást, szinergiát.

4.2.1 Városközpont akcióterület

3. térkép: Városközpont akcióterületei

Forrás: saját szerkesztés

Hajdúhadház belvárosában az elmúlt időszakban jelentős fejlesztések valósultak már meg, ugyanakkor e beavatkozások nem kezeltek minden meglévő problémát a funkcionalitás, az épített környezet, a közlekedés és a zöldfelületek szempontjából. Az akcióterület a város központi területe, amely magában foglalja a teljes Városközpont városrész területét, valamint kiegészül azokkal a Városközpont melletti lakóterületekkel, amelyet a város történelmileg kialakult, jellegzetes csillagszerű központi térszerkezete magába foglal.

A központi elhelyezkedéséből adódóan a fejlesztésének fókuszában olyan funkciók erősítése áll, amelyek a település teljes lakossága számára relevánsak. A belvárosi területek megújításával, kiterjesztésével és racionalizálásával a cél egy olyan Városközpont létrehozása, amely egységes arculatú, sajátos történelmileg meghatározott szerkezetét megőrzi, kihangsúlyozza.

A fejlesztések megvalósulásával, az egyes szolgáltatások gyors és egyszerű elérhetőségének biztosításával a modern kisvárosi életformának megfelelő helyszínéül szolgál, valamint közszolgáltatási, kereskedelmi, kulturális és turisztikai szempontból funkcionálisan megerősödik. A megvalósuló beruházások eredményeképpen nő a város népességmegtartó képessége, turisztikai vonzereje és gazdasági potenciálja.

A fentieknek megfelelően a fenntartható, gazdaságélénkítő és népességmegtartó városfejlesztést a Városközpont akcióterületen az alábbi fő tevékenységek szolgálják:

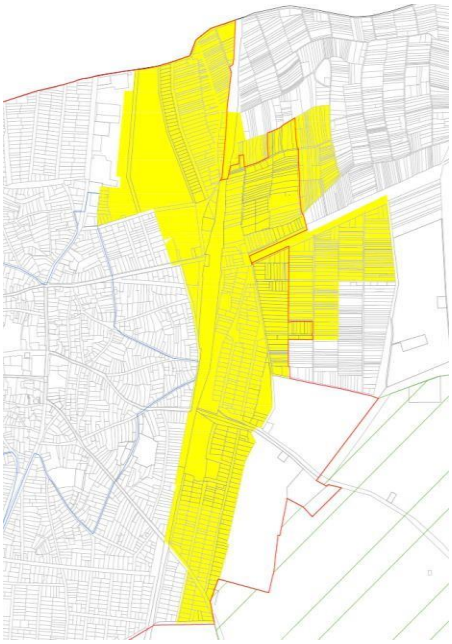
- Polgármesteri Hivatal épületének bővítése, a Hivatal szolgáltatásainak fejlesztése: a fejlesztés keretében a belső udvari szárny felújítására, bővítésére az épület akadálymentesítésére, lift beépítésére kerülne sor. A fejlesztés keretében az elektronikus ügyintézés feltételeinek korszerűsítésére is megvalósulna.
- Polgármesteri Hivatal pincéjének étteremként történő hasznosítása: a Hivatal használaton kívüli alagsori helyiségeinek vendéglátó ipari egységként történő hasznosítása.
- Hadházi Ízek Tárháza: helyi, kistermelői termékeket bemutató és értékesítő önkormányzati bolt és kávézó fejlesztése, konyha kialakítása
- A Városközpont zöldfelületi elemeinek fejlesztése: Bocskai tér zöldfelületi állapotának javítása, öntözött zöldfelületek arányának növelése (A tér reprezentatív jellegének erősítése intenzív fenntartású növényzet kiültetésével.)
- A Városközpont akcióterület határaiként szolgáló útvonalak és csillagterek zöldfelületi fejlesztése, a csillagerőd nyomvonalának, a város történelmi középpontjának zöldfelületi elemekkel történő kihangsúlyozá

4.2.2 „Keleti" és „Déli" szociális városrehabilitációs AT

Hajdúhadház kedvezőtlen társadalmi és foglalkoztatottsági mutatókkal rendelkező városrészeiben olyan komplex fejlesztések megvalósítása szükséges, amely integráltan kezeli a lakókörnyezet infrastrukturális hiányosságait, valamint az itt élők munkaerő-piaci, képzettségi, egészségügyi és egyéb problémáit. A fejlesztéseket a város Antiszegregációs programjával összhangban kell megvalósítani.

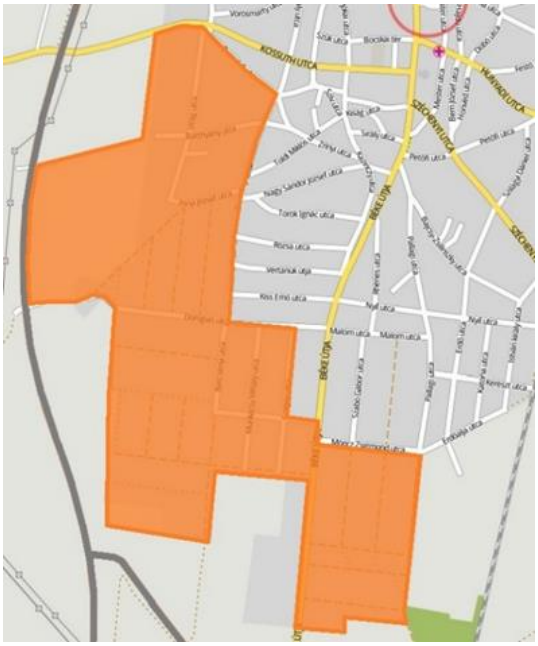
- szolgáltató központ kialakítása a szociális városrehabilitációs területeken: az épület a családsegítés és szociális szolgáltatások helyben történő biztosításán túl napköziként, kulturális és szabadidő központként, tanácsadó helyként és hatósági ügyintézés helyszíneként is működik majd; a tervezett létesítmény főzési és tisztálkodási lehetőséget biztosít a rászorulóknak és életvezetési tanácsadásokkal is segíti a szegregátumban élőket;
- önkormányzati tulajdonú szociális bérlakások felújítása;
- közösségi funkciójú szabadterek, játszóterek kialakítása;
- úthálózat fejlesztése, korszerűsítése, közmű-rekonstrukció;
- a „Keleti" szociális városrehabilitációs akcióterület jobb megközelíthetőségének biztosítása: Bocskai tér, Hunyadi u. Ligeti u (49101 jelű országos közút 0+000 - 5+282 km) rehabilitációja, Hajdúhadház és Hajdúsámson közötti út felújítása kerékpársáv kiépítésével, vasúti kereszteződések közlekedésbiztonsági fejlesztése
- a „Déli" szociális városehabilitációs akcióterület jobb megközelíthetősége érdekében jelentős belterületi útfejlesztések megvalósítása (Lehel u., Sugár u., Erzsébet u., Irínyi u., Jászai Mari u., Szabó G. u., Károlyi u.)
- hátrányos helyzetű lakosok munkaerő-piaci integrációját segítő soft beavatkozások (pl. munkaerő-piaci képzések; tartós munkanélküliek foglalkoztatása; közmunka program);
- hátrányos helyzetű lakosok társadalmi integrációját segítő soft beavatkozások (helyi közösségfejlesztési, szemléletformáló, egészségügyi, bűnmegelőzési és szabadidős programok, sportesemények szervezése)

4. térkép: Keleti szociális városrehabilitációs AT

Forrás: saját szerkesztés

5. térkép: déli szociális városrehabilitációs AT

Forrás: saját szerkesztés

4.2.3 Turisztikai AT

A város gazdaságának diverzifikálása érdekében a 2014-2020 közötti programozási időszak egyik kiemelt célja a város kulturális és természeti adottságainak hasznosítása. A fenntartható turizmus fejlesztése érdekében ki kell alakítani Hajdúhadház turisztikai arculatát. A város turisztikai arculatának egyik fontos, fejlesztésre érdemes eleme a város nagy kiterjedésű természet közeli területe. Jelen projekt keretében a város célja, hogy megteremtse a Fényestelep városrész és a Hajdúhadház - Fényestelep között található erdőség jövőbeli turisztikai fejlesztésének alapjait. A projekt keretében a következő fejlesztések valósulnának meg:

- A város és Fényestelep városrész körüli erdők területén az egyedülálló természeti értékek bemutatása érdekében tematikus útvonalak kialakítása.
- A fejlesztésekkel érintett területeken szabadidős pihenőpark létrehozása.
- Fényestelepen a turizmust kiszolgáló vendéglátó- és falusi szálláshelyek kialakításának támogatása, az érintett városrész lakókörnyezeti fejlesztése.
- A fejlesztésekkel érintett városrész jobb megközelíthetőségének biztosítása: Bocskai tér, Hunyadi u. Ligeti u (49101 jelű országos közút 0+000 - 5+282 km) rehabilitációja, Hajdúhadház és Hajdúsámson közötti út felújítása kerékpársáv kiépítésével, vasúti kereszteződések közlekedésbiztonsági fejlesztése

4.3 Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia tartalmazza a célok eléréséhez szükséges legfontosabb beavatkozásokat. Az ITS operatív jellege ugyanakkor nem jelenti azt, hogy részletesen kidolgozva tartalmaznia kell a megvalósítandó projekteket, elegendő, ha a stratégia a tervezett fejlesztések vázlatos bemutatására szorítkozik.[1]

Az ITS keretében azonosított projekttípusok (az akcióterületi fejlesztéseken kívül) az alábbiak:

- *Kulcsprojektek*: A kulcsprojektek azok a tervbe vett fejlesztések, amelyek alapvető feltételét képezik valamely (akár több) középtávú városi cél elérésének, tehát, ha a projekt nem valósul meg, valamelyik cél nem vagy csak kismértékben érhető el. Gyakran a kulcsprojekt (ami jellemezően nagyobb összegű projekt) megvalósulása előfeltétele egyéb tervezett fejlesztések megvalósulásának vagy azok hatásai érvényesülésének.
- *Hálózatos projektek*: A hálózatos projekt egymással összehangolt, térben kapcsolódó fejlesztéseket tartalmaz. A hálózatos projekt több, egymáshoz kapcsolódó, akár azonos jellegű projektelemből áll, és a város egészére vagy annak jelentős részére kiterjed.
- *Egyéb projektek*: a fenti kategóriákba nem tartozó, egyéb tervezett fejlesztések.

A tervezett beavatkozások jelenleg ismert részleteit (pl. lehetséges tevékenységek, becsült költségvetés, indikatív ütemezés) a következő fejezetek tartalmazzák azzal az kitétellel, hogy ezek a projektkidolgozás későbbi fázisaiban kerülnek pontosításra, véglegesítésre.

[1] Útmutató a kis- és középvárosok számára az Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014-2020 elkészítéséhez (Belügyminisztérium, 2014. 12. 11.)

4.3.1 Kulcsprojektek

- **A vasútállomás és a vasút melletti területek integrált fejlesztése:** a vasútállomás a városközponttól keletre, a város keleti perifériája mellett helyezkedik el. Az állomás és a vasút menti területek állapota rendezetlen. A fejlesztések hangsúlyos elemét elsősorban a vasútállomás épületének és környezetének felújítása, a vasút melletti területek rehabilitációja jelentené. A fejlesztés keretében valósulna meg a vasút településszerkezetben betöltött erőteljes elválasztó hatásának oldása a vasúti kereszteződéseknél közlekedésbiztonsági beruházások megvalósulásával (vasúti kereszteződésekben fénysorompók kiépítésével, vasútállomásnál a Veszprémy tér és Epres út közötti gyalogos és kerékpáros közlekedési kapcsolatok aluljárós kiépítésével). A vasútállomás infrastrukturális fejlesztése mellett érdemes megvizsgálni a közösségi és kerékpáros közlekedési módok összekapcsolásának lehetőségeit a projektfejlesztés további szakaszaiban (helyközi buszjáratok útvonalának módosítása, kerékpárút hálózat fejlesztése a vasútállomás elérhetőségének biztosítása érdekében, őrzött kerékpártároló kialakítása).
- **Önkormányzati tulajdonú hűtőház építése és üzemeltetése:** a beruházás keretében az önkormányzat a helyi gazdaságfejlesztéshez hozzájárulva kíván egy hűtőházat építeni, ami a településen termelt zöldség és gyümölcs közösségi szintű tárolását és feldolgozását biztosítaná. A termékek feldolgozását és tárolását lehetővé tévő beruházás a helyi termékek hozzáadott értékét növelné, azok felvásárlási idejét hosszabbítaná meg. A beruházással közvetve a helyi vállalkozók, termelők egyéni költségei, a helyi gazdálkodók piaci folyamatokkal szembeni függősége csökkenne.
- **4902 közút 0+250 szelvényében kanyarodó forgalmi sávos forgalmi csomópont kialakítása:** a város egyik kijelölt, fejlesztendő ipari területének megközelíthetőségének érdekében az 4902 közút 0+250 szelvényében kanyarodó forgalmi sávos forgalmi csomópont kialakítása szükséges. A forgalmi csomópont kialakítása biztosítja az ipari terület biztonságos és gyors megközelíthetőségét.
- **Önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság létrehozása és működtetése:** a városi önellátás megteremtése érdekében az önkormányzat létre kíván hozni egy elsősorban társadalmi célú, önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaságot. A társaság a város mindennapos városüzemeltetési feladatainak ellátását szolgálná (utak, csatornák, közterek karbantartására, kisebb építőipari beruházások önálló elvégzésére), valamint a városi foglalkoztatottságot növelné.
- **Hadházi Foglalkoztatási Paktum kialakítása és működtetése:** a munkaerő-piaci folyamatok esetében a város elsődleges kihívása az új munkahelyek létrehozása, a munkaerő-piaci kereslet és kínálat összehangolása. A foglalkoztatási paktumban résztvevő térségi gazdasági szereplők, önkormányzatok, valamint oktatási és képzési intézmények az alábbi feladatokat végzik el a projekt keretében:
  - foglalkoztatási stratégia kidolgozása és megvalósítása,
  - HR klub működtetése, közös honlap létrehozása,
  - szolgáltatás fejlesztés kkv-k számára a foglalkoztatás ösztönző fejlesztések érdekében,
  - városban és a térségben működő munkahelyek ismertségének javítása a különböző iskolaoktatási szinteken,

4.3.2 Hálózatos projektek

- **A város elérhetőségét javító közlekedési fejlesztések:** A beavatkozás célja a Hajdúhadházon, a térség egyéb városaiban dolgozó lakosság biztonságos és kényelmes

munkába járásának biztosítása, a munkavállalói mobilitás feltételeinek megteremtése. A fejlesztés keretében az alábbi útvonalak felújítására kerülne sor:

- Hajdúhadház és Hajdúsámson közötti út felújítása kerékpársáv kiépítésével
- Hajdúhadház és Hajdúvid közötti út felújítása kerékpársáv kiépítésével
- Hajdúhadház és Hajdúböszörmény közötti út felújítása kerékpársáv kiépítésével

- **A fenntartható városi közlekedés feltételeinek megteremtése:** a fejlesztés keretében a város belterületi útjainak korszerűsítése valósulna meg, a fejlesztéseket a csapadékvíz-hálózat fejlesztésekkel összehangoltan szükséges elvégezni. A fejlesztés keretében az alábbi útvonalak felújítására kerülne sor:
  - Arany János u. Rákóczi u rehabilitációja (49301 jelű országos közút 0+000 - 1+955 km szelvények közötti útszakasz)
  - dr. Földi János u rehabilitációja (49105 jelű országos közút 0+000 - 0+310 km szelvények közötti útszakasz)
  - Bocskai tér, Hunyadi u. Ligeti u. rehabilitációja (49101 jelű országos közút 0+000 - 5+282 km szelvények közötti útszakasz)
  - Belterületi úthálózat fejlesztése: a város kiépítetlen belterületi útjainak szilárd burkolattal történő ellátása, portalanítása
- **Belterületi csapadékvíz elvezetés fejlesztése:** a város települési környezetének fejlesztése során kiemelt feladatként kell kezelni a városi környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztések keretében megvalósítandó belterületi csapadékvíz-elvezetéshez kapcsolódó beruházásokat. A fejlesztéseket a városi útfejlesztésekkel összhangban szükséges megvalósítani.
- **Városi zöldfelületek fejlesztése:** az esztétikus városkép megteremtésének fontos eleme a város közterületeinek karbantartása, a város zöldfelületi rendszerének fejlesztése. A városban a zöldfelületek aránya ugyan megfelelő, azonban a rendezett közterületek, közparkok egy főre jutó nagysága jóval a megyei átlag alatt van, továbbá a zöldfelületek növényzete szegényes, elhanyagolt. A városi zöldfelületi rendszerének fejlesztése során kiemelten kell kezelni a csillagterek, valamint a város történelem során kialakult utcaszerkezetének (régi palánkrendszert követő nyomvonalú utcák) zöldfelületi fejlesztését.
- **Önkormányzati tulajdonú intézmények szolgáltatásinak fejlesztése, az épületek energetikai korszerűsítése:** a város szolgáltató funkciójának megerősítéséhez nélkülözhetetlen a meglévő szolgáltatások színvonalának javítása. A fejlesztések egyaránt érintik a város nevelési-oktatási, szociális és egészségügyi intézményeit. Az önkormányzati tulajdonú ingatlanok pénzügyileg és környezetileg is fenntartható működtetése érdekében pedig további energiahatékonysági fejlesztések (nyílászárócsere, külső szigetelés, fűtéskorszerűsítés) megvalósítása szükséges. A beavatkozások a következő épületeket érintik:
  - Aranykapu Óvoda - az óvoda épületének külső (szigetelés, nyílászárócsere) és belső felújítása, akadálymentesítése, fűtéskorszerűsítés megvalósítása, a belső felszerelések és az udvari játékok fejlesztése
  - Szivárvány Óvoda - az óvoda épületének külső (nyílászárócsere) és belső felújítása, akadálymentesítése, a belső felszerelések és az udvari játékok fejlesztése
  - Dr. Földi János Kéttannyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény - az intézmény Zöldépületének kiváltása, konyha és étkező fejlesztése, az intézmény

energetikai korszerűsítése (hőszigetelés, nyílászárócsere, fűtés korszerűsítése), napelemes rendszer kiépítése

- Szilágyi Dániel Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola, Szakiskola - az intézmény épületének korszerűsítése (nyílászárócsere, akadálymentesítés, kerítés kialakítás), tornaterem kialakítása, az iskola informatikai rendszerének fejlesztése
- Szociális Gondozási Központ - a beruházás keretében a két telephelyen működő Gondozási Központ Kossuth utcai telephelyén a szolgáltatás színvonalának javítását szolgáló eszközfejlesztés, a Központ Kazinczy utcai telephelyén a szolgáltatás helyszínéül szolgáló épület korszerűsítése (világításkorszerűsítés, akadálymentesítés) valósulna meg.
- Egészségügyi ellátás fejlesztése - a beruházás keretében a háziorvosi ellátás infrastruktúrájának bővítése valósulna meg 2 új rendelő építésével (A beruházás zöldmezős beruházásként, vagy épületbővítéssel, szint ráépítéssel valósulna meg.)
- Polgármesteri Hivatal - a hivatalt érintő fejlesztéseket a Városközponti akcióterület leírásánál ismertettük

- **Közvilágítás korszerűsítése:** a közvilágítás korszerűsítése a városban folyamatos, ugyanakkor a településen vannak olyan területek, ahol a közművilágítás fejlesztése még nem valósult meg. A beavatkozás megvalósítása során a közművilágítás korszerűsítését (energiatakarékos izzók használata) is kiemelt célként kívánja a város kezelni. A fejlesztés megvalósításával mérsékelhetőek a városüzemeltetési kiadások, valamint növelhető a város energiahatékonysága. (A projekt hálózatos projektként kezelendő, ugyanakkor finanszírozása városrehabilitációs projektek részeként valósulhat meg a TOP-ból)

4.3.3 Egyéb projektek

- **Új Idősek Otthona építése:** a város a szociális törvényben meghatározott feladat-ellátási körrel egy minimum 50 fő befogadására alkalmas idősek otthonát kíván létrehozni, amelynek kivitelezése és üzemeltetése is magántőke bevonásával (civil, non-profit szervezet, egyház) tervezett
- **Szakképző Központ kialakítása:** a városban működő szakiskola képzéseinek fejlesztése mellett az önkormányzat támogatja egy új, legalább 150 fő képzésére alkalmas szakképző központ létrehozását. A helyi szakképző intézettel közösen szükséges új szakok beindítása, amelyek igazodnak a helyi vállalkozások elvárásaihoz és versenyképes, használható szakképesítést nyújtanak. A Központban az alábbi területeken valósulnának meg képzési programok: ügyvitel, építőipar, egyéb felnőttképzési, átképzési programok
- **Hadházi Ízek Tárháza:** helyi, kistermelői termékeket bemutató és értékesítő önkormányzati bolt és kávézó fejlesztése, konyha kialakítása
- **Mezőgazdasági utak fejlesztése:** a fejlesztés célja a mezőgazdasági területek megközelíthetőségének biztosítása új mezőgazdasági bekötő- és feltáró út létesítésével. A fejlesztés keretében két út korszerűsítése valósulna meg: Szárkút -0249-02332 hrsz. út, Pallagi dűlő 061. hrsz. út
- **Mezőgazdasági termelés és feldolgozás eszközparkjának fejlesztése:** a beruházás keretében az önkormányzat által művelt földterületek hasznosításához szükséges gépek, berendezések beszerzésére kerül sor
- **Fedett piac korszerűsítése:** a helyi agrárszektor értékesítési lehetőségeinek növelése érdekében indokolt a helyi termelői piac megújítása. A beruházás keretében sor kerül a piac

tetőszerkezetének cseréjére, a piac területének szilárd burkolattal való ellátására, valamint a piac kiszolgáló létesítményeinek korszerűsítésére.

- **Helyi termékek piacának fejlesztése:** az önkormányzat a helyi termékek városi szintű marketingstratégiájának kidolgozásával és megvalósításával közvetve segíteni tudja a helyi mezőgazdasági termelőket, gazdálkodókat. A fejlesztés célja a Hadháztáji márkanév fejlesztése, népszerűsítése által a helyi termékek piacának növelése.
- **Szociális Szövetkezet tevékenységeinek fejlesztése:** a városi önkormányzat tulajdonában lévő szociális szövetkezet gazdasági tevékenységének kiterjesztése, a szövetkezethez való alacsony csatlakozási hajlandóság növelése
- **Városgondnokság új műszaki telephelyének kialakítása:** a beruházás keretében raktározáshoz szükséges épületek, műhely kialakítása, eszközpark fejlesztése, vagyonbiztonság növelését szolgáló fejlesztések valósulnának meg
- **11908/12 saját használatú út, 11908/54 kivett közút építése és az ahhoz kapcsolódó csapadékvíz elvezetés kialakítása:** a beruházás keretében két útszakasz építése, az ahhoz kapcsolódó csapadékvíz elvezetés kialakítása valósul meg. A két útszakasz fejlesztésére a munkaerő mobilitás növelése céljából van szükség.
- **A helyi identitás erősítése:** a város népességmegtartó erejét növeli, ha a lakosság erős települési identitással rendelkeznek - ehhez a különböző helyi közösségfejlesztési, szemléletformáló, hagyományalapú programok rendezése, valamint szabadidős, sportesemények szervezése nagymértékben hozzájárulhatnak.

4.4 A tervezett fejlesztések illeszkedése a stratégiai céljaihoz

Hajdúhadház tervezett fejlesztései kapcsolódnak egymáshoz, erősítve egymásra gyakorolt pozitív hatásukat. A projekttípusok közötti átfedés (pl. egy meghatározott akcióterületen megvalósuló kulcsprojekt, vagy egy hálózatos projekt akcióterületen megvalósuló elemei) kifejezetten pozitív szinergiákat eredményezhet.

Az egyes fejlesztési projektjavaslatok és a középtávú városi célok kapcsolatát az alábbi táblázat foglalja össze. (Amennyiben egy fejlesztés több célhoz is kapcsolódik, abban az esetben minden érintett célnál megjelenítésre került a projekt.)

5. táblázat: A középtávú városi célok és a projekttípusok kapcsolata

Középtávú városi célok (tematikus célok)	Kulcsprojektek	Hálózatos projektek	Akcióterületi projektek	Egyéb projektek
T1. A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása	Önkormányzati tulajdonú hűtőház építése és üzemeltetése 4902 közút 0+250 szelvényében kanyarodó forgalmi sávos forgalmi csomópont kialakítása Önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság létrehozása és működtetése Hadházi Foglalkoztatási Paktum kialakítása és működtetése		Turisztikai akcióterület	Szakképző Központ kialakítása Helyi Népi Értékeket megőrző Tájház kialakítása Mezőgazdasági termelés és feldolgozás eszközparkjának fejlesztése
T2. A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése	A vasútállomás és a vasút melletti területek integrált fejlesztése	A város elérhetőségét javító közlekedési fejlesztések A fenntartható városi közlekedés feltételeinek megteremtése: Belterületi csapadékvíz elvezetés fejlesztése Városi zöldfelületek fejlesztése Önkormányzati tulajdonú intézmények szolgáltatásinak fejlesztése, az épületek energetikai korszerűsítése Közvilágítás korszerűsítése	Városközpont akcióterület „Keleti" szociális városrehabilitációs akcióterület „Déli" szociális városrehabilitációs akcióterület	
T3. A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése	A vasútállomás és a vasút melletti területek integrált fejlesztése	Önkormányzati tulajdonú intézmények szolgáltatásinak fejlesztése, az épületek energetikai korszerűsítése	Városközpont akcióterület „Keleti" szociális városrehabilitációs akcióterület „Déli" szociális városrehabilitációs akcióterület	Szakképző Központ kialakítása Új Idősek Otthona építése
T4. A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése			„Keleti" szociális városrehabilitációs akcióterület „Déli" szociális városrehabilitációs akcióterület	Hadházi Ízek Tárháza

4.5 A fejlesztések ütemezése

A következő szempontok figyelembevételével történt meg a tervezett fejlesztések lehetséges ütemezése, amelyet a források rendelkezésre állása, illetve a megváltozott külső körülmények a későbbiekben módosíthatnak:

- indokoltság, szükségesség:
  - a fejlesztések által érintett lakosság száma és szociális helyzete,
  - az akcióterületi fejlesztések időszerűsége,
  - a fejlesztések lakosság általi elfogadottsága és támogatottsága,
  - a fejlesztések egymásra épülése,
- hatások:
  - az akcióterületi fejlesztések hatása a város egészére,
  - az akcióterület jelentősége a város lakófunkciójára nézve,
  - az akcióterületi fejlesztések gazdasági és társadalmi multiplikátor hatása,
- megvalósíthatóság, finanszírozás és fenntarthatóság:
  - a projektek esetleges egymásra épüléséből és a projektek előkészítésének időigényéből adódó kényszerek,
  - a támogatási források megszerzésének lehetősége és esélye,
  - a rendelkezésre álló önkormányzati sajáterő nagysága,
  - a bevonható magánforrások mértéke,
  - a létrehozott kapacitások fenntarthatósága.

6. táblázat: A tervezett fejlesztések indikatív ütemezése 2015-2020

Projekt megnevezése	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Akcióterületi projektek						
Városközpont akcióterület						
„Keleti" szociális városrehabilitációs akcióterület						
„Déli" szociális városrehabilitációs akcióterület						
Turisztikai akcióterület						
Kulcsprojektek						
A vasútállomás és a vasút melletti területek integrált fejlesztése						
Önkormányzati tulajdonú hűtőház építése és üzemeltetése						
4902 közút 0+250 szelvényében kanyarodó forgalmi sávos forgalmi csomópont kialakítása						
Önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság létrehozása és működtetése						
Hadházi Foglalkoztatási Paktum kialakítása és működtetése						

Hálózatos projektek						
A város elérhetőségét javító közlekedési fejlesztések						
A fenntartható városi közlekedés feltételeinek megteremtése:						
Belterületi csapadékvíz elvezetés fejlesztése						
Városi zöldfelületek fejlesztése						
Humán közszolgáltatások fejlesztése						
Önkormányzati tulajdonú intézmények energetikai korszerűsítése						
Közvilágítás korszerűsítése						
Egyéb projektek						
Aranykapu Óvoda fejlesztése						
Szivárvány Óvoda fejlesztése						
Dr. Földi János Kéttannyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény fejlesztése, megújuló energia használatának növelése						
Szilágyi Dániel Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola, Szakiskola fejlesztése						
Szakképző Központ kialakítása						
Szociális Gondozási Központ fejlesztése						
Új Idősek Otthona építése						
Orvosi ellátás fejlesztése						
Helyi Izek Tárháza kialakítása						
Mezőgazdasági utak fejlesztése						
Mezőgazdasági termelés és feldolgozás eszközparkjának fejlesztése						
Fedett piac korszerűsítése						
Helyi termékek piacának megteremtése						
Szociális Szövetkezet tevékenységeinek fejlesztése						
Városgondnokság új műszaki telephelyének kialakítása						
A helyi identitás erősítése						
11908/12 saját használatú út és 11908/54 kivett közút építése és az ahhoz kapcsolódó csapadékvíz elvezetés kialakítása						

4.6 A fejlesztések összehangolt, vázlatos pénzügyi terve

A tervezett projektek finanszírozási forrásait elsősorban a 2014-2020 közötti európai uniós támogatások jelentik, ami az egyes szereplők saját forrásaival egészül ki, részben a támogatások társfinanszírozása, részben a teljes mértékben saját forrásból megvalósítandó fejlesztések kapcsán. A város a beavatkozások megvalósítása során kiemelt figyelmet fordít a fenntarthatóságra a stabil költségvetési helyzet megőrzése érdekében:

- egyfelől fontos, hogy a létrejövő vagy megújuló létesítmények működtetése ne terhelje meg a város költségvetését,
- másfelől számos olyan fejlesztést tervez, amely már önmagában is a költséghatékony fenntartás irányába hat.

A városok, ezen belül különösen a járásszékhelyek számára kiemelt figyelmet érdemel a **Területés Településfejlesztési (TOP)** források új eljárás szerinti felhasználása. A TOP keretein belül meghatározott források tervezése és felhasználása az ún. Integrált Területi Programok (ITP) kialakításával valósul meg, amely tartalmazza a megyék területén megvalósítani tervezett intézkedéseket (a megyei jogú városok kivételével). A Hajdú-Bihar megyében rendelkezésre álló keret 49,62 milliárd forint (Debrecen Megyei Jogú Város forrásai nélkül)[2].

A megye szereplői részére TOP intézkedésenként az alábbi indikatív forráskeretek ismertek:

7. táblázat: Hajdú-Bihar megye TOP forráskerete terhére tervezett intézkedésenkénti forrásallokáció

Prioritás	Tervezett intézkedések	Tervezett allokáció (milliárd Ft)
1. Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére	1.1. Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztése	7,105
	1.2. Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	3,432
	1.3. A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	4,176
	1.4. A foglalkoztatás segítése és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével	3,830
2. Vállalkozásbarát, népességmegtartó településfejlesztés	2.1. Gazdaságélénkítő és népességmegtartó településfejlesztés	9,181
3. Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken	3.1. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	4,677
	3.2. Önkormányzatok energiahatékonyságának és a megújuló energia-felhasználás arányának növelése	7,810
4. A helyi közösségi szolgáltatások fejlesztése és a társadalmi együttműködés erősítése	4.1. Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	1,336
	4.2. A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	1,062
	4.3. Leromlott városi területek rehabilitációja	1,440
5. Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, foglalkoztatás-ösztönzés és társadalmi együttműködés	5.1. Foglalkoztatás-növelést célzó megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok)	4,117
	5.2. A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok	0,536
	5.3. Helyi közösségi programok megvalósítása	0,919

Forrás: Hajdú-Bihar Megye Integrált Területi Programja 2014-2020 (2015.05.08.)

A 2014-2020 közötti fejlesztési időszak alatt az Európai Unió Strukturális és Beruházási Alapjai terhére az alábbi fejlesztési programok forrásai állnak rendelkezésre a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program forrásain felül:

- Az **Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program** (IKOP) elsődleges célja a közlekedés hálózatának és infrastruktúrájának fejlesztése, a transzeurópai közlekedési hálózaton keresztül a városi közlekedésen át, egészen a környezetbarát megoldásokig.
- Az **Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program** (EFOP) fő célja, hogy a humán tőke és a társadalmi környezet javításával járuljon hozzá a társadalmi felzárkózási és népesedési

[2] 1702/2014. (XII. 3.) Kormányhatározat

kihívások kezeléséhez. Az EFOP a gyakorlatban nemcsak a szegénység elleni küzdelemből fogja kivenni a részét, de hangsúlyt helyez a társadalmi kohézió erősítésére, az egészségügyi beruházásokra, a köznevelés minőségének fejlesztésére, kiemelt tekintettel a korai iskolaelhagyás csökkentésére, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának növelésére és a kutatás-fejlesztésre.

- A **Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program** (KEHOP) célkitűzése, hogy a magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővülésére épülő gazdasági növekedés az emberi élet és a környezeti elemek - hosszú távú változásokat is figyelembe vevő - védelmével összhangban valósuljon meg.
- A **Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program** (GINOP) egyik legfontosabb célkitűzése Magyarország foglalkoztatási rátájának 75%-ra való emelése. Ehhez egyrészt új munkahelyeket kell létesíteni, másrészt a munkát vállalni akarók képességeit kell fejleszteni.A program további két fontos célkitűzése az ország innovációs képességeinek és kapacitásainak, valamint a magyar ipari és szolgáltató szektornak a fókuszált fejlesztése.
- A közigazgatás, és a közszolgáltatási szféra kiemelt fejlesztései a **Közigazgatás- és Közszolgáltatás Fejlesztési Operatív Program** (KÖFOP) terhére lesznek végrehajtva.
- A **Vidékfejlesztési Program** (VP) elsődleges célja a mezőgazdasági vállalkozások versenyképességének növelése, az agrárium fenntartható fejlődése, a vidéki térségek és közösségek erősítése, az életminőség javítása a vidéki térségekben, valamint a gazdasági fejlődés támogatása.
- A **Magyar Halászati Operatív Program** (MAHOP) a halászati ágazat támogatási lehetőségeit tartalmazza.
- A **Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program** (RSZTOP) alapvető célja, hogy a leginkább rászoruló személyeket - a szegénységben élő gyermekeket, a hajléktalanokat, valamint a rendkívül alacsony jövedelmű személyeket - megfelelő étkezéshez és alapvető fogyasztási cikkekhez juttassa.

Mindezek mellett a városok egyéb EU-s és nemzetközi támogatást is bevonhatnak fejlesztéseik megvalósításába:

- Határon átnyúló együttműködési programok (Románia-Magyarország)
- Központi EU-s megvalósítású programok (pl. Horizon 2020, URBACT)
- Bilaterális programok (pl. Norvég Alap, Svájci Alap)

Az előző fejezetekben bemutatásra került kulcsprojektek, hálózatos, akcióterületi és egyéb projektek **finanszírozás forrása szerinti összefoglalását** a következő táblázat mutatja be.

8. táblázat: A tervezett fejlesztések vázlatos pénzügyi terve

Projekt megnevezése	Indikatív költségvetés (millió Ft)	Finanszírozás lehetséges forrása
Akcióterületi projektek		
Városközpont akcióterület	500	TOP 2.1 - Gazdaságélénkítő és népességmegtartó településfejlesztés GINOP 3.3 Digitális közösségi hozzáférés erősítése KEHOP 5.2 Épületek energiahatékonysági korszerűsítése megújuló energiaforrások alkalmazásának kombinálásával
„Keleti" szociális városrehabilitációs akcióterület	210	TOP 4.3 - Leromlott városi területek rehabilitációja TOP 5.2 - A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok EFOP 1.3 Társadalmi együttélés erősítése EFOP 1.5 Területi hátrányok felszámolását szolgáló komplex programok emberi erőforrást célzó beavatkozásai
„Déli" szociális városrehabilitációs akcióterület	700	TOP 4.3 - Leromlott városi területek rehabilitációja TOP 5.2 - A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok EFOP 1.3 Társadalmi együttélés erősítése EFOP 1.5 Területi hátrányok felszámolását szolgáló komplex programok emberi erőforrást célzó beavatkozásai
Turisztikai akcióterület	120	TOP 1.2 - Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés GINOP 7 Turizmus
Kulcsprojektek		
A vasútállomás és a vasút melletti területek integrált fejlesztése	-	TOP 2.1 - Gazdaságélénkítő és népességmegtartó településfejlesztés TOP 3.1 - Fenntartható települési közlekedésfejlesztés
Önkormányzati tulajdonú hűtőház építése és üzemeltetése	200	TOP 1.1 - Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztése
4902 közút 0+250 szelvényében kanyarodó forgalmi sávos forgalmi csomópont kialakítása	120	TOP 1.1 - Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztése
Önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság létrehozása és működtetése	50	EFOP 1.1 A halmozottan hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci eszközökben való részvételének és munkaerő-piacon való megjelenésének elősegítése EFOP 1.11 Hátrányenyhítés a társadalmi integrációt szolgáló társadalmi gazdaság eszközeivel
Hadházi Foglalkoztatási Paktum kialakítása és működtetése	5	TOP 5.1 - Foglalkoztatás-növelést célzó megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok)
Hálózatos projektek		
A város elérhetőségét javító közlekedési fejlesztések	6000	TOP 1.3 - A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés
A fenntartható városi közlekedés feltételeinek megteremtése:	1995	TOP 3.1 - Fenntartható települési közlekedésfejlesztés
Belterületi csapadékvíz elvezetés fejlesztése	-	TOP 2.1 - Gazdaságélénkítő és népességmegtartó településfejlesztés
Városi zöldfelületek fejlesztése	300	TOP 2.1 - Gazdaságélénkítő és népességmegtartó településfejlesztés
Önkormányzati tulajdonú intézmények szolgáltatásinak fejlesztése, az épületek energetikai korszerűsítése	855	TOP 1.4 - A foglalkoztatás segítése és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével TOP 3.2 - Önkormányzatok energiahatékonyságának és a megújuló energia-felhasználás arányának növelése EFOP 1.9 A minőségi feladatellátást támogató eszközök és alkalmazások fejlesztése, illetve a korai intervenció megerősítése

		EFOP 3.1 A végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése, a köznevelés hátránykompenzációs képességének növelése EFOP 4.1 A köznevelést és a nem formális képzést szolgáló infrastrukturális fejlesztések KEHOP 5.3. Távhő és hőellátó rendszerek energetikai fejlesztése, illetve megújuló alapra helyezése
Közvilágítás korszerűsítése	1500	TOP 2.1 - Gazdaságélénkítő és népességmegtartó településfejlesztés
Egyéb projektek		
Szakképző Központ kialakítása	50	EFOP 3.7Az emberi erőforrás fejlesztése az egész életen át tartó tanulás eszközeivel EFOP 3.8 A humán közszolgáltatásokban dolgozók szak-, át- és továbbképzése EFOP 4.1 A köznevelést és a nem formális képzést szolgáló infrastrukturális fejlesztések GINOP 6.1 Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés javítása GINOP 6.2 Szakképzés és felnőttképzés fejlesztése, A szakképzés és felnőttképzés minőségének javítása GINOP 6.5. Oktatási és képzési rendszerek munkaerő-piaci igényekhez való igazodásának javítása
Új Idősek Otthona építése	600	EFOP 2.2 A társadalmi együttműködést szolgáló intézmények és szolgáltatások fejlesztése, bentlakásos intézmények kiváltása, új kapacitások létesítése
Hadházi Ízek Tárháza	90	TOP 2.1 - Gazdaságélénkítő és népességmegtartó településfejlesztés
Mezőgazdasági utak fejlesztése	120	Vidékfejlesztési Program
Mezőgazdasági termelés és feldolgozás eszközparkjának fejlesztése	30	Vidékfejlesztési Program
Fedett piac korszerűsítése	100	TOP 1.1 - Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztése
Helyi termékek piacának megteremtése	20	TOP 5.1 - Foglalkoztatás-növelést célzó megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok)
Szociális Szövetkezet tevékenységeinek fejlesztése	30	EFOP 1.11 Hátrányenyhítés a társadalmi integrációt szolgáló társadalmi gazdaság eszközeivel
Városgondnokság új műszaki telephelyének kialakítása	40	saját forrás
A helyi identitás erősítése	10	TOP 5.3. Helyi közösségi programok megvalósítása
11908/12 saját használatú út és 11908/54 kivett közút építése és az ahhoz kapcsolódó csapadékvíz elvezetés kialakítása	110	TOP 1.3 - A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés

5 Antiszegregációs program

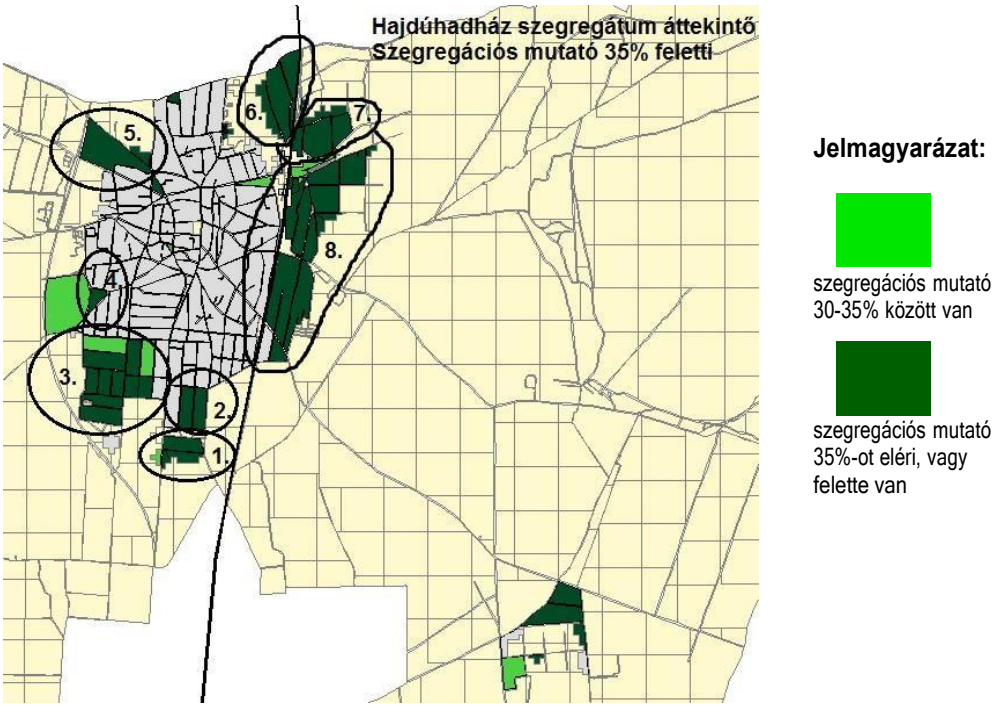
5.1 A település szegregátumainak és szegregáció által veszélyeztetett területeinek bemutatása

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia részeként el kell készíteni Hajdúhadház város Antiszegregációs Programját, amelynek kidolgozása a következő lépésekből áll:

- a szegregátumok, illetve szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása;
- az azonosított területek helyzetelemzése;
- célkitűzések és beavatkozások megfogalmazása a szegregált, valamint a szegregációval veszélyeztetett területekre.

A szegregátumok és a szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolását a 314/2012. (XI. 8.) a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló Kormány rendelet 10. mellékletében meghatározott módszertan szerint a KSH végezte el a 2011. évi népszámlálási adatok alapján, az ún. szegregációs mutató kiszámításával. Járásközpont települések esetében azok a legalább 50 lakossal rendelkező területek tekinthetők szegregátumnak, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül eléri, illetve meghaladja a 35%-ot, míg a szegregációval veszélyeztetett területek esetén az érték 30% és 35% közé esik.

6. térkép: Hajdúhadház szegregátumai a 2011. évi népszámlálási adatok alapján

Forrás: KSH, 2011

A térkép sötétzöld színnel, valamint számmal jelöli a szegregátumokat, míg a világoszöld színnel jelölt területek a szegregációval veszélyeztetett településrészeket. A statisztikai hivatal által készített térkép olyan területeket is megjelöl, amelyek eleget tesznek ugyan a szegregációs mutató kritériumának, de az alacsony népességszámuk miatt (50 fő alatti lakosságszám) mégsem tekinthetők valódi szegregátumoknak.

5.1.1 A szegregátumok összehasonlító elemzése

Elhelyezkedés

Hajdúhadházon nyolc szegregátum található. Elhelyezkedésüket tekintve a szegregátumok három területére koncentrálódnak. A város déli, dél-nyugati részén négy darab szegregátum (1., 2., 3., 4.), a város keleti, észak-keleti részét három darab szegregátum (6., 7., 8.), a város észak-nyugati részén pedig egy darab szegregátum (5.) található. A szegregátumok megközelíthetősége a vasúton túli szegregátumok esetében problémás, valamint a szegregátumok területén sok esetben gondot jelent az úthálózat állapota.

Demográfia

A szegregátumok összlakossága 2001 és 2011 között 5%-kal csökkent. 2001-ben Hajdúhadház szegregátumaiban a település összlakosságának 35,34%-a, 4413 fő élt, 2011-ben a szegregátumokban a település népességének 33,22%-a, 4182 fő lakott.

A szegregátumok népessége a legtöbb esetben kis mértékben változott, ugyanakkor egyes esetekben a népesség változása igen jelentős volt. (A szegregátumok lakónépességének növekedését részben magyarázhatja az a statisztikai tényező, hogy 2001-ben a szegregátumok lehatárolásának a határértékeket magasabban állapították meg.). A legnagyobb népességű szegregátumok 2001-ben és 2011-ben is a város délnyugati részén, a 4-es főúttól keletre található, valamint a vasúttól keletre elhelyezkedő szegregátumok voltak.

Korcsoportok a szegregátumokban

A szegregátumok lakosságának korcsoportos megoszlása alapján több jellegzetesség is kirajzolódik:

- a fiatalok (0-14 évesek) aránya minden szegregátumban magasabb a városi átlagnál (23,1%),
- a fiatalok aránya három szegregátumban 40% felett van (1. szegregátumban (47,5), 4. szegregátumban (47,1%), 7. szegregátumban (41,4%)),
- az aktív korúak (15-59 évesek) aránya egyedül a 2. szegregátumban (64,6%) magasabb 61,2%-os a városi átlagnál (a szegregátumok közül itt a legalacsonyabb a fiatalok aránya),
- a 60 éven felüliek aránya minden szegregátumban 10% alatti (a városi átlag 15,7%).

Szociális mutatók

A szegregátumok egyes társadalmi, szociális mutatói között jelentős különbségek rajzolódnak ki, ugyanakkor megállapíthatjuk, hogy minden mutató tekintetében az összes szegregátum helyzete kedvezőtlenebb a városi átlagtól. A statisztikai mutatók alapján a 2. és 5. szegregátumot kedvezőbb helyzetű, az 1. és 4. szegregátumot kedvezőtlenebb helyzetű szegregátumnak tekinthetjük.

9. táblázat: A szegregátumok lakosságának társadalmi, szociális jellemzői a 2011. évi népszámlálás alapján (%)

Mutató megnevezése	Hajdúhadház	1. szegregátum	2. szegregátum	3. szegregátum	4. szegregátum	5. szegregátum	6. szegregátum	7. szegregátum	8. szegregátum
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	38,5	59,4	57,2	69,4	66,7	58,3	63,8	68,7	68,5
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	5,5	1,3	1,3	0,4	0,0	2,2	1,7	1,7	0,6
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	57,8	82,2	70,2	78,3	82,1	74,8	82,0	78,0	78,9
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	28,8	52,5	43,3	59,4	53,8	51,5	56,0	56,0	56,2
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	39,9	17,5	29,4	20,3	17,1	24,1	17,5	21,2	20,3
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	49,2	72,0	55,2	59,8	61,1	62,0	68,6	60,6	64,8
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	52,9	55,6	76,9	73,5	85,7	69,2	78,6	78,8	74,2
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül	63,5	78,9	68,8	78,7	81,2	66,5	73,2	77,9	77,6
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	27,9	58,1	37,5	42,1	56,3	55,9	61,3	47,6	46,1
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	14,4	23,3	16,3	20,3	18,8	23,7	34,3	31,7	23,9
Jelmagyarázat:		A legkedvezőtlenebb mutatókkal rendelkező szegregátumok							

Forrás: KSH (2011), saját szerkesztés

Lakhatási körülmények

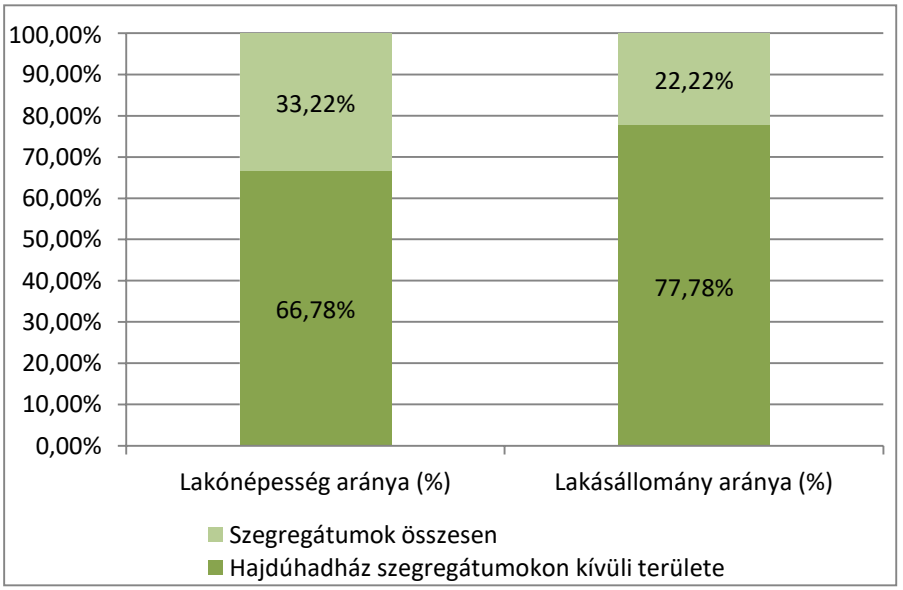
A lakások arányának megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a lakónépesség megoszlásához képest a lakások kisebb aránya található a szegregátumokban, mint a város szegregátumokon kívüli területein. Az egy lakásra jutó lakónépesség száma a szegregátumokban átlagosan 4,46 fő, míg ez a mutató a városban 2,98 és a város szegregátumokon kívüli területein 2,56 fő. Lakásonként átlagosan 5 fő felett laknak a 4. szegregátumban (5,67 fő/lakás), a 6. szegregátumban (5,04 fő/lakás) és a 7. szegregátumban (5,28 fő/lakás). A szegregátumok lakásállományán belül magas az alacsony komfortfokozatú lakások aránya. A lakások helyzete a 4. szegregátumban a legkedvezőtlenebb, ahol a teljes lakásállomány alacsony komfortfokozatú, valamint a lakott lakásokon belül az egyszobás lakások aránya 66,7%.

10. táblázat: Lakhatási mutatók Hajdúhadház szegregátumaiban (2011)

Mutató megnevezése	Lakásállomány (db)	Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (%)	A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül (%)	Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül (%)
Hajdúhadház	4217	21,3	19,3	9,5
1. szegregátum	46	47,8	42,5	32,5
2. szegregátum	83	39,8	38,0	10,1
3. szegregátum	214	41,6	42,3	19,2
4. szegregátum	15	100,0	100,0	66,7
5. szegregátum	46	37,0	36,6	7,3
6. szegregátum	134	42,5	40,3	7,8
7. szegregátum	54	37,0	33,3	13,7
8. szegregátum	345	44,6	42,5	11,4
Jelmagyarázat:		A legkedvezőtlenebb mutatókkal rendelkező szegregátumok		

Forrás: KSH (2011), saját szerkesztés

11. táblázat: A lakónépesség és a lakások számának megoszlása a szegregátumok és a szegregátumokon kívüli területek között, 2011

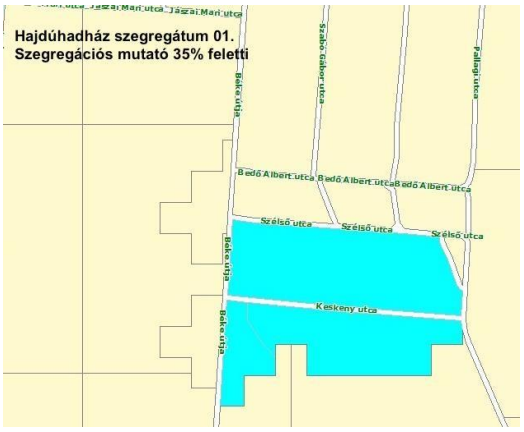

Forrás: KSH (2011), saját szerkesztés

5.1.2 A szegregátumok területenkénti helyzetelemzése

Hajdúhadházon nyolc szegregátum található. Elhelyezkedésüket tekintve a szegregátumok három területére koncentrálódnak. A város déli, dél-nyugati részén négy darab szegregátum (1., 2., 3., 4.), a város keleti, észak-keleti részét három darab szegregátum (6., 7., 8.), a város észak-nyugati részén pedig egy darab szegregátum (5.) található.

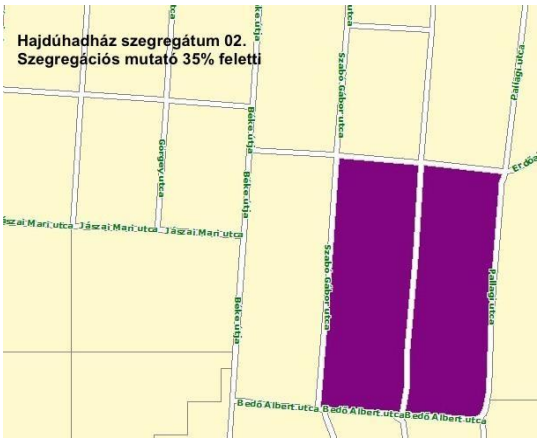
Az **1. szegregátum** a település kisebb kiterjedésű és lakónépességű szegregátumainak egyike. A lakónépessége 204 fő, Hajdúhadház népességének 1,62%-a. A szegregátum lakosainak 47,5%-a 0-14 év közötti fiatal. A szegregátumok az egyik legrosszabb szociális és lakhatási mutatókkal rendelkező terület a városban. Itt a legmagasabb az aktív korúakon belül a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya, valamint itt a legnagyobb a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya. Területén 46 db lakás található, amelyek többsége igen rossz állapotú.

A terület elhelyezkedése: Béke útja - Szélső u. - Névtelen u. - Keskeny u. mindkét oldala

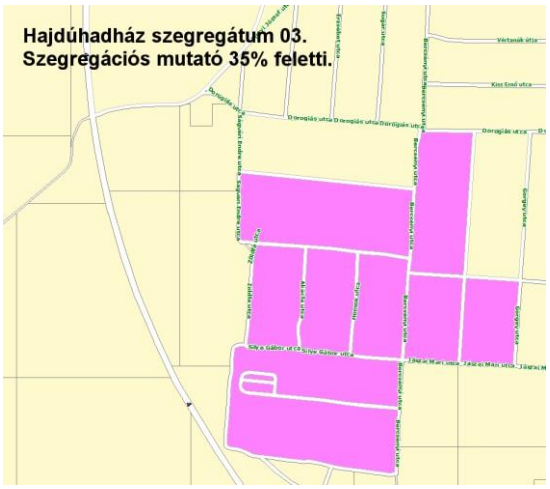
A **2. szegregátum** lakónépessége 333 fő, ami Hajdúhadház népességének 2,65%-a. A szegregátum a többi szegregátumhoz képest kedvezőbb szociális és gazdasági mutatókkal rendelkezik. Itt a legkisebb a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül, valamint a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül itt a legmagasabb a szegregált területek között.

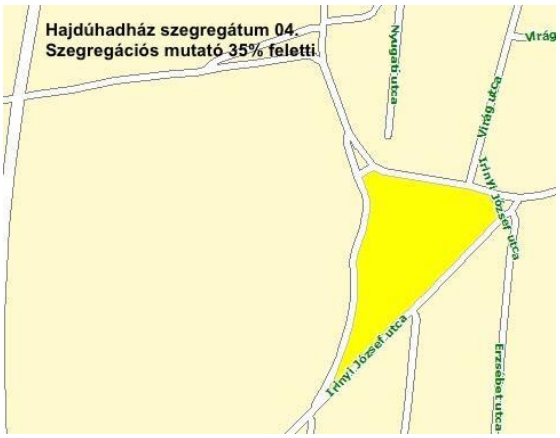
A terület elhelyezkedése: Móricz Zs. u. - Pallagi u. - Bedő A. u. - Szabó G. u.

A **3. szegregátum** a második legnagyobb népességgel rendelkező, egyik legnagyobb kiterjedésű szegregátum. Területén 949 fő él, ami a város népességének 7,54%-a. A szegregátumban a legmagasabb (59,4%) a szegregációs mutató, vagyis az aktív korúakon belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya.

A terület elhelyezkedése: Pély - Nagy G. u. - Bercsényi u. - Dorogiás u. - Munkácsy M. u. - Radnóti M. u. - Görgey u. - Jászai M. u. - Bercsényi u. - Névtelen u. Ny - nak, majd É - nak - Zöldfa u. - Ságvári E. u.

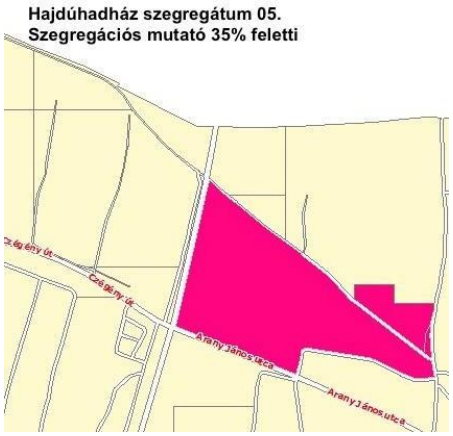

A **4. szegregátum** Hajdúhadház egyik új szegregált területe. Kiterjedését és népességszámát tekintve a város legkisebb szegregátuma. Lakónépessége 85 fő, ami Hajdúhadház népességének 0,68%-a. A szegregátum lakosainak 47,1%-a 0-14 év közötti fiatal. A szegregátum a város összességében legrosszabb statisztikai mutatókkal rendelkező területe. A szegregátumban a lakhatási feltételek mutatói rendkívül kedvezőtlenek.

A terület elhelyezkedése: Irinyi J. u. K - nek, majd D - nek, majd DNy - nak, végül É - nak

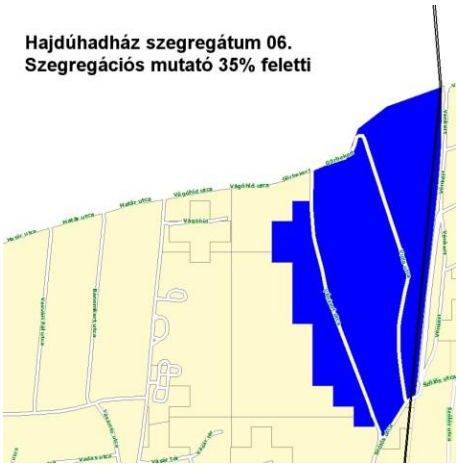
A teljes lakásállomány alacsony komfortfokozatú, valamint a lakott lakásokon belül a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya 100%, az egyszobás lakások aránya 66,7%. Az egy lakásra jutó lakosok száma 5,67 fő (2,99 fő/lakás a városi átlag). A 15-64 éves népességen belül itt a legalacsonyabb a foglalkoztatottak aránya (17,1%), valamint a legmagasabb az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya. A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül 81,2%. A szegregátumban senki se rendelkezik felsőfokú végzettséggel.

A terület elhelyezkedése: 4-es főút - Névtelen u. DK-nek - Dorogi u. mindkét oldala - Tompa M. u. - Városkert u. - Arany J. u.

Az **5. szegregátum** lakónépessége 176 fő, ami Hajdúhadház népességének 1,4%-a. A szegregátum a 2. szegregátumhoz hasonlóan, a többi szegregátumhoz képest kedvezőbb szociális és gazdasági mutatókkal rendelkezik. A szegregátumok között itt a legmagasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosok aránya. A lakónépességen belül a gazdaságilag nem aktív népesség aránya a szegregátumok között itt a legkisebb. A szegregátum lakásállományának állapota a szegregátumok között kedvezőnek tekinthető. Az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül (7,1%) a városi átlagnál (9,5%) alacsonyabb. Az alacsony komfort fokozatú lakások aránya itt és a 7. szegregátumban a legalacsonyabb (37%).

A **6. szegregátum** lakónépessége 675 fő, ami Hajdúhadház népességének 5,36%-a. A szegregátum szociális és gazdasági statisztikai mutatóit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy itt a legrosszabbak a lakosság foglalkoztatottsági mutatói. A szegregátumban 82%-os a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül, a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya a szegregátumok között az egyik legmagasabb (68,6%). A szegregátumban a munkanélküliségi ráta 61,3%-os, a tartósan munkanélküliek aránya 34,3%. A szegregátum lakásállományának állapota a szegregátumok között átlagosnak mondható. Az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül (7,8%) a városi átlagnál (9,5%) alacsonyabb, ugyanakkor az egy lakásra jutó lakosok száma igen magas, 5,06 fő (2,99 fő/lakás a városi átlag).

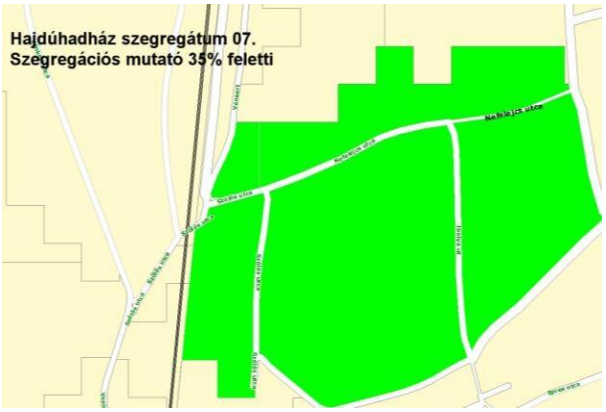

A terület elhelyezkedése: vasútvonal (Vénkert) - Szőlős u. - Vénkert u. mindkét oldala - Görbekert - településhatár

A **7. szegregátum** Hajdúhadház újonnan kialakult szegregált területe. Lakónépessége 285 fő, ami Hajdúhadház népességének 2,26%-a. A szegregátum lakosainak 41,4%-a 0-14 év közötti fiatal. A szegregátum elhelyezkedését tekintve megállapíthatjuk, hogy két szegregált terület (6. és 8. szegregátum) között alakult ki, így a város északi, északkeleti és keleti része a város szegregáció által leginkább érintett területének tekinthető.

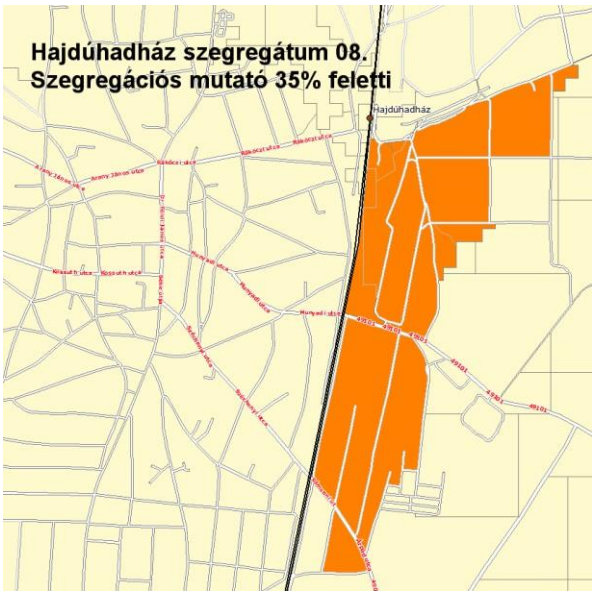
A szegregátum megközelíthetőségét nehezíti, hogy a területet a város központjától a 100-as (Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza-Záhony) vasútvonal elválasztja, a terület gépjárművel történő megközelítése a város központjából egy útvonalon, a Szőlős utcán keresztül lehetséges. A szociális és foglalkoztatottsági mutatókat tekintve a szegregátumban igen magas az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak (78,8%), valamint a tartós munkanélküliek (31,7%) aránya

A szegregátum lakásállományának állapota a szegregátumok között jónak mondható. Az alacsony komfort fokozatú lakások aránya itt és az 5. szegregátumban a legalacsonyabb (37%). A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 33,3%, ami a szegregátumok között a legkedvezőbb mutató. Az egy lakásra jutó lakosok száma (5,28 fő) magasnak tekinthető (2,99 fő/lakás a városi átlag).

A terület elhelyezkedése: Nefelejcs u., Ibolya út, Szőlős u. mindkét oldala

A **8. szegregátum** Hajdúhadház legnagyobb kiterjedésű és legnagyobb népességszámú szegregátuma. A terület lakónépessége 1475 fő, ami Hajdúhadház népességének 11,72%-a. A szegregátum a 7. szegregátumhoz hasonlóan a 100-as (Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza-Záhony) vasútvonaltól keletre helyezkedik el, így a megközelíthetősége a város központjából csak a főbb útvonalakon (Hunyadi u., Széchenyi u.) keresztül lehetséges. A szociális, gazdasági mutatókat tekintve a szegregátumban a második legmagasabb (56,2%) a szegregációs mutató, vagyis az aktív korúakon belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munka-jövedelemmel nem rendelkezők aránya.

A terület elhelyezkedése: Epres u. - Kunkert (D - Ny - D) - Diófa u., Temető u., Árpád u., Nap u. mindkét oldala - Árpád u. - Erdőalja u. - Nap u. - Sámsoni út - vasútvonal

5.2 Az elmúlt években megvalósított, a szegregátumokat érintő beavatkozások

Hajdúhadház Város Önkormányzata az elmúlt években több konkrét intézkedést tett a szegregációs folyamatok lassítása, megakadályozása érdekében:

- Szociális célú város rehabilitációs projekt keretében kijelölt akcióterület a vonatkozó KSH adatok alapján szegregátumnak minősül, itt nagy értékű infrastrukturális beruházások történtek: közösségi épület, valamint sportlétesítmény került megépítésre. Az épületekben helyet kapó szolgáltatások (családsegítés, kisebbségi iroda, civil szervezetek) fő célcsoportja a hátrányos helyzetű lakosság volt.

- Az Akcióterületen az alábbi szolgáltatások jelentek meg:

1. Felzárkóztató, reintegráló tréning

A tréning célja a programban résztvevők felzárkóztatása volt, hogy alkalmassá váljanak a szakképzettség megszerzésére.

Témakörei:

- Csoportépítés
- Önismeret, emberismeret
- Hatékony kommunikáció
- Metakommunikáció fontossága
- Tanulástechnikák

- Konfliktuskezelés, problémamegoldás
- Stresszkezelés
- Mentálhigiéné

2. Tréning középkorú munkanélkülieknek

A tréning célja az volt, hogy gyakorlati ismereteket adjon a programban résztvevő tagok számára. Segítse a munkanélküliséggel járó kudarcélmények, traumák feldolgozását. Helyes önismeretre tegyenek szert a résztvevők, javuljon az önbecsülésük, a kommunikációs képességük. A képzés segítse az asszertivitásukat, a résztvevők lássanak rá a környezetükben található forrásokra és legyenek képesek tudatosan élni velük.

Témakörei:

- munkaerő piaci ismeretek
- munkahelyi kommunikáció
- önéletrajz
- motivációs levél
- álláskeresési technikák

3. Tréning pályakezdő munkanélkülieknek

A tréning célja az volt, hogy gyakorlati ismereteket adjon a programban résztvevők számára. Helyes önismeretre tegyenek szert a résztvevők, javuljon az önbecsülésük, a kommunikációs képességük. A képzés segítse az asszertivitásukat, a résztvevők lássanak rá a környezetükben található forrásokra és legyenek képesek tudatosan élni velük.

Témakörei:

- munkaerő piaci ismeretek
- munkahelyi kommunikáció
- önéletrajz
- motivációs levél
- álláskeresési technikák

4. Tréning munkatársaknak:

A tréning célja az volt, hogy a programot megvalósító munkatársak képesek legyenek képességeiket, ismereteiket integráltan használni ügyfeleik érdekében.

Témakörei:

- Munkaerőpiaci ismeretek
- Munkanélküliség, munkakeresés szociológiája
- Munkanélküliség pszichés, szociális, testi hatásai
- Munkanélküliség pszicho dinamikája, szakaszai, ismertető jelei

- Munkanélküliség problémájának kezelése
- Rendelkezésre álló forrás rendszerek
- Felmérési és intervenciós technikák alkalmazása,
- Adatlapok, nyilvántartások, időbeli ütemezések készítése
- Szituációs gyakorlatok, esetmegbeszélések.
- Segítő beszélgetés technikája
- Hatékony kommunikáció
- Metakommunikáció
- Konzultációs technikák

5. Számítógép felhasználói tanfolyam

Az alapvető számítástechnikai ismeretek elsajátítása 2 csoportban illetve egyénileg történt.

A fentiek közvetett vagy közvetlen módon hozzájárultak a korábbi IVS antiszegregációs célrendszerében foglaltak eléréséhez, ami a szegregátumok elhelyezkedésében bekövetkező változásokat figyelembe véve jelenleg is aktuálisnak tekinthető:

Hajdúhadház településen összesen nyolc szegregátum található, az Antiszegregációs stratégia célja, hogy a ***szegregátumok esetében integrációt kell véghezvinni****, a* ***területekre megtartó típusú rehabilitációs programot kell kidolgozni****. Az Antiszegregációs stratégia során* ***két célcsoport****ot lehet kijelölni, akik a 15-59 éves aktív korú és a 0-14 éves korú lakosság. A város szegregált területein a következő többnyire* ***közös problémák*** *jelennek meg:*

- *alacsony iskolázottság,*
- *a munkanélküliség és a tartós munkanélküliség nagy aránya*
- *roma népesség magas aránya,*
- *az állami vagy helyi önkormányzati támogatásból élők nagy száma,*
- *az iskoláskorú gyermekek lemorzsolódása a nevelési/oktatási intézményekben,*
- *a továbbtanulásra való hajlandóság hiánya,*
- *nagy arányban lévő leromlott, szűk lakások, alacsony komfort fokozatú lakások, lakáskörülmények.*

5.3 Antiszegregációs intézkedési terv

5.3.1 A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések

A társadalmi és térbeli szegregáció problémájának kezelése Hajdúhadház kiemelt fontosságú feladatai közé tartozik. A szegregáció mérséklése és megszüntetése egy komplex, hosszú távon megvalósítható folyamat, amely folyamat során a következő - fizikai és nem fizikai jellegű - eszközök alkalmazása ajánlott:

- **Oktatási integráció és felzárkóztatás**: a közoktatás rendszerében nyújtott teljesítmény alapvetően meghatározza a későbbi magasabb oktatási szintekbe való bejutás lehetőségét, ezáltal a várható munkaerő-piaci státuszt és az elérhető jövedelmet. A szegénység újratermelődésének megakadályozásához tehát nagyrészt az oktatáson keresztül vezet az út, erre azonban az önkormányzat befolyása az érintett köznevelési intézmények fenntartói viszonyainak megváltozása óta korlátozott.
- **A szociális szolgáltatások és ellátások hozzáférhetőségének biztosítása:** a szociális szolgáltatások esetében hangsúlyosan figyelmet kell fordítani egyfajta egyensúlyra: egyfelől nem célszerű minden szolgáltatást a szegregátumokba telepíteni, mert az közvetett módontovább erősíti a szegregált állapotot, másfelől fontos a szolgáltatók aktív jelenléte is, mert csak ezáltal biztosítható, hogy minden érintett egyenlő eséllyel hozzáférhessen a jogszabályilagjáró ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz.
- **A foglalkoztatási lehetőségek bővítése és a foglalkoztathatósághoz szükséges készségek és képességek kialakítása:** a közfoglalkoztatás országosan elterjedt rendszere mellett elő kell segíteni az elsődleges munkaerőpiacra való vissza-, illetve bevezetést is, amelynek hatékony eszközei a személyes mentoráláson alapuló munkaerő-piaci programok. Ezek jellemzően egyéni tanácsadást, képzési lehetőséget és átmeneti időtartamra munkalehetőséget is biztosítanak.
- **Az egészségügyi állapot javítása elsősorban prevenciós szolgáltatásokkal, továbbá az egészségügyi szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférhetőséggel:** a hátrányos helyzetű lakosság egészségi állapota többek között a nem megfelelő higiénés feltételek és a szűréseken való alacsony részvétel miatt jellemzően elmarad a városi átlagtól. A prevenció és a célzott felvilágosítás mellett azonban azt is biztosítani kell, hogy az érintett lakosság könnyen és gyorsan megkaphassa a szükséges egészségügyi ellátásokat.
- **Intenzív közösségfejlesztés:** a szegregátumok relatív helyzetének megítélése és az ott élők életminősége nagymértékben függ a rendelkezésre álló közösségi terek számától, minőségétől, használhatóságától. Hajdúhadház Város Önkormányzata a helyi Roma Nemzetiségi Önkormányzattal együtt vizsgálja egy közösségi, illetve szolgáltató, kereskedelmi egység kialakításának lehetőségét. A közösségfejlesztési programok tervezésébe, megvalósításába, a felmerülő problémák megoldásába célszerű bevonni
  - egyrészt a szegregátumok lakosait, mivel így növelhető a programok elfogadottsága és hatásossága,
  - másrészt civil szervezeteket, mert ezek többnyire a közszféra szereplőinél rugalmasabban tudják kezelni a felmerülő konfliktusokat, és hatékonyabban tudnak közvetíteni a szereplők között.
- **Az adott lakóterület rugalmas és gyors elérhetőségének biztosítása:** jóllehet a szegregátumok többsége a város szerves részei, két szegregátum esetében a vasútvonal elvágó hatása erőteljesen érvényesül - főként az átkelőhelyek viszonylag alacsony száma, az átkelőhelyek közlekedésbiztonsági helyzete miatt. Ezen elsősorban településtervezési eszközökkel és közlekedési fejlesztésekkel lehet javítani (pl. új vasúti átkelőhely létesítése, vasúti átkelőhelyek közlekedésbiztonsági fejlesztése, utak szilárd burkolattal való ellátása, kerékpárutak kiépítése stb.).
- **A lakhatási feltételek átfogó javítása:** az életminőséget alapvetően befolyásolja a lakóingatlanok mérete, komfortfokozata és állapota - mindezen mennyiségi és minőségi mutatók a szegregátumok esetében jellemzően kedvezőtlenek. A rossz minőségű lakásállomány felszámolása történhet részleges vagy teljes felújítással, kisméretű lakások összevonásával, esetleg bővítéssel, indokolt esetben akár szanálással is. Az önkormányzat

mozgásterét korlátozza, hogy a lakóingatlanok többsége magántulajdonú. Az egyes lakóingatlanokat érintő fejlesztések mellett elengedhetetlen a helyi infrastrukturális ellátottság hiányainak pótlása (pl. közkifolyók és szemétgyűjtők számának és elhelyezkedésének optimalizálása). Legalább ennyire fontos a lakókörnyezet esztétikai megújítása - akár új zöldfelületek kialakításával is -, amibe ideális esetben az érintett lakosság bevonható.

- **A szegregátumból integrált környezetbe való elköltözés támogatása:** a szegregátum lakosságának folyamatos mentorálásával azonosíthatóak azok a potenciális családok, amelyek már rövid távon alkalmasak integrált környezetbe (jellemzően a város más részén lévő [szociális] bérlakásba) való elhelyezésre - a fokozatosság elvének maximális figyelembevételével. Nagyon fontos, hogy nemcsak az elköltözőket kell megfelelően felkészíteni, hanem a befogadó közeget is. A folyamatot közvetett módon támogathatja a helyi bérlakásrendelet szükség szerinti felülvizsgálata is.
- **A társadalmi kohézió erősítése szemléletformáló és közösségépítő akciókkal:** a szegregátumokban élők integrációja csak akkor valósulhat meg maradéktalanul, ha mind a közvetlenül érintettek, mind a város teljes lakossága körében egyértelművé válnak a szegregált állapot megszüntetésének egyéni és össztársadalmi szintű előnyei. A társadalmi befogadás elősegítését kisebb léptékű, interperszonális jellegű szemléletformálással és közösségi rendezvényekkel lehet elérni, amelybe lehetőség szerint minden korosztályt és társadalmi csoportot bevonnak.

Az intézkedéseket város- és szegregátum-szinten is meg kell valósítani, utóbbira részben lehetőséget nyújt a tervezett szociális városrehabilitáció is (4.2.2 fejezet).

5.3.2 A tervezett fejlesztések szegregációs hatásainak kivédésére hozott intézkedések

Az ITS keretében tervezett fejlesztésekkel szemben alapvető elvárás, hogy ne idézzék elő zárványok, szegregátumok kialakulását, és semmilyen formában ne erősítsék a szegregációs folyamatokat. Ennek eléréséhez a következő intézkedések végrehajtása szükséges:

- az előző alfejezetben megfogalmazott intézkedések minél nagyobb arányú beépítése a tervezett fejlesztésekbe
  - egyfelől önálló antiszegregációs tartalmú projektek kidolgozásával - akár nagyobb volumenű akcióterületi vagy tematikus projektként, akár kisebb költségvetésű, de lokálisan hatékony projektként,
  - másfelől lehetőség szerint más projektekben való megjelenítéssel (pl. egy, a szociális vagy egészségügyi szakemberek számára szervezett képzés tematikájába beépíthető a hátrányos helyzetű személyekkel való eredményes együttműködéshez szükséges készségek elsajátítása is);
- az antiszegregációs szemlélet maximális érvényesítése az egyes projektek előkészítése és megvalósítása folyamán, amellyel többek között megelőzhető, hogy egy-egy fejlesztéssel érintett városrész felértékelődése spontán népességcseréhez, dzsentrifikációhoz vezessen - önmagát felerősítő negatív folyamatokat idézve elő a település más területein;
- tényleges társadalmi párbeszéd és partnerség városi, akcióterületi és - szükség esetén - projektszinten egyaránt, amely során fontos, hogy a partnerség túllépjen a szokásos formákon, és valóban aktív együttgondolkodás jöjjön létre (ezáltal megakadályozható a vélt vagy valós társadalmi konfliktusok manifesztálódása);

- a szegregátumban élők foglalkoztatásának elősegítése a projekt-megvalósítás során (ez részben a közfoglalkoztatás keretében teljesíthető, részben pedig előírható közbeszerzési feltételként).

5.3.3 A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések

A leszakadást erősítő társadalmi-gazdasági folyamatok esetében célszerű különbséget tenni az alapján, hogy belső, azaz a város által ténylegesen befolyásolható vagy külső folyamatról van szó.

Belső folyamatok:

- Egyes városrészek épített környezetének romlása beindíthatja a káros szegregációs folyamatokat. Az önkormányzat ezt a fizikai infrastruktúra karbantartási és szükség esetén felújítási munkálatok időben és térben megtervezett elvégzésével előzheti meg.
- Spontán folyamat eredményeként megjelenhetnek szolgáltatáshiányos városrészek. Ha ennek fennáll az veszélye, akkor az önkormányzatnak át kell gondolnia, hogy mely helyben elérhető közszolgáltatásokra van igény a lakosság körében, illetve hogy esetlegesen milyen támogatásokkal tudja helyben tartani a vállalkozásokat.
- A városrészek közötti migráció szintén zömmel természetes, piac vezérelte folyamat, amelyet az előző két pontban megfogalmazott tényezők is befolyásolhatnak. Az önkormányzat azonban az alábbi, részben közvetett beavatkozásokkal csökkentheti a negatív térbeli folyamatokat:
  - a fejlesztések térbeli mintázatának pontos megtervezése úgy, hogy a szegregált állapotot mérséklő intézkedések prioritást élvezzenek, és semmiképpen ne alakuljon ki újabb szegregátum;
  - önkormányzati bérlakások esetében lehetőség van egyfajta átgondolt lakás-kiutalási rendszer kialakítására, amely nagyobb hangsúllyal veszi figyelembe az antiszegregációs szempontok érvényesítését;
  - azon telepek vagy telepszerű képződmények esetében, ahol a magántulajdonú lakóingatlanok száma magas, a szükséges források rendelkezésre állása esetén elképzelhető a lakások felvásárlása (majd bontása és értékesítése és/vagy bérlakásként való felújítása) az önkormányzat által.

Külső folyamatok:

- Az elhúzódó gazdasági válság különösen hátrányosan érinti a szegregátumokban többségben lévő alacsony iskolai végzettségűeket, akik esetében az álláskeresés elhúzódása tartós munkanélküliséget idézhet elő. Ennek negatív hatásait ellensúlyozhatják a célzott munkaerő-piaci beavatkozások (pl. közfoglalkoztatás átgondolt helyi megvalósítása, komplex képzési és munkaerő-piaci integrációs programok).
- Sok esetben tapasztalható forráshiány azon ágazatok esetében (pl. szociális és egészségügyi ellátás), amelyek elősegíthetnék a szegregáció mérséklését. Amennyiben van lehetőség, az önkormányzatnak célszerű a jelenlegiek mellett további külső szolgáltatókat, egyházakat és civil szervezeteket bevonnia bizonyos feladatok ellátására, illetve kiegészítő finanszírozási lehetőségeket feltárni (pl. releváns pályázati források azonosítása).

6 A stratégia külső és belső összefüggései

6.1 Külső összefüggések

6.1.1 Illeszkedés EU 2020 tematikus célkitűzéseihez

Az EU 2020 stratégia (intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés) megvalósítása érdekében európai uniós szinten meghatároztak 11 tematikus célkitűzést a kohéziós politika 2014-2020 közötti végrehajtására vonatkozóan.[3] Ezek eléréséhez az ITS keretében tervezett fejlesztések egyértelműen hozzájárulnak. Az ITS célrendszerének illeszkedését az EU tematikus célkitűzéseihez a következő táblázat mutatja be.

12. táblázat: Az ITS tematikus céljainak illeszkedése az EU tematikus célkitűzéseihez

EU tematikus célkitűzések	Az ITS kapcsolódó tematikus céljai
(1) a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció erősítése	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása
(2) az IKT-hoz való hozzáférésnek, azok használatának és minőségének a javítása	T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése
(3) a kkv-k, (az EMVA esetében) a mezőgazdasági, illetve (az ETHA esetében) a halászati és akvakultúra-ágazat versenyképességének a növelése	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása
(4) az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése
(5) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása	T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése
(6) a környezet megóvása és védelme és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása	T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése
(7) a fenntartható közlekedés előmozdítása és szűk keresztmetszetek megszüntetése a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrákban	T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése
(8) a fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatása	T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése
(9) a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem	T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése

[3] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1303/2013/EU RENDELETE (2013. december 17.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra, a Kohéziós Alapra, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről – http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1303&from=EN

EU tematikus célkitűzések	Az ITS kapcsolódó tematikus céljai
	T4 - A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése
(10) az oktatásba, és a képzésbe, többek között a szakképzésbe történő beruházás a készségek fejlesztése és az egész életen át tartó tanulás érdekében	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése
(11) a hatóságok és az érdekelt felek intézményi kapacitásának javítása és hatékony közigazgatáshoz történő hozzájárulás	T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése

6.1.2 Illeszkedés az országos és megyei területfejlesztési tervdokumentumokhoz

OFTK-hoz illeszkedés

A 2014 januárjában elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)[4] négy hosszú távú - 2030-ig szóló - átfogó fejlesztési célt és ezek elérése érdekében tizenhárom specifikus célt, köztük hét szakpolitikai jellegű és hat területi célt fogalmaz meg, amelyekhez az ITS tematikus célkitűzései szorosan illeszkednek.

13. táblázat: Az ITS tematikus céljainak illeszkedése az OFTK specifikus céljaihoz

OFTK specifikus céljai		Az ITS kapcsolódó tematikus céljai
Szakpolitikai célok	1. Versenyképes, innovatív gazdaság	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása
	2. Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése
	3. Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása
	4. Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása
	5. Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom	T4 - A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése
	6. Jó állam, szolgáltató állam és biztonság	T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése
	7. Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme	T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése
Területi célok	1. Az ország makroregionális szerepének erősítése	-
	2. A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása
	3. Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése	-

[4] Az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozata a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról

OFTK specifikus céljai	Az ITS kapcsolódó tematikus céljai
4. Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése	T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése
5. Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása
6. Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása	T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése

Megyei területfejlesztési koncepcióhoz való illeszkedés

Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlése 386/2013 (XI.29) sz. MÖK határozatával fogadta Hajdú-Bihar megyei Területfejlesztési Koncepcióját, melyben a megye stratégiai céljai két szinten, ágazati és területi szinten kerültek meghatározásra annak érdekében, hogy a különböző tématerületeknek és ágazatoknak, valamint a megye területfejlesztési szempontból egységes térkategóriáinak megfelelő fejlesztések kiemelésre kerülhessenek. A megye stratégiai (tematikus és területi) céljai és az ITS tematikus céljai közötti koherenciát a következő táblázat ismerteti:

14. táblázat: Az ITS tematikus céljainak illeszkedése a megyei területfejlesztési koncepció stratégiai céljaihoz

Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció stratégiai céljai	Az ITS kapcsolódó tematikus céljai
1. stratégiai ágazati cél (Á1): Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet	T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése
2. stratégiai ágazati cél (Á2): Versenyképes gazdaság és egészséges élelmiszer	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása
3. stratégiai ágazati cél (Á3): A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése
4. stratégiai ágazati cél (Á4): Közösségi, szociális, egészségügyi és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének és életminőségének javítására	T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése T4 - A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése
1. stratégiai területi cél (T1): Debrecen, az Életerős város, mint a Kárpát-medence egészség és innováció fővárosa	-
2. stratégiai területi cél (T2): Járásközpontok és járási szintű kisvárosok, mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai	T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése T4 - A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése
3. stratégiai területi cél (T3): Kistelepülések, mint az élhető vidéki közösségek színterei	-

6.1.3 Egyéb helyi fejlesztési és rendezési dokumentumokkal való kapcsolat

6.1.3.1 Illeszkedés a településrendezési eszközökhöz

A város aktuális településrendezési tervét 2011-ben készítették el: a hatályos szerkezeti tervet 170/2011 (VIII.17.). sz. határozatával, a helyi építési szabályzatot és szabályozási tervet 21/2011 (VIII.18.). sz. rendeletével fogadta el a város képviselőtestülete. A településrendezési eszközök rendszeresen felülvizsgálatra, indokolt esetben módosításra kerülnek. A tervezett fejlesztési elképzelések többsége összhangban van az érintett területek jelenlegi funkciójával, így a szabályzatok módosítására jelenleg nincs szükség. Az integrált településfejlesztési stratégia megvalósítása során, az adott beavatkozások véglegesítése közben szükség lehet a tervezett célok és a rendezési terv, valamint a HÉSZ illeszkedésének újbóli összevetésére, illetve utóbbi dokumentumok szükség szerinti módosítására vagy a fejlesztések újragondolására.

Hajdúhadház jelenleg hatályban lévő településrendezési eszközeit, az országos és megyei településrendezési terv Hajdúhadházra vonatkozó megállapításait az ITS Megalapozó dokumentuma mutatja be.

6.1.3.2 Illeszkedés a településfejlesztési koncepcióhoz

Hajdúhadház jövőképének és stratégiai célrendszerének megalkotása során teljes mértékben figyelembevételre kerültek a 2009-ben kidolgozott településfejlesztési koncepció célkitűzései. A koncepció és az ITS közötti összhangot az alábbi táblázat szemlélteti.

15. táblázat: Az ITS és a településfejlesztési koncepció összhangja

Az ITS célkitűzései	Településfejlesztési koncepcióban megfogalmazott célok
T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása	■ Gazdaságfejlesztés ■ Kulturális örökségvédelem
T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése	■ Infrastruktúra-fejlesztés és környezetvédelem ■ Kulturális örökségvédelem
T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése	■ Humánerőforrás fejlesztés
T4 - A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése	■ Humánerőforrás fejlesztés
V1 - A Városközpont központi funkcióinak erősítése, a városi közszolgáltatások fenntartható fejlesztése	■ Kulturális örökségvédelem ■ Humánerőforrás fejlesztés
V2 - A Városközpont vonzerejének fejlesztése, a városközpont zöldfelületeinek növelése, azok funkcionális fejlesztése	■ Kulturális örökségvédelem
V3 - A Városközponton kívüli belterületek városrész ipari területeinek fejlesztése	■ Gazdaságfejlesztés
V4 - A Városközponton kívüli belterületek városrész települési	■ Infrastruktúra-fejlesztés és környezetvédelem

Az ITS célkitűzései	Településfejlesztési koncepcióban megfogalmazott célok
környezetének javítása a jobb életminőség biztosítása érdekében	
V5 - A Városközponton kívüli belterületek városrész szegregált társadalmi csoportjainak közösségfejlesztése	■ Humánerőforrás fejlesztés
V6 - A Külterületek megközelíthetőségének és infrastrukturális ellátottságának fejlesztése	■ Infrastruktúra-fejlesztés és környezetvédelem
V7 - A Külterületek ökoturisztikai szolgáltatásainak fejlesztése, a városrész természet közeli területeinek fejlesztése	■ Kulturális örökségvédelem

6.1.3.3 Illeszkedés az önkormányzat gazdasági programjához

Hajdúhadház Város Önkormányzata 2007-ben fogadta el a 2007 és 2013 közötti időszakra szóló gazdasági programját (Hajdúhadházi Gazdasági Program és Településfejlesztési Akcióterv 2007-2013), aminek hatályát 2013-ban meghosszabbította 2015 tavaszáig. Az ITS kidolgozása során a gazdaságfejlesztési program fontosabb megállapításait figyelembe vettük, így a két dokumentum közötti összhang biztosított volt.

16. táblázat: A gazdasági program és az ITS jövőképének elérését biztosító fejlesztési és átfogó célok kapcsolódása

		ITS átfogó céljai		
		Gazdagodó város	Szolgáltató és szolidáris város	Környezettudatos város
Hajdúhadházi Gazdasági Program és Településfejlesztési Akcióterv prioritásai	**Környezetvédelmi fejlesztések**			
	Szennyvízkezelés			
	Minőségi életkörülmények megteremtése			
	Infrastruktúra fejlesztése			
	Vidéki örökség megőrzése és fejlesztése			
	Intézményi infrastruktúra fejlesztése			
	Oktatási-nevelési intézmények fejlesztése			
	Szociális intézmények fejlesztése			
	Közösségi intézmények, közösségi együttműködések fejlesztése			
	Sportlétesítmények fejlesztése			
	Gazdálkodási intézményfejlesztés			

6.1.3.4 A települési környezetvédelmi programmal való összhang

Hajdúhadház Város Önkormányzata 2006 októberében fogadta el a település Környezetvédelmi Programját. A Program jelentős része a természeti-környezeti állapot elemzését foglalja magában. A környezetvédelmi program környezetvédelmi irányelveket fogalmaz meg a város számára,

egyértelmű célrendszere nincs, ezért a programban foglaltak nehezen vethetőek össze az ITS stratégiai jellegű céljaival. Az azonban megvizsgálható, hogy az ITS céljai ellentmondásban állnak-e a Környezetvédelmi Programban foglalt feladatokkal.

17. táblázat: Az ITS kapcsolódása a Környezetvédelmi Programhoz

Környezetvédelmi Programban foglalt feladatok	IVS céljai	
	kapcsolódás (közvetett/közvetlen/nincs)	ellentmondás (van/nincs)
Települési környezet tisztasága	közvetett	nincs
Csapadékvíz-elvezetés	közvetlen	nincs
Szennyvízelvezetés és tisztítás	közvetlen	nincs
Hulladékgazdálkodás	közvetett	nincs
Zajvédelem	közvetett	nincs
Levegőtisztaság-védelem	közvetett	nincs
Közlekedés	közvetlen	nincs
Ivóvízellátás	közvetlen	nincs
Energiaellátás	közvetlen	nincs
Zöldfelület-gazdálkodás	közvetlen	nincs
Közlekedésbiztonság	közvetlen	nincs
Természetvédelem	közvetett	nincs
Helyi jogszabályi környezet	nincs	nincs
Környezeti nevelés	közvetett	nincs

Az összevetés eredményeként kijelenthető, hogy az ITS célrendszere nincs ellentmondásban a Környezetvédelmi Programban foglaltakkal, és több esetben közvetlenül vagy közvetetten hozzájárul az abban foglaltak eléréséhez, teljesítéséhez.

6.1.3.5 Illeszkedés a helyi esélyegyenlőségi programhoz

Hajdúhadház Város a 133/2013 (VI.28.) HÖ sz. határozatával fogadta el a város jelenleg hatályos Helyi Esélyegyenlőségi Programját (HEP 2013-2018). Hajdúhadház Város Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- - az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- - a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- - a diszkriminációmentességet,
- - szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

Ezen célok eléréséhez - az Antiszegregációs programban foglaltak mellett - az ITS alábbi célkitűzései járulnak hozzá:

T1 – A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása

T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése

T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése

T4 - A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése

V1 - A Városközpont központi funkcióinak erősítése, a városi közszolgáltatások fenntartható fejlesztése

V4 - A Városközponton kívüli belterületek városrész települési környezetének javítása a jobb életminőség biztosítása érdekében

V5 - A Városközponton kívüli belterületek városrész szegregált társadalmi csoportjainak közösségfejlesztése

V6 - A Külterületek megközelíthetőségének és infrastrukturális ellátottságának fejlesztése

6.2 Belső összefüggések

6.2.1 A célok és a helyzetértékelésben bemutatott problémák kapcsolata

Az Integrált Településfejlesztési Stratégiában kitűzött célok a Megalapozó vizsgálat helyzetértékelésében azonosított problémák megoldására, illetve az adottságok és lehetőségek kihasználására épülnek.

18. táblázat: A célok és a helyzetértékelésben beazonosított problémák, adottságok kapcsolata

Középtávú városi célok (tematikus célok)	Megalapozó vizsgálatban azonosított problémák	Megalapozó vizsgálatban azonosított adottságok
T1 - A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása	■ Elaprózott vállalkozási szerkezet, mikro- és kisvállalkozások dominanciája jellemző ■ Viszonylag alacsony a vállalkozássűrűség - a működő vállalkozások csökkenő száma mellett ■ Az ipari területek infrastrukturális ellátottsága hiányos ■ A mezőgazdasági termőterületek többsége alacsony minőségű ■ A termőterületekre elaprózott birtokszerkezet jellemző	■ A város jelentős iparfejlesztési területekkel rendelkezik A ■ városban jelentősek a mezőgazdasági hagyományok ■ Dinamikusan bővül a szekunder szektor ■ A lakossági alapszolgáltatások spektruma lefed minden elvárható területet ■ A tercier szektorban működő vállalkozások száma emelkedik
T2 - A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése	■ A településkép arculata nem egységes ■ A város belterületén alacsony a zöldfelületek aránya ■ A közparkok felújításra szorulnak ■ Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya viszonylag magas ■ A településen áthaladó forgalom részben megterheli a város belterületi úthálózatát ■ Kevés a közparkoló a belváros egyes részein ■ A belterületi utak egy része nem megfelelő minőségű ■ A külterületi utak többsége burkolat nélküli ■ A település kerékpáros úthálózata hiányos	■ A lakásállomány 2000 óta jelentősen megújult ■ A közműellátottság aránya a víz, a szennyvíz, a villany és a gáz tekintetében egyaránt magas ■ A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya magas
T3 - A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése	■ Egyes közintézmények (pl. óvoda) infrastrukturális állapota nem megfelelő ■ A szolgáltatások szívvonala fejlesztésre szorul	■ A legtöbb szolgáltatás esetében a szükséges infrastruktúra megfelelő

Középtávú városi célok (tematikus célok)	Megalapozó vizsgálatban azonosított problémák	Megalapozó vizsgálatban azonosított adottságok
T4 - A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése	■ A városban jelentős a hátrányos helyzetű népesség aránya ■ A városban 8 szegregátum található	■ Erős a helyi hagyományokhoz, értékekhez való kötődés ■ A városi civil szervezetek aktívak

6.2.2 A célok logikai összefüggései

A tematikus és a területi célok koherens rendszerben, egymást erősítve járulnak hozzá a stratégia célrendszerének megvalósításához és a jövőkép eléréséhez. A célrendszer térbeli hatásmechanizmusának feltárásával lehetővé válik a kedvező folyamatok felerősítése, illetve az esetleges negatív hatások megelőzése is (további részleteket a 3.3 fejezet tartalmaz).

- A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása (T1.) célkitűzéshez kapcsolódó beavatkozásokat fizikailag elsősorban az ipari-gazdasági funkciójú területeken kell megvalósítani (V3), ami egyfelől hozzájárulhat újabb vállalkozások betelepüléséhez - javítva a település egészének munkaerő-piaci mutatóit, másfelől jelentős belső mobilitást, járulékosan pedig környezetszennyezést generál a fogalmasabb utak mentén más városrészekben is. A gazdaság diverzifikálását szolgáló turisztikai célú fejlesztések megvalósulása a város központi (V2) és külterületeit (V7) egyaránt érintheti.
- A települési környezet és infrastruktúra fejlesztésének (T2) hatása - különböző módon és eltérő mértékben - a város teljes területére kiterjed: jelenthet komplex városrehabilitációs beavatkozásokat vagy csak pontszerű/vonalas fejlesztéseket is.
- A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése (T3) elsősorban a Városközpontban (V1), valamint a hátrányos helyzetű lakosság esélyegyenlőségének biztosítása érdekében részben a város szegregátumaiban (V5) kell megvalósítani
- A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése (T4) a város teljes lakosságára kiterjesztendő cél, ugyanakkor a város hátrányos helyzetű társadalmi csoportjainak felzárkóztatása érdekében területileg a városi szegregátumok (V5) az adott tematikus cél által erőteljesebben érintettek lesznek.

Mivel a fejlesztések hosszú távon a város teljes területét érintik, ezért a célok teljesülése nem idézi elő sem hátrányos helyzetű lakosságot tömörítő szegregátumok kialakulását, sem zárványok közbeékelődését.

6.2.3 A stratégia megvalósíthatósága

A stratégia megvalósíthatósága számos külső és belső tényezőtől függ; ezek egy részét az önkormányzat közvetlenül biztosíthatja, vagy jelentős befolyása van rá, míg számos tényező az önkormányzat tevékenységétől részben vagy egészben független adottságként jelentkezik. A legtöbb ilyen feltétellel kapcsolatban kockázatokat is azonosíthatunk, amelyeket részletesen a 7. „A stratégia megvalósításának főbb kockázatai” fejezet mutat be. A megvalósítást befolyásoló legfontosabb tényezők az alábbiak:

- Partnerségi viszonyok: a megvalósítás alapfeltétele, hogy a város az összes érdekelt fél támogatását élvezze, és mind saját polgáraival, mind pedig a járási, megyei és központi kormányzati partnereivel kölcsönös előnyökön nyugvó, a problémák megoldására koncentráló, kreatív párbeszédet folytasson. A partnerség kiépítése már a tervezés során megkezdődik, és a végrehajtás során a különböző ágazati partnerek bevonásával teljesedik ki. A partnerség részleteit a 8.4 fejezet fejti ki.
- Felelős vezetés: a stratégia megvalósításához - tekintettel a döntéshozói és operatív feladatok számosságára - felelős és aktív városvezetésre, valamint jól képzett, tájékozott operatív munkatársakra van szükség. A megfelelő szervezet és személyi állomány a biztosítéka annak, hogy a szükséges döntések időben és az elvárt tartalommal megszülessenek, majd a döntések alapján az operatív végrehajtó szervezet világos hatáskörökkel dolgozzon a megvalósításon. A vezetés és irányítás feladatait részletesen a 8.2 fejezet tárgyalja.

- Nyomonkövetés, rugalmas tervezés: a változó társadalmi-gazdasági körülményekhez történő rugalmas alkalmazkodás követelménye szükségessé teszi a stratégia megvalósításának folyamatos nyomonkövetését, illetve felülvizsgálatát. A monitoring és kontrolling rendszer működtetése lehetővé teszi a végrehajtás ellenőrzését, az akadályozó tényezők azonosítását és megfelelő intézkedések meghozatalát. A monitoring és kontrolling témakörét a 8.5 fejezet tartalmazza.
- Pénzügyi tervezés, pénzügyi források: a megvalósítás alapvető feltétele a pénzügyi források megfelelő időben történő rendelkezésre állása. Míg az előkészítés feladatai során ezek elsősorban önkormányzati források, addig a megvalósítás - tekintettel a korlátozott belső anyagi lehetőségekre - elsősorban külső forrásokra támaszkodhat. A források biztosításának körülményeit, ütemezését és azok nagyságrendjét a 4.5 és a 4.6 fejezetek tartalmazza.

6.2.4 A célok megvalósítása érdekében tervezett tevékenységek egymásra gyakorolt hatása

Az ITS-ben azonosított beavatkozások köre úgy lett meghatározva, hogy azok

- minél nagyobb mértékben és integrált módon reagáljanak a helyzetelemzésben feltárt problémákra, hiányosságokra (6.2.1 fejezet),
- egyértelműen hozzájáruljanak a települési szintű és a magasabb rangú (megyei, országos, EU-s) célkitűzések eléréséhez (6.1 fejezet),
- kölcsönhatása pozitív eredményt mutasson - ezek kerülnek bemutatásra az alábbiakban.[5]

A turisztikai jellegű projektek egyértelműen kiegészítik egymást, mivel az idegenforgalmi vonzerő hosszú távon és nemzetközileg csak akkor erősíthető, ha széleskörű turisztikai kínálat és szolgáltatások állnak a vendégek rendelkezésére. Ezek a helyi lakosság számára is elérhetőek, ami közvetetten hozzájárul a helyi identitástudat erősödéséhez is.

A tervezett közlekedési fejlesztések a legtöbb projekt esetében hozzájárulnak a többi projekt hatásának növeléséhez – például:

- az elkerülő út kialakítása csökkenti a városközponton átmenő forgalmat, növelve belváros vonzerejét;
- a környező települések kényelmesebb, biztonságosabb elérését szolgáló útfejlesztések javítják a város külső megközelíthetőségét, így eredményesebbé tehetik a munkahelyteremtésre irányuló beavatkozásokat;
- a vasúti pályaudvar és a környezetében megvalósuló fejlesztések hatására felértékelődnek a környező területek, a város „Keleti" szegregátumának elszigetelődése a fejlesztések hatására oldódik.

A helyi identitás erősítésére irányuló beavatkozások közvetett módon szinte az összes többi projektre hatással vannak, hiszen a népességmegtartó erő növelésével egyaránt biztosítható a város által nyújtott szolgáltatások iránti kereslet és a gazdasági szereplők számára rendelkezésre álló munkaerő-kínálat, de ugyanígy kedvező tendenciák indulhatnak el a társadalmi kohézió szempontjából is, ami a szociális városrehabilitáció esetében is fontos célkitűzés. A fentiek értelmében a tervezett beavatkozások közötti szinergikus hatásmechanizmus egyértelműen igazolható, negatív hatások vagy gátló kapcsolatok nem prognosztizálhatók.

[5] Az ITS keretében nem szükséges minden egyes projekt esetében a konkrét hatások részletes bemutatása, sokkal inkább az egyes beavatkozás-típusok közötti hatásmechanizmusok feltárása. A tervezett fejlesztések nagy száma miatt többnyire tematikusan csoportosítva kerül bemutatásra a projektek kölcsönhatása, egymásra épülése.

7 A stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai

Az ITS megvalósítása és megvalósíthatósága szempontjából fontos, hogy azonosítsa azokat a kockázatokat, amelyek esetleges bekövetkezése a stratégia céljainak elérését veszélyezteti. Az egyes konkrét beavatkozások, projektek megvalósítását veszélyeztető kockázatokat az adott fejlesztések kapcsán kell meghatározni és kezelni.

Jelen fejezet a stratégiai szintű kockázatok bemutatása mellett megbecsüli a bekövetkezés valószínűségét és hatásának mértékét, valamint meghatározza a kockázatkezelési intézkedéseket is. A kockázatok több szempont alapján csoportosíthatók:

- attól függően, hogy az adott kockázat bekövetkezése, illetve megelőzése önkormányzati hatáskörbe tartozik-e, elkülöníthetők belső és külső kockázatok;
- a stratégia kidolgozásának és a stratégiában foglalt célok és tevékenységek megvalósításának fázisait tekintve három típusú kockázat különböztethető meg:
  - **tervezéshez kapcsolódó kockázatok**: a legfontosabb kockázatot a stratégiaalkotás szempontjából a tervezési környezet folyamatos változása jelenti; a kockázat kiküszöbölése érdekében folyamatos egyeztetések, szakértői konzultációk valósultak meg, a városi projektportfólió a helyi igények és szükségletek, valamint az EU-célkitűzések és a hazai operatív programok által kijelölt lehetőségek figyelembevételével került kialakításra;
  - **megvalósításhoz kapcsolódó kockázatok**: a legfőbb nehézséget a tervezett projektek végrehajtásával kapcsolatos műszaki és pénzügyi problémák okozhatják, amelyek megfelelő előkészítési tevékenységgel jelentősen csökkenthetőek;
  - **fenntartáshoz kapcsolódó kockázatok**: a tervezés és megvalósítás mellett kiemelt figyelmet kell fordítani az elért eredmények fenntartásának módjára és szervezeti hátterére;
- a kockázatok különböző területeken jelentkezhetnek - felmerülhetnek pénzügyi, gazdasági, jogi, intézményi, műszaki vagy társadalmi nehézségek, amelyek akadályozhatják a stratégia céljainak elérését.

19. táblázat: A stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai

Kockázat megnevezése	Valószínűség (magas; közepes; alacsony)	Hatás mértéke (jelentős; közepes; alacsony)	Kockázatkezelés módja
Kedvezőtlen makrogazdasági folyamatok	közepes	jelentős	Alternatív megoldások és eszközök alkalmazása a város fejlődése érdekében Intenzív befektetés-ösztönzés
A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányú változása	magas	jelentős	A jogszabályi változások folyamatos figyelemmel kísérése Rugalmas, gyors reagálás a megváltozó jogszabályi körülményekhez
Közbeszerzési eljárások elhúzódása, sikertelensége	közepes	közepes	Az eljárásrend szigorú betartása minden érintett részéről A közbeszerzési dokumentumok megfelelő szakmai előkészítettségének biztosítása Közbeszerzési szakértő alkalmazása

Kockázat megnevezése	Valószínűség (magas; közepes; alacsony)	Hatás mértéke (jelentős; közepes; alacsony)	Kockázatkezelés módja
Hatósági dokumentumok hiánya, késése	közepes	közepes	A hatsági dokumentumok ügyintézési időkereteinek figyelembe vétele Esetleges késésre, csúszásra előre felkészülés már az előkészítés során
Saját forrás előteremtésének nehézségei	magas	jelentős	Alternatív forráslehetőségek felkutatása
Hazai és európai uniós fejlesztési források elmaradása	alacsony / közepes	jelentős	A forrás lehívás késedelmére való felkészülés Folyamatos egyeztetés a forrást biztosító szervezetekkel
A fejlesztések megvalósítási költsége jóval meghaladja a tervezett mértéket	közepes	közepes	Részletes projekttervek, átgondolt műszaki tervek, költségvetések készítése Tartalékkeret meghatározása
A megvalósításhoz szükséges szakemberek hiánya	alacsony	közepes	Megfelelő szakmai háttér biztosítása
Előre nem látható műszaki problémák	magas	jelentős	Részletes tanulmánytervek készítése, alapos helyzetfelmérés
Nem megfelelő műszaki tervek vagy kivitelezés	alacsony	közepes	A tervezők és kivitelezők kiválasztása során kiemelt figyelem fordítása a szakmai alkalmasság, megfelelő referenciák meglétére
Többletmunka felmerülése	közepes	közepes	Esetleges többletmunkára felkészülés már az előkészítés során
Kivitelezés csúszása	közepes	közepes	Reális ütemterv összeállítása Kötbér alkalmazása
Az indikátorok teljesítése nem lehetséges	alacsony	jelentős	Teljesíthető és mérhető indikátorok meghatározása
A fejlesztési programokhoz szükséges befektetők, partnerek hiánya	magas	közepes	Megfelelő marketing és promóciós tevékenységek, a befektetési lehetőségek kapcsán
Lakossági ellenállás, negatív közvélemény	alacsony	közepes	Magas szintű partnerség biztosítása a tervezés, a megvalósítás és a fenntartás során egyaránt Folyamatos kommunikáció a lakossággal, helyi fórumok szervezése
Az érintett létesítmények fenntartási költségei emelkedése	közepes	közepes	Korszerű, hatékony technológiák alkalmazása Költség-haszon elemzés előzetes elvégzése
A megújított vagy új zöldfelületek gyors degradációja	alacsony	alacsony	A városi klímát jól tűrő, honos növényfajok megfelelő időben történő betelepítése Fenntartási költségek biztosítása

8 A megvalósítás eszközei és nyomon követése

8.1 A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek

8.1.1 Kiszámítható és transzparens szabályozási környezet

A stratégia céljainak elérését biztosító fejlesztéseket alapvetően meghatározza azok környezete, amely esetében a természeti és infrastrukturális környezet mellett meghatározó szerepet tölt be a helyi önkormányzat és annak szabályozási gyakorlata. A pénzügyi erőforrások tudatos felhasználásából származó vélelmezett hatásokat sokszorosan felülmúlhatja az önkormányzat a hatáskörébe rendelt szabályozási eszközök tudatos alkalmazásával, ám ennek ellenkezője is igaz: a megfelelő és támogató szabályozás hiánya ellehetetleníti, meghiúsíthatja a pénzügyi eszközökre alapozott fejlesztéseket.

A stratégia sikeres megvalósításához tehát elengedhetetlen az önkormányzat konzisztens és kiszámítható jogalkotói és jogalkalmazói magatartása, az átlátható, támogató adminisztratív és szabályozási környezet biztosítása és fenntartása, legyen szó akár milliárdos befektetésekről, akár a szociális segély igénybevételéről. A helyi gazdaságpolitika céljait világosan meg kell fogalmazni, meg kell határozni a célok megvalósításához szükséges támogató jogi, szabályozási lépéseket, és tudatosan végre is kell hajtani azokat.

Az önkormányzatnak a helyi gazdaság szabályozásában, valamint a gazdasági tevékenységekhez kötött adminisztratív és engedélyezési eljárások során tanúsított kiszámítható és átlátható magatartása csökkenti a gazdasági bizonytalanságot és a befektetések kockázatát.

Különösen fontos továbbá az építési szabályok meghatározása és a területhasználat korlátainak felállítása úgy, hogy az megfelelő rugalmassággal módosítható lehessen, amennyiben befektetői igény jelentkezik - természetesen a helyi lakosok érdekeinek maximális érvényesítése mellett. A befektetői folyamatot szükség esetén adó- és illetékkedvezményekkel is ösztönözni, gyorsítani lehet.

8.1.2 Tudatos ingatlan- és kapacitásgazdálkodás

Felesleges, kihasználatlan kapacitásaival, illetve a tevékenység-racionalizálás során felszabaduló kapacitásokkal gazdálkodnia kell az önkormányzatnak. Ilyen felszabaduló kapacitás lehet többek között egy funkcióváltás alatt álló, időlegesen használaton kívüli ingatlan, amelyben teret lehet engedni annak közösségi vagy civil szervezetek által történő időleges hasznosítására (pl. az eladás vagy felújítás megkezdésének időpontjáig). Ugyanilyen módon célszerű a folyamatosan használaton kívüli, az önkormányzat tevékenysége szempontjából **funkcióval nem rendelkező ingatlanok hasznosítása**. Hasonló módon lehet eljárni más olyan eszközök, erőforrások esetében (pl. gépkocsi, hangtechnikai és informatikai eszközök stb.), amelyek időszakosan hasznosíthatóak, és azokkal úgy termelhető mások számára érték, hogy az önkormányzat számára nem jelentkezik közvetlen költség. Ezzel a jólét puszta javításán felül többek között támogatható a stratégia megvalósítását is segítő, de önmagukban is jelentőséggel bíró kulturális vagy közösségi értékek létrejötte.

Az önkormányzatnak a tulajdonában álló ingatlanokat céljai és feladatai megvalósításához alkalmazható eszközöknek kell tekintenie. Ennek tükrében lehetősége van eladói és szabályozói pozíciójával élve - de nem visszaélve - bizonyos ingatlanok eladását vagy hasznosításba adását olyan feltételekhez kötni, amelyek az önkormányzat által ellátandó feladatok megvalósítását garantálják (pl. játszótér építése a beruházó által használatba vett területen vagy más

közterületen). Kölcsönös előnyök esetén lehetséges átgondolt PPP konstrukciók alkalmazása, ami biztosítja a magánbefektetések hatékonyságát, az önkormányzati likviditás megőrzését és az önkormányzat pénzügyi forrásainak szabadabb felhasználhatóságát.

8.1.3 Tervalku

A város céljaihoz hozzájáruló magánberuházások esetében a felek érdekeit figyelembe véve jönnek létre az ingatlanhasznosításra vonatkozó megállapodások. A jövőben a tervalku eszközét elsősorban az ipari területi cégtelepítések, a Városközpontot érintő beavatkozások, a turisztikai jellegű magánberuházások esetében indokolt alkalmazni.

8.1.4 Hatékony és következetes városmarketing tevékenység, pozitív arculat és identitás erősítése

A tudatos, célzott és differenciált városmarketing tevékenység nagyban támogathatja a városfejlesztési stratégia céljainak megvalósítását többek között az egyes projektek végrehajtásának elősegítésén, de akár az egész stratégia városi lakosság körében való elfogadottságának növelésén keresztül is.

A városfejlesztési stratégia céljainak kijelölésével párhuzamosan be kell azonosítani a fejlesztések potenciális érintettjeit, megkülönböztetve a haszonélvezőket és potenciális kárvallottakat. Az érintettek közül az alábbi célcsoportokra kell intenzív városmarketing-akciókat irányozni:

- városban befektetni szándékozó vállalatok és személyek (befektetés-ösztönzés),
- a városban gazdasági tevékenységet folytató szervezetek (intenzív partnerség),
- turistaként a városba látogatók (turisztikai PR és marketing),
- a város és a környező települések lakossága (identitásképző és -erősítő akciók).

A város, illetve a városban zajló bizonyos tevékenységek, környezeti és/vagy társadalmi értékek, gazdasági folyamatok szélesebb körben való megismertetése biztosíthatja Hajdúhadház (el)ismertségét, vagyis ezen információkat minél szélesebb társadalmi és szakmai kör számára kommunikálni kell.

Tudatos és jól felépített marketing-kommunikációs stratégia mentén, megfelelő szervezeti háttér kialakításával kell a város speciális értékeit, adottságait és lehetőségeit szakmai fórumokon, befektetői körökben bevezetni és elterjeszteni. A gazdasági jellegű célokhoz elsődlegesen speciális ismertetőket érdemes készíteni, egységes adatbázist létrehozni, amelyből bármilyen időpontban előállítható aktuális adatszolgáltatás a befektetők, betelepülők felé, míg a városi életminőséghez kötődő programok esetén a civil szervezeteken és a városi médián keresztül történő népszerűsítés a célszerű.

A sikeres marketing nem kizárólag egy-egy befektetés megvalósulásához járul hozzá, de a városban működő gazdasági társaságok tevékenységét, ismertségét és az irántuk táplált bizalmat is erősítheti aktuális és potenciális üzleti partnereik körében, ezzel közvetett módon hozzájárulva a helyi gazdaság fejlődéséhez is.

A marketing alapvető feladat a turizmus területén is. Természeti és kulturális értékeivel, hangulati elemek kialakításával a várost el kell adni a potenciális odalátogatók körében. A rendezvények növelik a turisztikai vonzerőt, egyben a sok résztvevő potenciális terepe lehet az arculat további fejlesztésének és kommunikálásának - e rendezvényeket tudatosan használni is kell a városmarketing céljaihoz. Az idegenforgalom fejlődése a vendéglátásból származó bevételeken felül azért is fontos a városnak, mert a turisztikai attrakciók és a kiegészítő szolgáltatások és kulturális események a város lakóinak életminőségét is javítja.

8.1.5 Foglalkoztatáspolitikai eszközök

Az önkormányzat több olyan projekt megvalósítását is tervezi, amelyek átfogó célja a helyi munkaerő-piaci stabilitás biztosítása. Ilyenek például a foglalkoztatási paktum kialakítása vagy a foglalkoztatást segítő kiegészítő programok, amelyek alapvetően nem tekinthetők beruházási jellegű tevékenységeknek, így szerepeltetésük itt is indokolt. Az érintett projektek részleteit a 4.3 fejezet tartalmazza.

8.1.6 Gazdaságfejlesztés a helyi vállalkozói szféra bevonásával és erősítésével

Az önkormányzat törekszik a magán befektetőkkel és piaci szereplőkkel való szervezett és strukturált együttműködésre, amelynek egyik eleme a hosszú távon megvalósítandó és fenntartandó Foglalkoztatási Paktum. Emellett projektalapon tervezi végrehajtani a város a kkv-k, illetve a mezőgazdasági termelők piacra jutásának segítését. A tervezett nem beruházási jellegű beavatkozások a 4.3 fejezetben kerülnek bemutatásra.

8.2 Az ITS megvalósításának szervezeti keretei

Hajdúhadház városában a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel a képviselő-testület rendelkezik. A képviselő-testület az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között az erre célra rendelkezésre álló pénzeszközök nagyságáról, az egyes ilyen jellegű pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. Ezen túlmentően a testület feladata a város térbeli fejlődését nagymértékben befolyásoló településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv elfogadása és/vagy módosítása.

Az önkormányzati feladatok ellátásában a képviselő-testület munkáját a polgármester (1 fő), az alpolgármesterek (1 fő), a testület bizottságai (11 db). A Képviselő-testület az alábbi állandó bizottságokat hozza létre:

- Ügyrendi, Etikai és Közrendvédelmi Bizottság 5 fő
- Pénzügyi Bizottság 3 fő
- Szociális, Családvédelmi és Egészségügyi Bizottság 3 fő
- Oktatási és Művelődési, Ifjúsági és Sport Bizottság 3 fő
- Gazdasági és Városfejlesztési Bizottság 5 fő
- Cigány Kisebbségi Bizottság 3 fő

A testület 6 bizottsága saját szakterületén közreműködik a városfejlesztési tevékenységeket megalapozó különböző dokumentumok tervezésében, véleményezésében, figyelemmel kísérik a fejlesztések megvalósítását, felügyelik a feladatkörükhöz kapcsolódó önkormányzati intézmények működését. Az általános hatáskörök mellett a bizottságok többsége speciális feladatokat is ellát a városfejlesztéshez kapcsolódóan, amelyek jelentősége az Integrált Városfejlesztési Stratégia kidolgozása és megvalósítása szempontjából is fontos.

A Polgármesteri Hivatal szervezeti egységei közül a városfejlesztési tevékenységek a Gazdasági és Városfejlesztési Bizottság és a Műszaki, beruházási és városfejlesztési iroda tevékenységi körébe tartoznak.

A szükséges humánerőforrás tekintetében elsődleges szempont, hogy a városfejlesztés projektmenedzsment-szervezetét olyan tapasztalt szakemberek alkossák, akik széleskörű projektmenedzsment ismerettel és gyakorlattal rendelkeznek. A projektek megvalósításához

legalább 1-1 fő pénzügyi, műszaki, településfejlesztési és jogi szakemberre van szükség, akik esetében a megfelelő végzettség mellett a releváns szakmai tapasztalat is alapvető elvárás. Az ezen kritériumoknak megfelelő szakemberek jelenleg is az önkormányzat alkalmazásában állnak, illetve adott esetben a szükséges szaktudással rendelkező munkavállalókkal kiegészíthető a projektmenedzsment csapat.

Az alkalomszerűen szükséges szaktudást megbízási szerződések keretében lehet becsatornázni a városfejlesztési tevékenységek megvalósításába. A pontos szakmai elvárások, kompetenciák és az ahhoz kapcsolható személyek meghatározására a részletes projektfejlesztések szakaszában kerül sor.

A településfejlesztési beavatkozások megvalósítása során a projektmenedzsment-szervezet az önkormányzat bizottságaival és a képviselőtestülettel, a Polgármesteri Hivatal minden érintett irodájával, a projekt partnerekkel, valamint a fenntartásban érdekelt szervezetekkel együtt részletesen meghatározza azokat a garanciális elemeket és szerződéses feltételeket, amelyek lehetővé teszik a városfejlesztési akciók pénzügyi egyensúlyának, megvalósíthatóságának és fenntarthatóságának folyamatos ellenőrzését.

8.3 A településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok

Megyei szintű koordináció

Megyei szinten a településközi koordinációban Hajdú-Bihar Megye Önkormányzata játszik kiemelkedő szerepet, mivel a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program tervezése és részben a megvalósítása is e szervezet hatáskörébe tartozik. Ahhoz, hogy a megye számára rendelkezésre álló forráskeretet hatékonyan, ésszerűen és maradéktalanul fel lehessen használni, elengedhetetlen a partnerség a megyei önkormányzat és a települések között.

Járásszékhelyek konkurenciája

A térség településeinek tervezett fejlesztései esetében célszerű különbséget tenni a szűken értelmezett járás és a tágabb térség - főként városi jogállású - települései között. A közeli járásszékhelyek (pl. Hajdúböszörmény, Nagykálló, Nyíradony) saját vonzáskörzetük kibővítéséreés megerősítésére törekednek. Ennek eléréséhez több olyan projekt megvalósítása is várható, amelyek jellegükben hasonlóak a tervezett hajdúhadházi beavatkozásokhoz. A közeli községekben, kisvárosokban kisebb léptékű, részben pontszerű fejlesztések valósulhatnak meg, amelyek kifejezetten a helyi lakosság életminőségének javítására irányulnak.

Településközi koordináció járási-kistérségi szinten

A településközi koordináció elsődleges terepe a járási szint. A járásközponti funkcióból adódó feladatokat Hajdúhadház képes magas színvonalon ellátni, kérdéses azonban, hogy milyen mértékben képes gazdasági-társadalmi fejlődést generálni a környező településeken. Egyértelműen leszögezhető, hogy a városnak nem érdeke a pontszerű, elszigetelt fejlődés, hiszen ha nagy a fejlettségbeli kontraszt a központ és környéke között, az negatívan befolyásolhatja a város egészének gazdasági-társadalmi fejlődését. Hajdúhadház a járás méretből (a járáshoz 3 település tartozik) adódóan sajátos helyzetben van.

A Hajdúhadházi járás, illetve vonzáskörzet egységes fejlődéséhez elengedhetetlen, hogy a térség képes legyen problémáit és szükségleteit közösen megfogalmazni, majd ezeket integrált programokká, komplex projektekké alakítani. A párhuzamos kapacitások elkerüléséhez, valamint a város és környéke közötti esetleges konfliktusok (pl. szelektív migráció, párhuzamos kapacitások) megelőzéséhez tehát nemcsak Hajdúhadház, hanem a környező települések fejlesztési igényeit is pontosan ismerni kell. A folyamatos kapcsolattartásnak, a közös gondolkodásnak a projektfejlesztés teljes szakaszára ki kell terjednie.

Az egyes önkormányzati szervezetekben jelentős projektmenedzsment tudás halmozódott fel ahhoz, hogy az érintett települések fejlesztési elképzeléseit koordinálni tudják. Ehhez szükséges

- a térségi szinten megjelenő projektjavaslatok pontos számbavétele,
- az esetlegesen közösen megvalósítható projektek azonosítása,
- a folyamatos egyeztetés és tájékoztatás a tervezett fejlesztésekről,
- a megvalósítást befolyásoló tényezők nyomon követése,
- a fejlesztések megvalósításának rendszeres (pl. évenkénti) felülvizsgálata,
- valamint a kritikai észrevételek beépítése a települések és a térség stratégiai fejlesztési dokumentumaiba.

A 314/2012. Korm. rendelet 31. §-a értelmében a környező települések önkormányzatai megismerhetik és véleményezhetik a stratégia tervezetét, a partnerségi egyeztetésre 2015. május-június folyamán került sor.

Összességében megállapítható, hogy Hajdúhadház tervezett fejlesztései és az azt megalapozó Integrált Településfejlesztési Stratégia területi szintű kölcsönhatása a környező települések több milliárd forintnyi nagyságrendű fejlesztési elképzeléseivel pozitív mérleget mutat: a hatások szinergikusan kiegészítik, felerősítik egymást, felesleges, párhuzamos kapacitásokat létrehozó, egymást kioltó fejlesztések nem valósulnak meg. A beavatkozások eredményeként az ellátott funkciók optimalizálására kerül sor az Európai Unió egyik legfontosabb alapelvének, a szubszidiaritásnak a figyelembevételével.

8.4 A partnerség biztosítása az ITS készítése és megvalósítása során

Hajdúhadház Város Önkormányzata 2015 januárjában elkészítette a város fenntartható városfejlesztési programjának társadalmasításához kapcsolódó Partnerségi Tervét. A Partnerségi Terv az alábbi jogszabály és útmutatók figyelembe vételével került kidolgozásra:

- **314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet** a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről,
- **Útmutató** a kis- és középvárosok számára az Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014 - 2020 elkészítéséhez (Munkaanyag) (Belügyminisztérium, 2014. december 11.),
- **Városfejlesztési Kézikönyv** (Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, Területfejlesztésért és Építésügyért Felelős Szakállamtitkárság, második, javított kiadás, 2009. január 28.).

A partnerség megvalósításának a jogszabályi kötelezettségen túl is **fontos szerepe van** a tervezési folyamatban: egyrészt lehetőséget ad a partnerek fejlesztési elképzeléseinek megismerésérére, másrészt lényeges szerepe van az ITS társadalmi elfogadtatásában annak, hogy a partnerek már a tervezés során széles körben bevonásra kerülnek, véleményt nyilváníthatnak.

A partnerségi együttműködés folyamata a fenntartható településfejlesztés tervezési, megvalósítási és fenntartási szakaszaira is kiterjed.

Partneri csoportok

A településfejlesztési dokumentumok egyeztetésének folyamatába az alábbi **partneri csoportok** kerülnek bevonásra:

- a 314./2012. Korm. rendelet alapján meghatározott kötelező véleményezői kör
  - államigazgatási szervek,

- önkormányzatok,
- szakmai egyeztetésbe, véleményezésbe bevont partnerek,
- lakossági szint.

Megvalósult egyeztetések

Megvalósult egyeztetések:

- A 314./2012. Korm. rendelet alapján meghatározott kötelező véleményezői kör: a dokumentumok tervezete 2015. május x-én került kiküldésre a jogszabályilag előírt szervezetek számára.
- Szakmai egyeztetésbe, véleményezésbe bevont partnerek: a szakmai egyeztetések a gazdaságfejlesztési, infrastruktúrafejlesztési, illetve a humán fejlesztési munkacsoport tagjainak részvételével megszervezett workshopok keretében zajlottak le.
  - 2015. április 8-án a helyzetelemzés főbb megállapításainak egyeztetése, a SWOT elemzés véglegesítése, valamint a településfejlesztés fő irányainak kijelölése történt meg.
  - 2015. május 20-án az ITS fő elemeinek egyeztetésére, a fejlesztési célok, prioritások, beavatkozások lehetséges területeinek megvitatására került sor.
- Lakossági szint: a lakossági konzultáció 2015. május és június hónapok alatt zajlott.

Vélemények kezelése

A megvalósult egyeztetések dokumentációja (jelenéti ívek, emlékeztetők, prezentációk), valamint a kötelező államigazgatási egyeztetés keretében beérkezett észrevételek kezelésének dokumentációja elérhető az önkormányzatnál.

A partnerségi egyeztetési folyamat során beérkező vélemények kezelése egységes, előre rögzített módon történt, megtörtént a javaslatok, vélemények dokumentálása, nyilvántartása, szakmai feldolgozása. Az elfogadott vélemények beépítésre kerültek a megfelelő dokumentumokba, míg az el nem fogadott vélemények esetében megtörtént a vélemény el nem fogadásának indoklása.

Megvalósultak az elfogadott integrált településfejlesztési stratégia nyilvánosságát biztosító intézkedések, a tervezés során elkészült megalapozó és javaslattevő dokumentumok a város honlapján - www.hajduhadhaz.hu - elérhetőek.

8.5 Monitoring rendszer kialakítása

8.5.1 Az ITS intézkedéseihez kapcsolódó output és eredményindikátorok meghatározása

A stratégia végrehajtásának és eredményeinek nyomon követését a tematikus- és a városrészi célok, valamint a fejlesztések mellé rendelt indikátorrendszer biztosítja. Az indikátorrendszer alapját a város egészére és a városrészekre megfogalmazott célkitűzések megvalósításának mérésére meghatározott mutatók alkotják.

A hatékony monitoring rendszer jellemzője a stratégiához kapcsolódó beavatkozások és tartalmi összefüggések figyelése egységes elvek és integrált szemlélet mentén. Emellett szükséges az egyes beavatkozásokhoz kapcsolódó adattartalmak (pl. vállalt kötelezettségek) egzakt definiálása, időszakos összegyűjtése, rendszerezése és elemzése. Az indikátorok segítségével a stratégia egyes céljai számszerűsíthetők és ezáltal mérhetők lesznek.

Mivel a 2014-2020 közötti időszakban az ún. eredményközpontúság elve miatt az indikátorok és azok célértékeinek szerepe megnő, ezért az ITS indikátorai úgy kerültek kialakításra, hogy azok egyértelmű és hozzáférhető adatokra támaszkodjanak, azaz az indikátorok változását az adatok

egyértelmű változásához lehessen kötni. Az indikátorok meghatározása az EU által megjelölt közös indikátorok és a hazai OP tervezetekben használt indikátorok figyelembevételével történt.

20. táblázat: Tematikus célok eredményindikátorai

Tematikus cél	Eredmény indikátor[6]	Mérték-egység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
T1. A település gazdasági infrastruktúrájának fejlesztése, a helyi gazdaság versenyképességének javítása	A 15-64 év közötti lakosság foglalkoztatási rátája (növekedés)	%	KSH	tízévente
	Működő hajdúhadházi vállalkozások száma (növekedés)	db	KSH	évente
	A hajdúhadházi székhellyel rendelkező vállalkozások által fizetett iparűzési adó értéke (növekedés)	mFt	Önkormányzat	évente
	Külföldi és belföldi turisták költése (növekedés)	eFt	KSH	évente
	Turisztikai szálláshelyeken töltött vendégéjszakák száma (növekedés)	db	Önkormányzat	évente
T2. A települési környezet és infrastruktúra fejlesztése	Elégedettség a települési környezet minőségével (növekedés)	pontérték (0-10)	Önkormányzat	évente
	Napi utazások esetén fő közlekedési eszközként gyalogos, kerékpáros vagy közösségi közlekedési módot választók részaránya (növekedés)	%	Önkormányzat	évente
	Primer energia felhasználás (csökkenés)	PJ	Önkormányzat	évente
	A megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség a teljes bruttó energiafogyasztáson belül (növekedés)	PJ/év	Önkormányzat	évente
T3. A városi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése	Elégedettség a települési szolgáltatások minőségével (növekedés)	pontérték (0-10)	Önkormányzat	évente
	A fejlesztések eredményeként megerősített vagy újonnan kialakított szolgáltatások száma (növekedés)	db	Önkormányzat	évente
T4. A helyi identitástudat erősítése, a városi közösségek fejlesztése	Közösségfejlesztő programokban résztvevő hátrányos helyzetű lakosság száma (növekedés)	fő	Önkormányzat	évente
	Helyi identitástudatot erősítő rendezvényeken résztvevő lakosság száma (növekedés)	fő	Önkormányzat	évente

A városrészi célokhoz kapcsolódó indikátorok esetében elsősorban a KSH népszámlálási adataira lehet építeni. Amellett, hogy minden városrész esetében meg lett határozva egy-egy célkitűzés (ld. 3. fejezet), területi szinten a legfontosabb a városrészek közötti diszparitás csökkentése: vagyis nem elegendő az, hogy az egyes városrészekben javulás mutatkozzon meg az indikátorok értékében, ezzel egy időben a városon belüli különbségeknek is csökkennie kell.

21. táblázat: Területi (városrészi) célok eredményindikátorai

Városrészi cél	Eredmény indikátor	Mérték-egység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága

[6] Az eredmény indikátorok a projekt közvetlen hatását mérik, tehát pl. a gép, eszközbeszerzés esetében a beszerzés eredményeként keletkező teljesítménynövekedés, minőségjavulás, stb.

V1 – V7.	Az egyes városrészek lakosainak száma (növekedés)	fő	KSH Népszámlálás	tízévente
	Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában (növekedés)	%	KSH Népszámlálás	tízévente
	Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (csökkenés)	%	KSH Népszámlálás	tízévente
	Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül (növekedés)	%	KSH Népszámlálás	tízévente
	A gazdaságilag nem aktív népesség aránya (csökkenés)	%	KSH Népszámlálás	tízévente
	A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korú népességen belül (csökkenés)	%	KSH Népszámlálás	tízévente
	Az egyes városrészekben működő kiskereskedelmi üzletek száma (növekedés)	db	Önkormányzat	hétévente
	Lakossági elégedettség a települési környezet minőségével (növekedés)	%	Önkormányzat	hétévente
	Szociális városrehabilitációval érintett akcióterületen élő lakosság száma (csökkenés)	fő	Önkormányzat	hétévente

A 4.2 és 4.3 pontokban megfogalmazott akcióterületi, kulcs- és hálózatos és egyéb projektek output indikátorai az alábbiak szerint kerültek meghatározásra. Az ITS intézkedéseihez tartozó indikátorok bázis- és célértékeinek meghatározása a jelenleg rendelkezésre álló anyagok és ismeretek alapján igen nehézkes, így azokat az ITS monitorozása (első éves felülvizsgálata) során kell majd pótolni. A monitoring és értékelési rendszer, így a bázis- és célértékek végleges meghatározása akkor lehetséges, ha a stratégiában megfogalmazott projektek műszaki és tartalmi előkészítettsége eljut abba a fázisban, hogy a hozzájuk kapcsolódó eredmények, hatások és outputok azonosíthatóak és számszerűsíthetőek legyenek.

22. táblázat: A tervezett fejlesztések output indikátorai

Projekt megnevezése	Output indikátor[7]	Mérték-egység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
Akcióterületi projektek				
Polgármesteri Hivatal funkcióbővítő felújítása	Felújított épületek nagysága (növekedés)	m²	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Városközpont akcióterület határaiként szolgáló	Fejlesztett vagy létrehozott új zöldfelületek nagysága (növekedés)	m²	projekt adatlap,	éves

[7] Ezen indikátorok a projekt keretében végzett tevékenység(ek) közvetlen „kimenetét” mutatják. Ilyen például egy eszközbeszerzés esetében a megvásárolt berendezések, eszközök darabszáma).

útvonalak és csillagterek zöldfelületi fejlesztése			időszakos beszámoló	
Városközpont zöldfelületi elemeinek fejlesztése	Fejlesztett vagy létrehozott új zöldfelületek nagysága (növekedés)	m²	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Szociális városrehabilitáció keretében önkormányzati tulajdonú szociális bérlakások felújítása	Fejújított vagy épített bérlakások nagysága (növekedés)	m²	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Szociális városrehabilitáció keretében közösségi funkciójú szabadterek, játszóterek kialakítása	Beruházás keretében felújított városi zöldfelület nagysága (növekedés)	m²	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Szegregátumok úthálózat fejlesztése, korszerűsítése, közmű-rekonstrukciója	Fejlesztéssel érintett útszakaszok hossza (növekedés)	km	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Hátrányos helyzetű lakosok munkaerő-piaci, társadalmi integrációját segítő soft beavatkozások	A programokban résztvevő hátrányos helyzetű lakosok száma (növekedés)	fő	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Városi pihenőpark kiépítése	Beruházás keretében felújított városi zöldfelület nagysága (növekedés)	m²	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Liget-legelő tematikus útjainak kiépítése	Kiépített tematikus útvonalak hossza (növekedés)	km	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Kulcsprojektek				
A vasútállomás és a vasút melletti területek integrált fejlesztése	Városi területeken épített vagy renovált köz- vagy kereskedelmi épületek (növekedés)	m²	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Önkormányzati tulajdonú hűtőház építése és üzemeltetése	A működtetésben résztvevő vállalkozások, termelők száma (növekedés)	db	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
4902 közút 0+250 szelvényében kanyarodó forgalmi sávos forgalmi csomópont kialakítása	Kiépített utak teljes hossza (növekedés)	km	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság létrehozása és működtetése	Fejlesztett vagy létrehozott új városi szolgáltatások száma (növekedés)	db	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Hadházi Foglalkoztatási Paktum kialakítása és működtetése	Paktumban résztvevő vállalkozások száma (növekedés)	db	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Hálózatos projektek				
A város elérhetőségét javító közlekedési fejlesztések	A felújított vagy korszerűsített utak teljes hossza (növekedés)	km	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
A fenntartható városi közlekedés feltételeinek megteremtése:	A felújított vagy korszerűsített utak teljes hossza (növekedés)	km	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves

Belterületi csapadékvíz elvezetés fejlesztése	Csapadékvíz-védelmi létesítmények hossza (növekedés)	m	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Városi zöldfelületek fejlesztése	Felújított vagy létrehozott városi zöldfelületek nagysága (növekedés)	m²	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Önkormányzati tulajdonú intézmények szolgáltatásinak fejlesztése, az épületek energetikai korszerűsítése	Városi területeken épített vagy renovált köz- vagy kereskedelmi épületek nagysága (növekedés)	m²	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Közvilágítás korszerűsítése	A közvilágítás korszerűsítésével érintett utak hossza (növekedés)	km	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Egyéb projektek				
Szakképző Központ kialakítása	Fejlesztett vagy létrehozott új városi szolgáltatások száma (növekedés)	db	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Új Idősek Otthona építése	Fejlesztett vagy létrehozott új városi szolgáltatások száma (növekedés)	db	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Helyi Ízek Tárháza kialakítása	Fejlesztett vagy létrehozott új városi szolgáltatások száma (növekedés)	db	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Mezőgazdasági utak fejlesztése	Kiépített utak teljes hossza (növekedés)	km	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Mezőgazdasági termelés és feldolgozás eszközparkjának fejlesztése	A beruházás keretében beszerzett eszközök száma (növekedés)	db	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Fedett piac korszerűsítése	Épített vagy renovált építmények nagysága (növekedés)	m²	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Helyi termékek piacának megteremtése	A beruházás által közvetve támogatott helyi termelők száma (növekedés)	db	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Szociális Szövetkezet tevékenységeinek fejlesztése	Fejlesztett vagy létrehozott új városi szolgáltatások száma (növekedés)	db	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
Városgondnokság új műszaki telephelyének kialakítása	Épített vagy renovált építmények nagysága (növekedés)	m²	projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
A helyi identitás erősítése	Képzések, rendezvények száma (növekedés)		projekt adatlap, időszakos beszámoló	éves
11908/12 saját használatú út és 11908/54 kivett közút építése és az ahhoz	Kiépített utak teljes hossza (növekedés)	km	projekt adatlap,	éves

kapcsolódó csapadékvíz elvezetés kialakítása			időszakos beszámoló	

8.5.2 A monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása

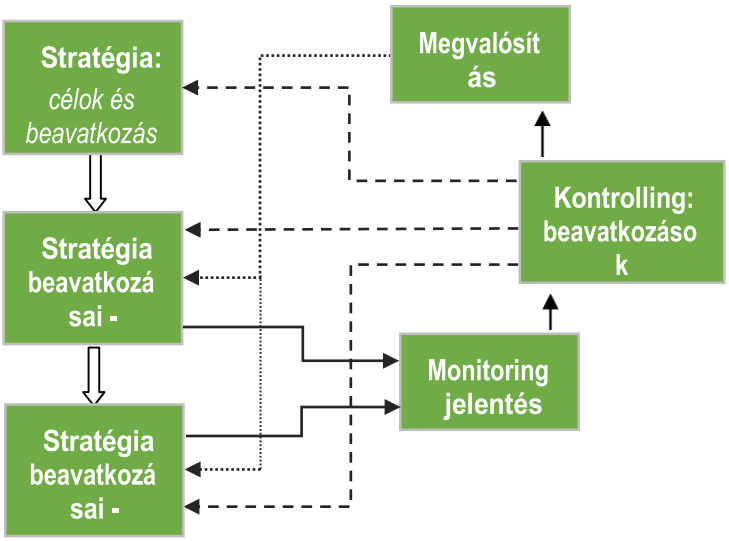
A monitoring az a programalkotást követő nyomon követési folyamat, amely a program végrehajtásának eredményességét kíséri figyelemmel, és visszacsatol a végrehajtás folyamatába, illetve indokolt esetben a program felülvizsgálatát eredményezheti. A monitoring célja, hogy elősegítse a stratégia hatékony megvalósítását, és biztosítsa, hogy változó külső és belső körülmények mellett is megfelelő erőforrások álljanak rendelkezésre a megvalósításhoz. A monitoring elválaszthatatlan a kontrolling fogalmától, amely a monitoring eredményeit felhasználva, szükség szerint és tervezett módon a stratégia megvalósítási folyamataiba vagy magába a stratégiába avatkozik be.

A jól működő monitoring rendszer alapja a világos beavatkozási logika összeállítása, a célrendszer megvalósítását szolgáló beavatkozások és projektek azonosítása, valamint a specifikus, mérhető, elérhető, reális és aktuális indikátorok pontos és egyértelmű meghatározása. A működtetési mechanizmus hatékonyságának biztosításához ki kell jelölni a monitoring

- felelősét,
- kivitelezőjét,
- gyakoriságát,
- formai elvárásait,
- a visszacsatolás módját.

A monitoring jelentések rendkívül fontos adalékok a program ütemezett (7-éves) felülvizsgálatának megalapozásához, illetve indokolt esetben rendkívüli módosításokat is eredményezhet egy-egy éves jelentés tartalma a programban. A monitoring jelentések az évente készülő akciótervek fontos háttérdokumentuma is, az ott megfogalmazott javaslatokat az akciótervekben is figyelembe kell venni A monitoring folyamatát az alábbi ábra összegzi.

7. ábra: A monitoring folyamatának összefoglalása

A monitoring folyamat szervezete:

- Képviselőtestület: a képviselőtestület javaslatokat fogalmaz meg és meghozza a folyamatokkal, illetve a konkrét beavatkozásokkal kapcsolatos döntéseket.
- Szakmai Bizottságok: javaslatot tesznek a képviselőtestület felé a stratégia megvalósítását érintő folyamatokra és konkrét beavatkozásokra.
- Monitoring Bizottság: éves rendszerességgel felülvizsgálja a stratégia megvalósításának folyamatát és javaslatokkal él az érintett bizottságok, illetve képviselőtestület felé; megtárgyalja és elfogadja az éves rendszerességgel készülő monitoring jelentést, valamint javaslatokat fogalmaz meg annak kapcsán; a Monitoring Bizottság tagjai:
  - polgármester,
  - a testületi bizottsági elnökök,
  - stratégia megvalósításáért felelős operatív szervezet képviselője,
  - civil szervezetek képviselője.
- Stratégia megvalósításáért felelős operatív szervezet - monitoring felelős: a végrehajtó szervezeten belül a monitoringért felelős munkatársat kell kijelölni. A munkatárs feladata, hogy - az egyes beavatkozások megvalósítóival történő rendszeres kapcsolattartás alapján - éves rendszerességgel elkészítse a megvalósítás folyamatáról szóló jelentést, azt az operatív szervezet vezetőjével egyeztesse, aki a jelentést a Monitoring Bizottság vezetője felé továbbítja.
- Stratégiai partnerek bevonása: a stratégia kialakításában résztvevő - a Partnerségi Tervben azonosított - szervezetek számára biztosított az éves monitoring jelentéshez való hozzáférés és előzetes véleményezési lehetőség.
- A monitoring tevékenység során keletkező adatokat a település rendszeresen megjelenteti saját honlapjának azon részén, amelyet a településfejlesztéssel kapcsolatos információk számára tart fenn. Emellett, a monitoring adatokat célzottan megküldi az ITS kialakításában aktívan közreműködő partnerek részére és számukra negyedéves rendszerességgel konzultációs lehetőséget biztosít az ITS előrehaladása tárgyában. A képviselőtestület évi egy alkalommal nyilvános közmeghallgatást tart az ITS megvalósításának előrehaladásáról.

A monitoring folyamatával kapcsolatos dokumentumok:

- Éves monitoring jelentés: a jelentést az operatív végrehajtó szervezet monitoringért felelős munkatársa készíti és egyezteti a szervezet vezetőjével. Az éves jelentést a Monitoring Bizottság javaslatai alapján az érintett testületi bizottságok, valamint a képviselőtestület minden évben megtárgyalja, elfogadja, illetve meghozza a szükséges intézkedésekkel kapcsolatos döntéseket. Az éves jelentés tartalma:
  - a megvalósítással kapcsolatos tevékenységek előrehaladása,
  - a megvalósítással kapcsolatos problémák azonosítása,
  - a megvalósítás folyamatainak javítása érdekében végrehajtott intézkedések leírása,
  - a stratégiában azonosított számszerűsített indikátorok,
  - a megvalósításra fordított pénzügyi források,
  - a szervezettel, célokkal és beavatkozásokkal kapcsolatos javaslatok, amelyek tartalmazzák a felelősök és határidők meghatározását is,

- a következő periódusra tervezett tevékenységek és a szükséges szervezeti erőforrások és pénzügyi források meghatározása.

- Adatbázis: az előre elkészített és folyamatosan frissítendő adatbázis biztosítja az ITS keretében tervezett beavatkozások előrehaladásának, valamint a stratégiai és projektszintű indikátorok teljesítésének objektív és naprakész nyomonkövethetőségét, valamint az esetlegesen felmerülő problémákat megfelelő kezelését. Az adatbázis az éves jelentések mellékletét képezi.